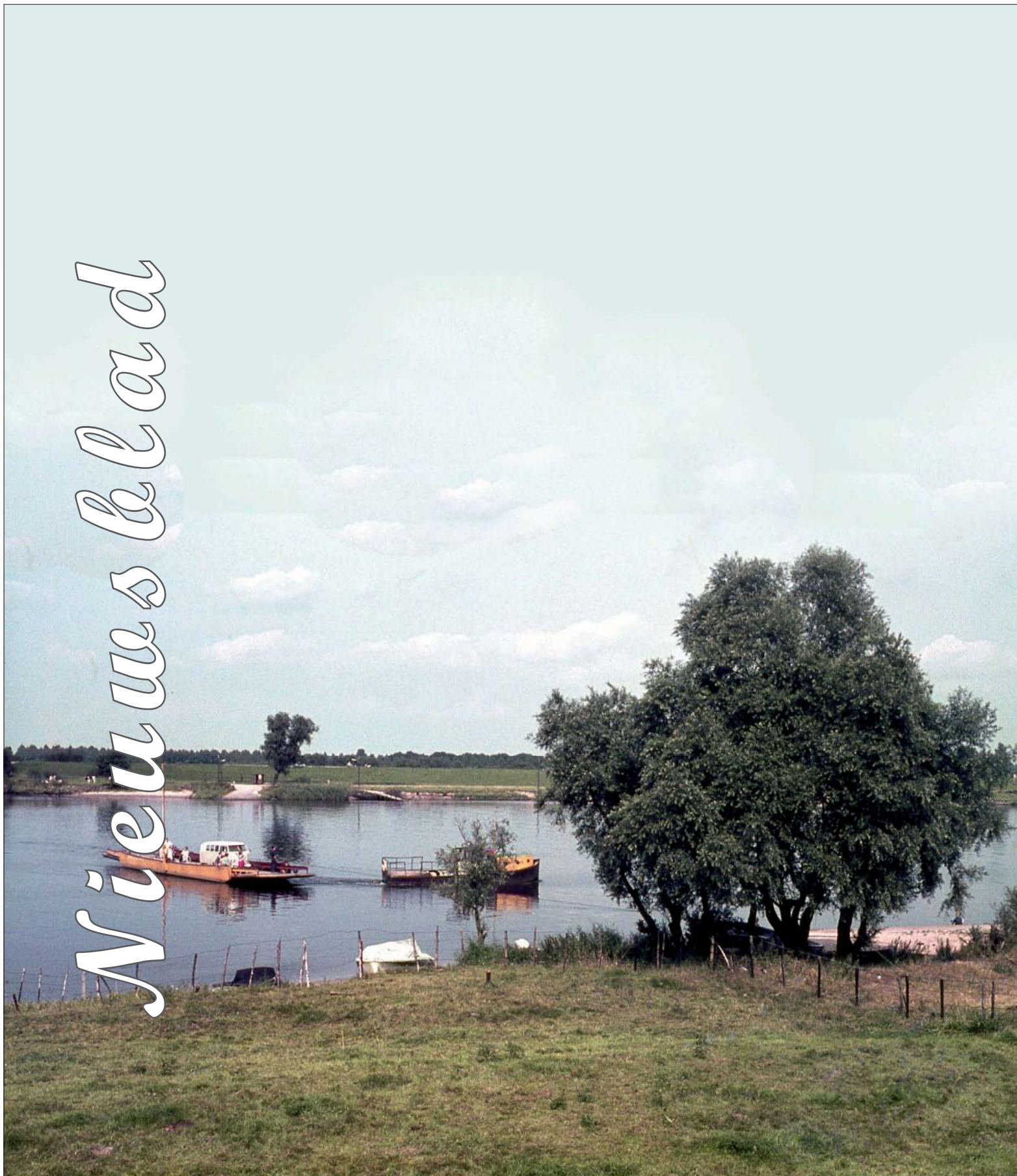




Historische Vereniging Ameide en Tienhoven

Jaargang 35 | nummer 2 | juni 2024

Nieuwsblad



Historische Vereniging Ameide en Tienhoven

Het nieuwsblad is een uitgave van de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven en verschijnt vier keer per jaar.

ISSN: 1569 - 7800

HET BESTUUR

Voorzitter	Sam Janse	0183 - 76 90 71
	Paramasiebaan 7	4233 EX Ameide
Secretaris	Maks van Middelkoop	0183 - 60 25 08
	Lekdijk 18	4233 CL Ameide
Penningmeester	Corrie Middelkoop-den Oudsten	0183 - 60 15 85
	Aaksterveld 92	4233 GD Ameide
Vicevoorzitter	Jory Verwolf	06 - 190 787 08
	Paramasiebaan 4b	4233 EX Ameide
Leden:	Andrea van Bruggen	06 - 537 971 36
	Marjan van Dijk-Ruchti	0183 - 60 28 33
	Cees van Gelderen	0183 - 60 21 98
	Dick Roodhorst	06 - 104 897 56
	Kees Uittenbogaard	06 - 224 606 15
	Jolanda Vink-den Oudsten	06 - 196 319 44
	Teuny Zwakhals-van Bruggen	06 - 118 541 15
Beschermheer	dr. C.C. van Stolk, Ambachtsheer van Ameide	
Erevoorzitter	Hans van den Heuvel	
Ereleden	Cees Broekman, Gert Groenendijk, Bram Provoost, Kees Rijnhout en Jetty Stasse	
Ledenadministratie	Marjan van Dijk-Ruchti	info@ameide-tienhoven.nl
Redactie Nieuwsblad	Cees van der Grijn	cvdgrijn2@gmail.com
	Hans van den Heuvel	hansheuvel2@planet.nl
	Sigrid Rog	ramborgrog@gmail.com
	Dick Roodhorst	dickroodhorst@gmail.com
	André Tukker	ajtukker1943@kpnmail.nl
Lezingen en excursies	Jory Verwolf	verwo360@planet.nl
Werkgroep Genealogie	Cees Broekman, Cees van der Grijn, Linda van der Lem en Georges de Wit	
Beeldbank	Truus Burggraaf	truusburggraaf@live.nl https://beeldbank.ameide-tienhoven.nl/

Contributie

De contributie bedraagt minimaal € 20,00 per jaar, over te maken op bankrekening-nummer NL42 RABO 0301 9522 48 van de Rabobank in Ameide, t.n.v. de penning-meester van de vereniging.

Opzegging van het lidmaatschap dient minimaal zes weken voor het eind van het verenigingsjaar te hebben plaatsgevonden. Het verenigingsjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

De redactie besteedt de uiterste zorg aan de in dit nieuwsblad opgenomen artikelen. Onvolkomenheden kunnen echter voorkomen. Het bestuur van de Historische Vereniging aanvaardt dan ook geen aansprakelijkheid voor daaruit voortvloeiend ongerief.

Het is zonder voorafgaande toestemming van de auteur niet toegestaan een artikel of delen daarvan over te nemen, te (doen) publiceren of anderszins openbaar te maken of te veeleelvoudigen.

Drukwerk: Van der Perk Groot-Ambers

Inhoud juni 2024

3	Van de hoofdredactie
4	Van de voorzitter
4	Verenigingsnieuws
5	Open Monumentendag in Ameide
6	Opening Expositie De Hoon
7	Verslag Algemene Ledenvergadering
10	Een venster op verleden, heden en toekomst
12	Dodenherdenking 4 mei 2024
15	Gedicht Tijd...
16	Een tank met zwavel en een geel paard
17	Uit een erfenis verkregen werken van kunstschilder Piet de Hoon te koop...
18	Gevelstenen in Ameide en Tienhoven
31	Het klachtenboek van het Tienhovense Veer
34	Gedicht De Veerman
36	Werkgroep Genealogie Boeiend Monnikenwerk
38	De geschiedenis van het bankwezen in Ameide en Tienhoven
42	ABN AMRO, De Volksbank en de Rabobank

Afbeelding voorblad

Pontveer Tienhoven - Lopik. Een verbinding waardoor verbintenissen tot stand zijn gekomen en de recreatie in onze streken heeft bevorderd. Maar vooral een verbinding die de leefbaarheid in onze streken mogelijk heeft gemaakt, waardoor het isolement werd teruggedrongen. Op 1 januari 1966 heeft de veerman, Janus van den Berg, de pont voorgoed vastgelegd.

Van de hoofdredactie

Beste lezers en mede-lezers van dit blad,

De afgelopen weken zijn we in Ameide en Tienhoven weer meermaals bijeengekomen: op Koningsdag tijdens de aubade op de Dam, op 4 mei voor de Dodenherdenking bij het herdenkingsmonument en ook de jaarlijkse Rommelmarkt werd goed bezocht.

Na alle samenkomsten staat zeer binnenkort de zomervakantie weer voor de deur en zal het een stuk rustiger worden op straat. Mocht u op reis gaan, het Nieuwsblad past prima in de reistas of koffer en in geval van heimwee naar onze mooie Lekgezichten hoeft u het maar open te slaan en u waant u weer thuis. Misschien verrast u ons wel met een leuke foto waarop ons nieuwsblad te zien is op uw vakantiebestemming (en dit mag natuurlijk ook thuis zijn!)? De leukste vakantiekiekjes plaatsen we dan in het vierde nummer van dit jaar. De uiterste inzenddatum is 30 september 2024 en u kunt uw foto sturen in jpg-formaat naar Dick Roodhorst dickroodhorst@gmail.com en/of Sigrid Rog ramborgrog@gmail.com.

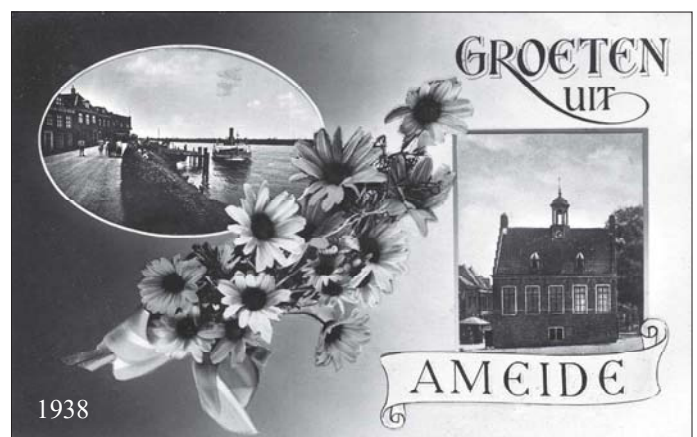
Wat kunt u in dit tweede nummer van 2024 lezen?

- Jory Verwolf geeft een samenvatting van de lezing over de watersnoodramp van 1953, die op 10 februari jl. is gehouden in het Stadhuis op de Dam. Daarbij ook een uitnodiging voor de volgende lezing op 12 november die zal gaan over eendenkooien.
- Hans van den Heuvel blikt terug op de opening van de expositie met werken van kunstschilder De Hoon in het Hendrick Hamelmuseum te Gorinchem.
- Mocht u geïnteresseerd zijn om zelf in het bezit te komen van een De Hoon, dan kunnen wij u vertellen dat er twee werken te koop worden aangeboden door de heer Combee. Foto's van de werken en contactgegevens vindt u in dit blad.
- Op donderdag 2 mei is onze jaarlijkse Algemene Ledenvergadering gehouden. Twee nieuwe bestuursleden zijn tijdens de vergadering geïnstalleerd: Andrea van Bruggen en Kees Uittenboogaard. Hiermee is het bestuur weer volledig. Het conceptverslag van de vergadering is in dit blad opgenomen.
- Op zaterdag 14 september is het weer Monumentdag. Maks van Middelkoop vertelt u wat het thema dit jaar is en welke gebouwen er geopend zijn in Ameide en Tienhoven. Wat we alvast verklappen is dat er ook een nostalgisch ritje met een heuse paardentram kan worden gemaakt.
- Maks van Middelkoop legt in een apart artikel uit hoe het herdenkingsmonument destijds is gerealiseerd.

- Op zaterdag 4 mei heeft de Dodenherdenking voor de 25^e keer bij het herdenkingsmonument plaatsgevonden. Dick Roodhorst doet hier verslag van.
- Cees van der Grijn (Flzn) heeft een gedicht geschreven over tijd en eeuwigheid.
- Naar aanleiding van het artikel 'Ontboezemingen' uit Nieuwsblad 2023-04, waarin wordt gesproken over een tank met zwavel en een geel paard, heeft Ina Boer-Verheij contact opgenomen met Sam Janse.
- In Ameide en Tienhoven zijn er diverse gevelstenen te vinden. Wist u dat het er maar liefst 16 zijn? U leest er alles over in het artikel dat Hans van den Heuvel hierover geschreven heeft.
- Hoewel Nederlanders over het algemeen als het meest gelukkige volk door de test komen, worden we ook vaak als kampioen-klagers gezien. Dick Roodhorst heeft zijn hand weten te leggen op het klachtenboek van het Tienhovense Veer. Aan u de vraag te raden hoeveel klachten er van 1882 tot en met 1965 in dit boek zijn opgenomen...
- Dick Roodhorst heeft de Werkgroep Genealogie geïnterviewd. Wat zij zoal doen wordt u haarfijn uitgelegd. Mocht uw interesse na het lezen van het interview gewekt zijn en wilt u deel uitmaken van de werkgroep, dan is dat zeker mogelijk!
- Het moderne bankwezen is ontstaan uit onderling sterk verschillende vormen van bankieren. Een boeiende inkijk in de kredietverlening in Ameide, voordat ter plaatse sprake was van de vestiging van een bankinstelling.
- Tijden veranderen en zo was ook het HVAT-reisje toe aan een update. Het reisje nieuwe stijl wordt gelanceerd op zaterdag 21 september en deze keer blijven we in de buurt en wel in Vianen. Andrea van Bruggen heeft een interessant programma samengesteld voor een aantrekkelijke prijs. U leest alle informatie op de achterkant van dit blad.

We hopen weer een gevarieerd Nieuwsblad voor u te hebben samengesteld en wensen u veel leesplezier en een goede zomer toe.

Vriendelijke groet, Dick en Sigrid



Van de voorzitter

Ik begin maar met een felicitatie. Ons lid Georges de Wit kreeg een koninklijke onderscheiding. Onder andere voor het werk dat hij voor onze vereniging heeft gedaan. Daarmee willen we hem hartelijk feliciteren. We delen in de eer en in de vreugde. Georges, we hopen dat je nog een poosje doorgaat met je vrijwilligerswerk voor de HVAT.

Op 20 februari jl. hadden we onze voorjaarslezing, vaak zo genoemd, al viel hij nog in de winter. Jan Boele vertelde over het water in Nederland en in het bijzonder in de Alblasserwaard. Natuurlijk kwam de grote watersnood van 1953 aan de orde, maar in de loop van zijn verhaal bleken er nog veel meer watersnoden te zijn geweest, kleine en grote. Er kwam veel naar voren dat enigszins bekend was, maar ook veel dat volstrekt onbekend was. Kortom het was een interessante en leerzame avond, die uitliep op de vraag: hoe zal de strijd tegen het water in de komende jaren verlopen? Wie is de uiteindelijke winnaar?

Op 2 mei jl. hadden we onze jaarlijkse ledenvergadering. De wisseling van de wacht, ik bedoel, van de bestuursleden, viel dit jaar mee. Rinus de Groot is met dank uitgezwaaid en als nieuwe bestuursleden konden we Andrea van Bruggen en Kees Uittenboogaard met goedkeuring van de vergadering verwelkomen. Daarmee is een vacature die we al enige tijd hadden, vervuld. Corrie Middelkoop-den Oudsten, Dick Roodhorst en Jory Verwolf kregen met dispensatie van de leden er nog een bestuursperiode bij en voor Sam Janse gold dat zonder dispensatie.

Na de pauze liet Anja van der Grijn ons een vermakelijke film/documentaire zien over de supermarkt van een aantal generaties De Jong. Leo de Jong kwam uitgebreid aan het woord. Leuk, hilarisch soms, en zeker ook leerzaam. Ik hoorde dat het vroeger gezelliger was. Dat zou kunnen. De mensen hadden meer tijd en het leven was nog niet zo gestroomlijnd en gedigitaliseerd. Als historische vereniging proberen we in elk geval om de gezelligheid van vroeger in kaart te brengen en ook iets daarvan vast te houden. Ik kan in elk geval niet ontkennen dat het ook op de vergadering van 2 mei gezellig was.

Op 4 mei was de jaarlijkse dodenherdenking, ook dit jaar weer een plechtig en waardig gebeuren. Omdat er elders in dit nummer een verslag van deze gebeurtenis staat, doe ik er verder het zwijgen toe.

We gaan op 14 september de Open Monumentendag verzorgen. De twee oude kerken van Ameide en Tienhoven zijn open en het stadhuis uiteraard ook. Het is de bedoeling dat er een paardentram van de kerk van Ameide naar Tienhoven gaat rijden en ook weer terug. Geheel gratis, al zullen we een vrijwillige bijdrage ter bestrijding van de onkosten niet weigeren.

Dan is er een uitje nieuwe stijl. Op 21 september. Het was in oude stijl (een hele dag wat verder weg met de

bus) niet meer mogelijk, omdat er te weinig deelnemers waren. We gaan het nu in nieuwe stijl proberen. Dichterbij, met de fiets en zo nodig met de auto. Op de achterkant van ons blad vindt u er meer over.

Ik wens u allen een mooie zomer toe,

VERENIGINGSNIEUWS

Reacties van lezers

Jan Rozendaal heeft ons laten weten dat de man met de cirkel om zijn hoofd op de foto in Nieuwsblad 2024-01 (pagina 8) niet zijn vader is. Zijn vader staat namelijk achteraan bij het tweede deurtje van links.

Lezing Watersnoodramp 1953 Ramp of Realiteit

Door Jory Verwolf

Op dinsdag 20 februari 2024 is er een lezing geweest in het Stadhuis op de Dam. Onderwerp was “Watersnood 1953; Ramp of realiteit”. Spreker was Jan Boele, woonachtig in Bleskensgraaf en voorzitter van de Historische Vereniging Binnenwaard. Op enthousiaste wijze schetste hij in woord en beeld de geschiedenis van het water in de Alblasserwaard. Met oude kaarten liet hij de eerste dijken zien en sprak hij over de vele dijkdoorbraken in het verleden. Het water kon zowel uit het westen als uit het oosten komen. De laatste dijkdoorbraak was in 1953 tijdens de Watersnood. Maar hoe gaat het nu verder naar de toekomst met klimaatveranderingen en een steeds stijgend zeeniveau? Houden wij droge voeten? Jan Boele schetste zo een zeer actueel beeld.

Dat dit onderwerp de mensen aansprak was duidelijk gezien de volle zaal (45 bezoekers). Ook werden veel enthousiaste reacties gehoord over deze avond. Juist lezingen die Ameide en Tienhoven raken, voorzien in een behoefte. Ook leden die verder weg wonen weten dan Ameide te vinden en bezoeken de lezing.

Een volgende lezing is ook reeds afgesproken. Op dinsdag 12 november houdt historicus Sander Wasling in het Stadhuis op de Dam een lezing over eendenkooien. De Alblasserwaard is bij uitstek een streek met veel eendenkooien, sommige zelfs nog werkend. Hij zal tijdens zijn lezing inzoomen op de eendenkooien in onze directe omgeving, de eendenkooi langs de Zouwendijk (de Wiel) en de eendenkooi op Achthoven. Aanvang 20.00 uur.



OPEN MONUMENTEN DAG IN AMEIDE

zaterdag 14 september 2024

Door Maks van Middelkoop

Op zaterdag 14 september 2024 is het Open Monumentendag. Het thema van 2024 is "Onderweg; routes, netwerken en verbindingen". Onderweg betekent op reis zijn van A naar B, in beweging zijn. Onderweg van monument naar monument -via historische routes- ontmoet je mensen met wie je verbinding maakt en ben je onderdeel van verschillende netwerken. Dat is het idee.

De Historische Vereniging Ameide en Tienhoven wil op deze dag de verbinding leggen tussen vier monumenten in Ameide en Tienhoven aan de Lek met gebruikmaking van een historische koets. De rit is voor bezoekers gratis, maar er wordt wel een vrijwillige bijdrage gevraagd. De opbrengst van de Rabobank Clubactie 2024 wordt ingezet om de kosten (deels) te dekken.

In het Oude Raadhuis, de voormalige Ambtswoning en in de kerken van Ameide en Tienhoven zijn van 10.00-15.00 uur vrijwilligers aanwezig die bezoekers rondleiden en het verhaal van het monument en hun bewoners vertellen. Tevens zal er -onder voorbehoud- door organisten en muzikanten in de kerken 'koraalmusiek door de eeuwen heen' klinken. Mogelijk zal er ook nog door een koor worden opgetreden.

Het gaat om de volgende monumenten:

1. Het Oude Raadhuis op de Dam (1644)

Tot ca. 1350 stond de rivier (de Lek) nog in open (vaar)verbinding met het moerasige 'binnenland' (Broek). Het water stroomde via een veenstroom (de Aa) vrij in en uit. Bodemdaling, als gevolg van de moerasontginning, leverde steeds meer problemen op en daarom besloot de Heer van Ameyde en Tienhoven een dam (de Dam) in de Aa te leggen. Aan de rivierzijde werd het een haven (Voorstraat) en aan de binnenzijde een gracht (Prinsengracht). De haven werd in 1830 afgesloten door de 'hoge' Lekdijk. De gracht werd

in 1937 gedempt. De Broekseweg volgt de bedding van deze oude veenstroom. In 1644 werd op deze dam het Raadhuis gebouwd door Hendrik van Brederode. Hierin vergaderde tot 1986 de gemeenteraad (1e verdieping), was er de gevangenis (2e verdieping), stond er een Waag en stond de brandspuit geparkeerd (benedenverdieping). De Historische Vereniging Ameide en Tienhoven is tegenwoordig gebruiker van het gebouw. Het is tevens een veel gevraagde trouwlocatie.

2. De Sint Janskerk in Ameide (1361)

De grote kerk in Ameide is bij de bouw gewijd aan Johannes de Evangelist. Het was toen een katholieke kerk (het koor) met een 13e eeuwse romaanse toren en werd de Sint Janskerk genoemd. Rond 1500 is er een stuk aangebouwd (het schip) in laat gotische stijl. Sinds 1581 is het een protestante kerk. Alhoewel de kerk en toren alle plunderingen en brandstichtingen vanaf de 14e tot en met de 19e eeuw hebben doorstaan, brandden ze in 1953 (71 jaar geleden) nagenoeg volledig af. Hierbij zijn het oude interieur en het oude Batz-Witte orgel helaas volledig verloren gegaan. Door plaatselijke bouwbedrijven werden de kerk en toren weer herbouwd en uitgebreid (de beuk). Tijdens de uitbreiding werd een groot glas-in-lood raam aangebracht en in 1955 werd het orgel nieuw gebouwd (met een orgelfront naar historisch model).

3. Sint Nicolaaskerk in Tienhoven aan de Lek (12e eeuw)

Deze eenbeukige, 12e eeuwse romaanse katholieke dorpskerk werd gewijd aan de Heilige Nicolaas. Van deze oorspronkelijke romaanse kerk zijn tufstenen muurgedeelten aan de zuid- en de westzijde bewaard, evenals de onderbouw van de toren. Het schip van de kerk werd in de 14e-15e eeuw verhoogd. Het vijfzijdig gesloten koor is begin 15e eeuw gebouwd en een verhoging van de toren vond plaats gelijktijdig met de laatste verhoging van het schip. De kerk draagt houten tongewelven met trek balken; de toren heeft een kruisribgewelf. Ook deze kerk is sinds 1581 een protestante kerk. In de klokkenstoel hangt een klok van T. Both, 1588, met een diameter van 58,8 cm. De eiken preekstoel, herenbanken en twee koperen kaarsenkronen dateren uit de 17e eeuw. Kerk en toren zijn tussen 1950 en 1959 gerestaureerd. Het mechanisch torenuurwerk (Eijsbouts) is van 1958, en heeft een elektrische opwinding. Kenmerkend voor het dorp Tienhoven is dat de kerk in een bocht in/aan de Lekdijk ligt. Bij de restauratiewerkzaamheden aan de kerk kwamen bouwfragmenten en muurtekeningen tevoorschijn uit de laat-Karolingische tijd (9e of 10e eeuw). In de kerk worden nog regelmatig kerk- en trouwdiensten gehouden. Opvallend is de afwezigheid van een kerkorgel. De gemeentezang wordt sinds 1955 begeleid door koperblazers van de plaatselijke fanfare.

4. Voormalige ambtswoning Voorstraat Ameide 1804 (onder voorbehoud)

Het pand dateert oorspronkelijk uit 1740 en werd in 1804 door een vermogende Utrechtse koopman ge-/verbouwd tot het statige patriciërshuis dat er nu staat. In de stijkkamer is nog de beschilderde wandbespanning aanwezig uit 1804. Van 1812 tot 1970 was het de ambtswoning van vijf generaties burgemeesters van Ameide

en Tienhoven. Deze vijf markante persoonlijkheden hebben in ruim 200 jaar Ameide ontwikkeld tot wat het nu is. Sinds de jaren '70 van de vorige eeuw zetelt de Firma Woudenberg in het pand, maar de oorspronkelijke sfeer is nog steeds merkbaar en zichtbaar. Een unieke kans om eens binnen te kijken.

Opening expositie De Hoon



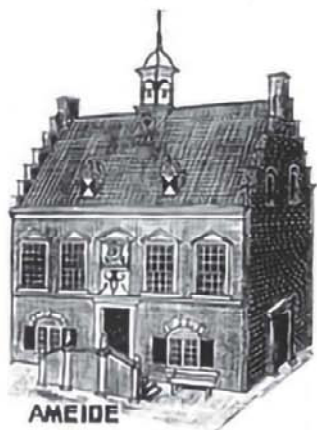
▲ Op de foto, vlnr.: Hans van den Heuvel, Sjors Fröhlich en Mathieu van Pelt, de conservator van het Hendrick Hamel Museum.

In de tjokvolle stijkkamer van het Hendrick Hamel Museum aan de Kortendijk in Gorinchem open- de burgemeester Sjors Fröhlich van de gemeente Vijfheerenlanden op woensdag 10 april van dit jaar de in de vorige editie van dit blad aangekondigde overzichtstentoonstelling van werken van Petrus Antonius (Piet) de Hoon (1896-1980). Hij zwaaide lof toe aan de in Ameide geboren kunstschilder, die “met zijn penseel de ziel van de Alblasserwaard, de Vijfheerenlanden en zijn woonplaats Gorinchem heeft vastgelegd. Zijn schilderijen ademen de geur van het land, de ruisende rivieren en de karakteristieke plekjes, die ons zo dierbaar zijn. De expositie is een eerbetoon aan de verbindende kracht van cultuur, die mensen, ongeacht hun achtergrond, verbindt”.

Hans van den Heuvel, de erevoorzitter van de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven, haalde voorafgaand aan de opening herinneringen op aan zijn oom, die “niet alleen door zijn schilderkunst, maar ook door zijn onafhankelijke geest en markante verschijning bij zijn leven al een legende was”.

De expositie duurt tot en met zondag 8 september van dit jaar.

Het museum (Kortendijk 67, 4201 KS Gorinchem, tel.: 0183 200100) is van woensdag tot en met zondag geopend van 13.00 tot 17.00 uur.



Historische Vereniging Ameide en Tienhoven

Secretariaat: Lekdijk 18, 4233 CL Ameide,
telefoon: 06-51 42 37 20

Email: info@ameide-tienhoven.nl

Website: <https://www.ameide-tienhoven.nl>

Facebook:

<https://www.facebook.com/HVAmeideTienhoven/>

Beeldbank: <https://beeldbank.ameide-tienhoven.nl/>



VERSLAG

ALGEMENE

LEDENVERGADERING

Datum : donderdag 2 mei 2024

Locatie : Stadhuis op de Dam

Aanvang : 20:00 uur

Aanwezig : ca. 30 leden

1. Opening door de voorzitter

Sam Janse opent de vergadering en heet iedereen welkom.

De HVAT groeit qua ledenaantal en in oktober 2023 hebben we het 700e lid kunnen inschrijven. Naast de kwantitatieve groei is er ook altijd aandacht voor kwalitatieve groei. Tips en suggesties van de leden voor verbetering zijn dus altijd welkom.

Gemeld wordt dat Georges de Wit op 26 april jl. een Koninklijke Onderscheiding heeft ontvangen, o.a. voor zijn werkzaamheden als vrijwilliger voor de HVAT. Georges kan vanavond helaas niet aanwezig zijn, maar ontvangt onze hartelijke felicitaties.

2. Notulen van de ledenvergadering 20 april 2023

(zie Nieuwsblad 2023 – nr. 2).

De notulen zijn akkoord.

3. Ingekomen stukken en mededelingen

a. Bericht van verhindering is ontvangen van Hans van den Heuvel (erevoorzitter) en Jory Verwolf (vicevoorzitter).

b. Ontwerpbestemmingsplan 'Sluis 21, Ameide'; de HVAT heeft een zienswijze ingediend op het plan voor woningbouw bij het gemaal op Sluis.

Hierin is aandacht gevraagd voor behoud van het uiterlijk van de buitenkant van het gemaal. Het gemaal heeft nu geen monumentenstatus, maar zeker wel een cultuurhistorische waarde. De HVAT zou graag zien dat het gemaal de status (bescherming) van gemeentelijk monument krijgt. In totaal zijn er 10 zienswijzen bij de gemeente Vijfheerenlanden ingediend. Alle betrokkenen worden door de gemeente op de hoogte gehouden van de verdere ontwikkelingen.

c. De HVAT is door de Oranjevereniging verzocht om vragen in te dienen voor de Termeise dorpsquiz op 8 november a.s. Het bestuur hoopt vragen te ontvangen van leden die niet meedoen aan de quiz. Deze kunnen naar Maks van Middelkoop worden gemailld.

d. De HVAT is uitgenodigd door de HV Vianen ('Het Land van Brederode') voor de viering van het 75-jarig bestaan. Deze HV organiseert op zaterdag 1 juni a.s. (van 14:00-17:00 u) een lezing in de Grote Kerk in Vianen met aansluitend een receptie. De lezing door historicus Pieter Serrien gaat over de geuzenopstand.

e. Periodieken van andere HV 'en in de regio worden naar de HVAT gestuurd. Cees Broekman digitaliseert deze periodieken en stuurt ze rond. Wie op de mailinglijst wil worden gezet, kan dat aan Maks van Middelkoop doorgeven. De distributie is gratis.

f. ICT: Gert Groenendijk nam vroeger veel ICT-taken op zich. Nu gaat Floris van der Grijn van FCL Media dit verder oppakken en o.a. de web-

site van de HVAT moderniseren. Het beheer van de Beeldbank gaat Floris niet doen. De drie deelnemende historische verenigingen aan de Beeldbank voeren nog overleg met de gemeente wie deze taak gaat uitvoeren.

g. Open Monumentendag op zaterdag 14 september; het plan is om – naast het Stadhuis Ameide – beide kerken in Ameide en Tienhoven te openen en informatie te geven aan bezoekers. De hulp van vrijwilligers is hierbij zeer welkom. Zij kunnen zich aanmelden bij Maks van Middelkoop.

Het thema is dit jaar ‘Verbinding’. Een paardentram gaat (gratis) tussen de kerken in Ameide en Tienhoven rijden. Aan de passagiers wordt een vrijwillige bijdrage voor het vervoer gevraagd.

h. Er wordt een aquarel getoond met de naam ‘Dorp Tienhoven aan de Lek’, die aan de HVAT is geschonken. Rinus de Groot geeft een toelichting en meldt dat de schenkers het schilderij op een rommelmarkt hadden gekocht voor de lijst. Er staat geen jaartal vermeld en het schilderij is niet gesigneerd. Rinus gaat dit voorleggen aan een kunstgalerie in een poging om meer informatie te achterhalen.

Verder is een ets tussen de rommelmarktspullen in Ameide gevonden (een kopie van een origineel uit 1620, van Rademaker). Ook hier wordt verder onderzoek naar gedaan. De ets is qua afbeelding vergelijkbaar met bovengenoemd schilderij.

4. Jaarverslag april 2023 – maart 2024

Er staat een fout bij punt 9; ‘radarboten’ moet zijn ‘raderboten’.

De voorzitter noemt de vele uren werk die bestuursleden en vrijwilligers in de organisatie van alle activiteiten steken, naast de gebruikelijke verenigingswerkzaamheden.

5. Presentatie financieel jaaroverzicht 2023 met toelichting door de penningmeester

Penningmeester Corrie Middelkoop presenteert het jaaroverzicht. Bijna alle leden hebben de contributie in 2023 betaald. Sommigen geven ook meer dan de basiscontributie. Hier is de HVAT erg blij mee.

- Rabobank Clubsupport heeft vorig jaar meer opgebracht dan gemiddeld. Verder zijn er voor de expositie giften en subsidie ontvangen (o.a. van de gemeente).
- De bestelling van uitgaven (o.a. door Het Utrechts Archief) en de distributie van het boekje over schilder De Hoon hebben ook voor inkomsten gezorgd.
- Met de Oranjevereniging zijn in 2023 afspraken gemaakt over de onderlinge uitwisseling van informatiepanelen en het presentatie-

scherm; dit gebeurde met gesloten beurzen. In 2025 komt er een tentoonstelling over 80 jaar VV Ameide.

- De kosten van de Dodenherdenking op 4 mei zijn elk jaar ongeveer gelijk. Deze kosten bestaan uit een krans, de muziek en het geluid.
In 2023 zijn er verder kosten gemaakt voor de restauratie van oorlogsgraven.
- De vermelde bijdrage van de gemeente is voor 2 jaar (2022 en 2023).

Het resultaat is een batig saldo.

De aanwezigen hebben geen vragen of opmerkingen n.a.v. het financieel jaaroverzicht.

6. Rapportage kascontrolecommissie

Alex Bor was verhinderd en daarom hebben Marjan de Gruijter en Truus Burggraaf (reservelid) de kascontrole gedaan, in het bijzijn van Corrie Middelkoop en Jolanda Vink.

De kascontrolecommissie meldt dat alles goed in orde was. De commissieleden worden hartelijk bedankt voor hun werkzaamheden.

7. Benoeming leden kascontrolecommissie 2024

Marjan de Gruijter en Truus Burggraaf voeren volgend jaar weer de controle uit. Kees Bor is dan reservelid.

8. Presentatie begroting 2024

De begroting 2024 wordt toegelicht door de penningmeester. Er zijn extra posten bij de uitgaven opgenomen, o.a. voor de tram die tijdens Open Monumentendag gaat rijden (zie ook agendapunt 3g). Ook zijn de gemaakte afspraken over de vernieuwing van de website van de HVAT in de begroting verwerkt. Daardoor is een nadelig saldo ontstaan. Er is echter in 2023 een kleine buffer opgebouwd, waardoor dit kan worden opgevangen. In 2020 is de laatste contributieverhoging geweest. Een nieuwe verhoging van de contributie lijkt voorlopig niet nodig te zijn, maar wel zal rekening moeten worden gehouden met alle prijsstijgingen. Inmiddels heeft 80% van de leden de contributie voor 2024 al betaald.

De aanwezigen hebben geen vragen of opmerkingen n.a.v. de begroting. De voorzitter bedankt de penningmeester voor haar werkzaamheden m.b.t. alle financiële stukken.

9. Vooruitblik activiteiten 2024 door de voorzitter

- 4 mei: Dodenherdenking (Puck maakt de rouwkransen nu Ron Kersbergen is gestopt).
- 14 september: Open Monumentendag.
- 21 september: HVAT-uitje naar Vianen.

Jory Verwolf heeft dit uitje jarenlang georganiseerd, maar in 2023 moest het geplande uitje naar Den Briel helaas worden geannuleerd doordat er onvoldoende deelnemers waren.

Het jaarlijkse uitje wordt nu in nieuwe stijl voortgezet. Er wordt een (kort) programma gemaakt om met eigen vervoer (per fiets/auto) naar een leuke locatie of oud stadje in de omgeving te gaan. Dit jaar vindt het uitje in Vianen plaats.

Dhr. Rijnveld biedt aan om een keer een rondleiding in Leerdam te geven. Het bestuur van de HVAT zal deze mogelijkheid gaan bekijken en bedankt hem voor zijn aanbod.

- 10 oktober: kraam HVAT op Paardenmarkt (ledenwerving).
- 12 november: najaarslezing.
- 14 december: vrijwilligersbijeenkomst Schema bestuursvergaderingen 2024.

Vrijwilligers worden uitgenodigd om tijdens een bestuursvergadering uitleg te geven over hun werkzaamheden en van gedachten te wisselen met het algemeen bestuur.

10. Bestuursverkiezing (2025-2027)

Voordracht bestuur: Andrea van Bruggen, Lekdijk 42, Ameide (vacature 2023).

Voordracht bestuur: Kees Uittenbogaard, Hogewaard 13, Ameide (vacature 2024).

Aftredend en herkiesbaar: Sam Janse (2e termijn)
– Jory Verwolf (met dispensatie)¹
– Corrie Middelkoop – den Oudsten (met dispensatie)
– Dick Roodhorst (met dispensatie)

Er zijn geen andere kandidaten voorgedragen bij het bestuur.²
De leden gaan akkoord met de voordracht van het bestuur.

11. Afscheid bestuurslid Rinus de Groot

De voorzitter dankt Rinus de Groot voor zijn jarenlange inzet. Hij heeft tijdens zijn bestuursperiode veel praktische zaken voor de HVAT geregeld. Rinus ontvangt een cadeau en de voorzitter wenst hem alle goeds toe.

Rinus is blij dat de bestuursvacatures zijn vervuld en geeft aan dat hij vrijwilligerswerk voor de HVAT wil blijven doen.

12. Rondvraag

Anja van der Grijn stelt voor om plaquettes met historische informatie op de oude panden rond de Dam te bevestigen, als de bewoners hiermee akkoord gaan. Deze informatie is interessant voor bezoekers als zij een rondleiding krijgen of een wandeling maken door het centrum. Het dagelijks bestuur gaat de tip van Anja bespreken.

Daniël de Jong meldt dat hij blij was met het artikel in het nieuwsblad over oude graven. Hij heeft belangstelling voor de CD waarop de database staat. Corrie Middelkoop meldt dat deze CD tegen betaling beschikbaar is.

13. Pauze

14. De Films van Anja

Anja van der Grijn laat ons haar laatste film zien, waarmee zij de recente geschiedenis van Ameide en Tienhoven vastlegt. Vanavond wordt de film getoond over de ontwikkeling van een kruidenierswinkel tot supermarkt, aan de hand van een interview met Leo de Jong.

15. Sluiting door de voorzitter

Sam Janse dankt de aanwezigen voor hun komst en inbreng en sluit de vergadering om 22.00 uur.



▲ De nieuwe bestuursleden Andrea van Bruggen en Kees Uittenbogaard ontvangen een boeket bloemen.



▲ Scheidend bestuurslid Rinus de Groot ontvangt bloemen en een cadeau van de voorzitter.

¹ Enkel met dispensatie van de ledenvergadering.

² Tenminste 7 leden kunnen één of meerdere kandidaten voordragen. Deze voordracht dient uiterlijk 48 uur voor aanvang van de vergadering schriftelijk ingediend te worden bij het bestuur. De voorgedragen kandidaat dient vooraf schriftelijk te verklaren een eventuele benoeming te aanvaarden. Dan mag een bestuurslid meer dan 2 achtereenvolgende zittingsperiodes deel uitmaken van het bestuur.

Een venster op verleden, heden en toekomst

25 jaar herdenkingsmonument

Ameide en Tienhoven aan de Lek



Maks van Middelkoop
(voorzitter werkgroep 4 mei herdenking)

Inlossen van een ereschuld

Tijdens de jaarvergadering van de Historische Vereniging werd in april 1997 besloten om te bezien of er in Ameide een 'oorlogsgedenkteken' gerealiseerd kon worden. In 1998 werd door de ingestelde Werkgroep-Herdenkingsmonument¹ bij alle inwoners van Ameide en Tienhoven een brief door de bus gedaan over het plan tot het oprichten van een GEDENKTEKEN. De werkgroep -waarvan 5 leden de oorlog bewust hadden meegemaakt- stelde dat bij het klimmen der jaren de 'herinneringen aan toen' niet alleen levendiger werden, maar dat ook het -na ruim 50 jaar- steeds meer doordrong dat de Holocaust geen voltooid verleden tijd is. Dagelijkse vernam men over zinloos geweld, het vertrappen en vermoorden van mensen vanwege huidskleur of door religieuze of politieke overtuigingen. Dat dictatuur en terreur nog steeds schrikbarende vormen aannamen, was anno 1998 nog steeds realiteit.

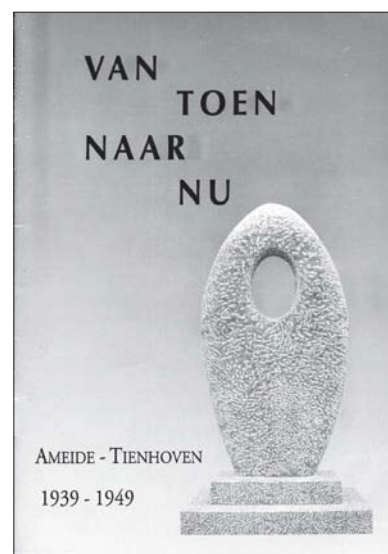
De leden van de Werkgroep zagen het als hun opdracht 'een teken in de tijd' op te richten; een teken om te herdenken en waakzaam te zijn en te blijven. Ze vonden het een ereschuld die moest worden ingelost. Niet om het verleden te blijven oprakelen, maar wel om door te blijven vertellen hoe erg het was geweest en kan zijn.

Het streven was om jongeren en ouderen voortaan op 4 mei de gelegenheid te bieden zich tijdens een korte herdenkingsbijeenkomst een moment te bezinnen, geschaard rondom het (op te richten) monument waarop de namen van de 10 oorlogsslachtoffers uit Ameide en Tienhoven staan vermeld.

☞ Het werd een rechtopstaande ovaalvormige steen met een gat er in, wat een venster symboliseert.

De werkgroep slaagde er met deze oproep in om de benodigde financiële middelen bij elkaar te krijgen en gaf aan Anne Krikke van Steenhouwerij Zederik (Fa. Woudenberg) opdracht zijn voorgelegde ontwerp van het monument te vervaardigen. Als materiaal werd ruwe Ierse natuurhardsteen gebruikt. Het werd een rechtopstaande ovaalvormige steen met een gat er in, wat een venster symboliseert. De beide basisscholen werden erbij betrokken; met name de leerlingen en leerkrachten van groep 8 (IJ. Verveer en K.J. van Assem). Er kwam een lesboek 'Van toen naar nu' en een set van lessen over onvrijheid, over zinloos geweld, etc. Er werd ook een diapresentatie

1939-1945 samen-
gesteld met toelichting door Paul Will, schrijver van de uitgave 'Gedenkklink 1933-1945' (1995). De boodschap was dat vrijheid een kostbaar bezit is en dat het de grootste zorg en oplettendheid vraagt; nu en in de toekomst. Op 29 april 1999 werd in "Het Spant" het boekje officieel door burgemeester Den Breejen uitgereikt aan 70 leerlingen.



☞ Er kwam een lesboek 'Van toen naar nu' en een set van lessen over onvrijheid, over zinloos geweld, etc.

¹ Werkgroep leden: H.P. Daniels (Tienhoven), J. Verwolf (Ameide), P. Will (Ameide), C. van Toor (Polsbroek), Kr. van der Grijn (Ameide).

Bron: Nieuwsblad HVAT Jaargang 10; 1999/1 en 1999/2 en notulen werkgroep 4 mei herdenking.

Onthulling op 4 mei 1999

Op 4 mei 1999 werd het monument om 11 uur 's morgens onder grote publieke belangstelling onthuld. De fanfare van de Koninklijke Landmacht en een erewacht van 30 veteranen rondom het monument waren aanwezig. Het monument werd onthuld met indrukwekkende toespraken door oud-generaal T. Meines en burgemeester T. den Breejen. Als ceremoniemeester trad Heinz Daniels op. Zij benadrukten, 'Nog steeds is de wereld vol beroering, nog steeds is vrijheid geen gemeengoed'. Burgemeester Den Breejen zei: 'Vrijheid is nooit vanzelfsprekend, het vereist een actieve betrokkenheid. Vrijheid maak je met elkaar.'

Herdenking op 4 mei 1999

De plechtigheid 's avonds begon met een Stille Tocht achter 2 ruiters van "De Giessenruiters", omfloerste trommen van Drumband Ameide en onder sonoor klockgelui vanuit de kerktoren, vanaf de Dam naar het monument. De schare voerde de kransen en bloemen mee. Bij het monument aangekomen klonk koraalmuziek van het AFK. Door H.P. Daniels, voorzitter van het Herdenkingscomité, werd een gedachtenisrede gehouden. Door basisschoolleerlingen Dieuwke Dijkmans van Gunst en Diederik van Zessen werden

🎭 **Burgemeester Den Breejen zei: 'Vrijheid is nooit vanzelfsprekend, het vereist een actieve betrokkenheid. Vrijheid maak je met elkaar.'**

gedichten voorgelezen. De taptoe werd geblazen door Maks van Middelkoop, waarna het 2 minuten stil was. De plechtigheid werd afgesloten met twee coupletten van het Wilhelmus en het in-top hijsen van de vlag. Daarna vonden de kranslegging en het defilé plaats. Met op de achtergrond de vredesvlam van de Oranjevereniging. Door de basisscholen werd het monument geadopteerd, zodat het er elk jaar weer picobello uit ziet. Het monument, staande op een fraai trefpunt van oud en nieuw Termei, heeft het hele jaar wat te zeggen. In het bijzonder op die ene avond van de vierde mei tot in lengte van jaren, zodat het als een ontmoetingsplek, herdenkingsmonument en bezinningspunt zal fungeren. Waarbij inwoners van Ameide en Tienhoven als hechte gemeenschap blijken geven van hun dankbaarheid en ereschuld. Of zoals het op de plaquette bij het monument staat:

*De slachtoffers ter gedachtenis,
de treurenden tot troost
en de levenden ter bezinning*



2000-2024

Vanaf 2000 wordt de jaarlijkse plechtigheid rondom de dodenherdenking steeds op dezelfde wijze gehouden als in 1999 met een stille tocht, gedichten door leerlingen van de scholen, koraalmuziek en kransleggingen. Tot en met 2005 onder leiding van Heinz Daniels. In 2006 werd hij opgevolgd door Maks van Middelkoop. De namen van de oorlogsslachtoffers worden genoemd. Jaarlijks zijn er toespraken door een vertegenwoordiger van het gemeentebestuur en inwoners die zijn of haar eigen herinneringen of ervaringen delen. In 2003 werd de herdenking eenmalig op 3 mei gehouden, omdat 4 mei op een zondag viel. In 2004 werd een gedenkplaat aan de Kerk van Tienhoven onthuld ter nagedachtenis aan de twee gesneuvelde geallieerde bevrijders die op 14 november 1944 in de Lek bij Tienhoven aanspoelden: de Canadees Harold C. Magnusson en de Pool Czesław Gajownik. In 2016 werden de namen toegevoegd aan het monument van tien in Ameide en Tienhoven geboren en tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen. Ook hun namen worden sindsdien jaarlijks genoemd.

Van 2017 - 2022 heeft Bram Provoost tijdelijk de rol van ceremoniemeester op zich genomen in verband met bestuurlijke verplichtingen van de werkgroepvoorzitter. Vermeldenswaardig zijn nog de herdenkingen 2020 en 2021 die vanwege de restricties bij de Coronapandemie zonder publiek en plechtigheid plaatsvonden. Door de ceremoniemeester en wethouder Zevenhuizen van de gemeente Vijfheerenlanden werden kransen gelegd, het dodenappèl werd gehouden en bij het monument 2 minuten stilte in acht genomen. Gelukkig kon vanaf 2023 de herdenking weer op de gebruikelijke wijze plaatsvinden.

Afgelopen 4 mei 2024 dus voor de 25e keer.



Dodenherdenking 4 mei 2024

**VRJHEID
LIJKT ZO
NORMAAL**

Dick Roodhorst

Het landelijke thema voor 4 en 5 mei 2024 is "Vrijheid vertelt: opmaat naar 80 jaar vrijheid". Met dit thema vraagt het Nationaal Comité in het jaar dat de lustrumviering van 80 jaar vrijheid in september van start gaat, aandacht voor de littekens die de Tweede Wereldoorlog achterliet en die nog steeds zichtbaar zijn. Heel direct in families die dierbaren hebben verloren die zijn vermoord tijdens de Holocaust of zijn omgekomen door het oorlogsgeweld in Nederland en in Nederlands-Indië/Indonesië.

Maar ook breder werkt de Tweede Wereldoorlog door, zoals in de manier waarop we naar de wereld kijken. Alleen in een land zonder oorlog, waar mensenrechten worden nageleefd en waar geen onderdrukking is, kan een samenleving goed functioneren. En ook nu zijn er in ons land spanningen, de voortdurende onzekere situatie in Oekraïne en zeker waar het gaat om de situatie in Israël en de Gazastrook. Gevreesd werd dat er op de Dam in Amsterdam tijdens de nationale dodenherdenking gedemonstreerd zou worden. Om die reden waren bezoekers verplicht een plekje te reserveren als ze bij de herdenking aanwezig wilden zijn. In plaats van de gebruikelijke 20.000 werden er slechts 10.000 bezoekers toegestaan en werden mensen gefouilleerd. Volgens een recente opiniepeiling van EenVandaag vindt een grote meerderheid protest rondom de Dodenherdenking niet kunnen. De helft (51 procent) vindt zelfs dat het ver-

boden zou moeten worden: "Het recht op demonstreren is belangrijk, maar het recht om te herdenken wordt nog belangrijker gevonden".

De herdenkingsplechtigheid in het centrum van Ameide vond op 4 mei jl. voor de 25^e keer plaats. Elders in dit blad kunt u lezen op welke wijze het herdenkingsmonument werd gerealiseerd. De plechtigheid werd, onder begeleiding van twee tamboers, terwijl de kerkklokken luidden, voorafgegaan door een stille tocht. Tijdens de tocht werd op de Dam stil gestaan bij de stolperstenen (ook wel struikelstenen genoemd) die herinneren aan de vermoorde joodse familie Meijer en op de J.W. van Puttestraat om de slachtoffers die begraven liggen op de oude begraafplaats te herdenken.

In het centrum van Ameide, bij het herdenkingsmonument, verwelkomde Maks van Middelkoop de aanwezigen. In zijn welkomstwoord werd aandacht besteed aan 5 september 1944, beter bekend onder de naam "Dolle Dinsdag". Op die dag was de behoefte aan goed nieuws over de bevrijding zo groot dat geruchten al snel feiten werden. Groot was de teleurstelling toen het allemaal niet juist bleek en juist in ons dorp die dag in een drama eindigde. De door een eskadron van geallieerde jachtvliegtuigen aangevalen raderboot "Prins Hendrik" was in grote problemen, er waren gewonden gevallen. Onze toenmalige jonge huisarts Van Putte haastte zich erheen en werd door een kogel in zijn borst dodelijk getroffen. Er heerste diepe verslagenheid in het dorp. De Achter-



**OP 4 EN 5 MEI
STAAN WE
SAMEN STIL
BIJ VRIJHEID**

weg heeft zijn naam gekregen: De J.W. van Puttestraat. Ook in 2024 (80 jaar later) verspreiden nepnieuws en geruchten zich razendsnel, eerst en vooral via social media. Nepnieuws kan onrust veroorzaken in de maatschappij en maakt mensen onvoorzichtig. Waarschuwingen worden vaak genegeerd. Ook nu telt nog steeds: stel jezelf voortdurend de vraag of het bericht wel klopt... blijf nieuwsgierig, maar wees ook kritisch.

Door Mia Roodhorst van openbare basisschool "De Vlindertuin" werd vervolgens het gedicht "De Doden" voorgelezen:

"Wij kunnen nu niet meer bereiken, wij komen een zintuig tekort. Wij leggen ons neer bij de feiten dat u minder en minder wordt.

De enkele keren dat je in dromen nog verschijnt, wordt nu al ijler en ijler tot je voor altijd verdwijnt. Straten houden uw namen voor nu en morgen in stand, maar wij, kinderen, brengen ze niet meer met u in verband.

Het land ligt nog net als het toen, lag van polder tot polder te kijk, de mensen die erin wonen, blijven zichzelf gelijk.

Maar eenmaal per jaar is de stilte tot aan de hemel toe van u vervuld, en belijden wij zonder woorden onze dankbaarheid, onze schuld".

Dico Baars, plaatsvervangend voorzitter van de gemeenteraad van Vijfheerenlanden besteedde aandacht aan het landelijke thema Vrijheid vertelt: op-



▲ Kranslegging namens de gemeente Vijfheerenlanden door Dico Baars, plv voorzitter gemeenteraad Vijfheerenlanden en rechts Sam Janse, voorzitter Historische Vereniging Ameide en Tienhoven (Foto: André Tukker).

maat naar 80 jaar vrijheid en koppelde dit thema aan de plichtigheid in Ameide en Tienhoven. Door te herdenken worden herinneringen in leven gehouden. De namen van de oorlogsslachtoffers uit Ameide en Tienhoven worden voorgelezen. Dat is belangrijk. Niet als plichtmatigheid of uit routine, maar vanuit een diep gevoelde verantwoordelijkheid.

Diederik van Zessen mocht het woord voeren omdat hij 25 jaar geleden een gedicht voordroeg toen de 4-mei-herdenking in Ameide voor het eerst plaatsvond. Hij is 42 jaar na de Tweede Wereldoorlog ge-

boren, maar gek genoeg voelde de oorlog tijdens zijn jeugd altijd dichtbij. Op school hoorde hij de verhalen van leraren die er goed over konden vertellen, zoals meester IJsbrand Verveer. Bij de viering van 50 jaar vrijheid rolden in 1995 Canadese militaire voertuigen door Ameide. Diederik mocht zelfs meerijden, dat maakte indruk op een 7-jarig ventje. Ook zijn opa Piet Mesker vertelde hem verhalen over de oorlogstijd in Ameide, de verhalen over dokter van Putte en de familie Meijer liggen nog vers in zijn geheugen. De verhalen worden doorverteld, de boodschap wordt overgebracht aan de volgende generatie. Er wordt een gedicht voorgelezen, herinneringen worden opgehaald over wat er in Ameide gebeurde en... we zijn twee minuten stil!

Jens de Jong, leerling van de Christelijke basisschool "De Kandelaar" las hierop aansluitend het gedicht "In Holland staat een huis" voor (dit gedicht werd door Diederik van Zessen, samen met Dieuwke Dijkmans van Gunst op de eerste herdenking op 4 mei 1999 voorgelezen):

*"In Holland staat een huis
De weiden blinken in de zon,
De sloten strak en recht.
O, dat het weer vrij ademen kon,
Mijn land, mijn land geknecht!
Want leven kan een volk alleen
Op eigen ademtocht.
Mijn land, waar moet het met je heen,
Zo wreed, zo zwaar bezocht.
De Joden aan het volk ontruikt,
De bloem terechtgesteld,
De eigen geest diep onderdrukt,
De handel neergeveld.
Het volk vernederd en verarmd,
De welvaart snel verteerd.
De haard snel onverwarmd,
Wat recht was, slecht beheerd.
Maar wie trouw kent en de smaad,
Hij vreest niet de tiran, de Pruis,
Hij weet, al breekt al wat staat:
In Holland staat een huis!"*

Nadat de schoolkinderen een kring rond het monument hadden gevormd en rozen in de vazen hadden geplaatst, volgde het zogenaamde "Dodenappèl". Maks van Middelkoop noemde, ter nagedachtenis, de namen van de inwoners van Ameide en Tienhoven die zijn omgekomen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Voorafgegaan door een taptoe-signaal volgden twee minuten stilte. Na dit stiltemoment werden kransen gelegd door het gemeentebestuur, de Oranjevereniging, de gezamenlijke kerken, de schoolkinderen (een bloemstuk), Ondernemersvereniging Actio, Open Vensters en de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven.

De herdenking eindigde met een defilé langs het herdenkingsmonument.



▲ Voorafgegaan door een taptoesignaal volgden twee minuten stilte. Na dit stiltemoment werden kransen gelegd door het gemeentebestuur, de Oranjevereniging, de gezamenlijke kerken, de schoolkinderen (een bloemstuk), Ondernemersvereniging Actio, Open Vensters en de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven (foto's André Tuker).



Aan de Lekdijk bij Ameide.

Tijd...

*Passanten in een lange rij
Ze komen en ze gaan
Voor korte of voor langere tijd
Op deze wereld aan*

*Aaneengeregen door de tijd, de dagen van weleer
Gebeurtenissen groot en klein
Ze zijn er telkens weer*

*Aaneengeregen door de tijd, de jaren van weleer
In woorden en beelden vastgelegd
Het worden er steeds meer*

*Wat was, dat is verleden tijd
Historie voor de eeuwigheid*

Cees van der Grijn Floorzoon,
Ameide 9 juni 2023

Een tank met zwavel en een geel paard

Sam Janse

In het *Nieuwsblad* van dec. 2023 stond een leuk verhaal van Willem Bernardus Buitenhuis over zijn herinneringen aan zijn Termeise tijd.¹ Hij schrijft daarin over het huis van de familie Den Oudsten en de boerderij van Cees Versluis op de Hoogewaard. En over de kersenboomgaarden. Hij vertelt dat de bomen tegen ongedierte beschermd werden door ze te spuiten met zwavel, een goedje dat geel is en geel maakt. Ik citeer: 'Hiervoor kwam iemand met een paard en wagen met een tank met een pomp met een zwengel eraan. De man liep dan met een lange lans al pompend en spuitend tussen de bomen door, terwijl het paard voort sjokte. Maar als ik het nu volgende verhaal vertel, gelooft niemand mij.' En dan krijgen we het verhaal van de spuitsperder die een overall met capuchon aanhad, over de schimmel voor de kar en dat tijdens het spuiten alles geel van de zwavel werd: man, paard, wagen en tank.

Maar dat is niet waar. Tenminste, dat niemand dit gelooft, klopt niet. Ina Boer-Verheij liet mij een foto

zien van, inderdaad, een tank op een wagen met een wit paard ervoor en twee mannen ernaast. Ze vertelt: 'Dat verhaal kan over mijn vader gaan. Hij deed zulk werk, spuiten in de boomgaarden. Hij had zelf geen fruitbomen, maar spoot voor anderen. Zo'n tank als beschreven wordt in het artikel had hij ook en zijn paard was wit. Tenminste vóór het spuiten. Daarna was het geel. Dus het klopt helemaal wat de schrijver ons vertelt.' Op de foto die ze laat zien staat haar vader, Izak Verheij (op de wagen) en haar oom Cees Verheij (ernaast). De foto moet dan net na de oorlog gemaakt zijn, in Ina's kindertijd. Hij is gemaakt in Nieuwpoort, waar de familie Verheij woonde. Maar Izak kwam ook wel in Tienhoven en in Ameide spuiten. Ina geeft nog een paar details: 'Mijn opa Nicolaas Verheij pachtte een aantal boomgaarden, mijn tante Cornelia Verheij verkocht kersen in de hut en mijn zus Marrie en ik moesten mee om de spreuwen te verjagen'.

Kortom, het klopt helemaal wat Buitenhuis vertelt, alleen dat niemand het gelooft, is intussen niet meer waar.

¹ Willem B. Buitenhuis, 'Een ontboezeming', *Nieuwsblad* jg. 34 (dec. 2023) p. 32-37.



▲ De foto staan Ina's vader Izak Verheij (rechts op de foto) en haar oom Cees Verheij. De foto moet net na de oorlog gemaakt zijn, in Ina's kindertijd.



Uit een erfenis verkregen werken van kunstschilder Piet de Hoon te koop...

De heer Gertjan Combee biedt twee uit een erfenis verkregen werken van kunstschilder Piet de Hoon te koop aan. Het gaat om een olieverfschilderij van het "Paardenwater" en een pentekening van de Grote Kerk in Gorinchem.

Voor nadere informatie is de heer Combee bereikbaar via combee28@ziggo.nl



GEVELSTENEN

IN AMEIDE EN TIENHOVEN

Hans van den Heuvel

Inleiding

In dit blad is te hooi en te gras gewag gemaakt van het bestaan van gevelstenen. Deze verzamelnaam wordt gebruikt voor stenen in allerlei soorten en maten, die zijn aangebracht aan of ingemetseld in (voor)gevels van gebouwen van uiteenlopende aard en omvang, in de regel om de herkenbaarheid te bevorderen en niet zelden ook om er cachet aan te geven. In dit artikel wordt nader ingegaan op de cultuurhistorische betekenis van dit type stenen in het algemeen en op de locatie en de herkomst van de in Ameide en Tienhoven aanwezige gevelstenen in het bijzonder.

Gevelstenen bestaan gewoonlijk uit een stenen plaat of blok met een inscriptie in reliëf en vaak ook een symbolische voorstelling. De meeste zijn van natuursteen, andere van terra cotta (rode aarde) gemaakt. In ons land nemen Den Haag en Hoorn in dit opzicht een uitzonderingspositie in: in de eerste stad staat aan de Amsterdamse Veerkade en in de tweede op het Munnickenveld een pand met een eikenhouten reliëf dat als gevelsteen fungeert.

Historie

De oudste gevelstenen dateren uit de tweede helft van de zestiende eeuw. Ze werden tot in de achttiende eeuw gebruikt als “huisteken”, omdat er destijds nog geen huisnummering bestond. De stenen werden van meet af aan gepolychromeerd (= in verschillende kleuren beschilderd). De op- en bijschriften werden veelal ook voorzien van een kleuraanduiding, waarvan “Het Zwarte Paard”, “De Witte Olifant”, “De Roode Leeuw”, “Het Roodhert”, “De Vergulde Kater” en “Het Roode Koper”¹ bekende voorbeelden zijn. Wapens van adellijke geslachten en het patriciaat werden uitgevoerd in de vereiste heraldische kleuren.

Het was in brede kring van oudsher de gewoonte om zowel de afbeeldingen als de teksten op de stenen te relateren aan het beroep van de oorspronkelijke

bewoner(s) van een pand. Zo afficheerde een kuiper zich met een boterton of een haringvaatje, een smid met een hoefijzer en een schrijver met een ganzenveer. Kwam het voor dat beoefenaren van een bepaald beroep zich in de buurt van collega's vestigden, dan werden voor de nieuwkomers zonder veel problemen zogenaamde “concurrerende gevelstenen” ontwikkeld, waarbij aan de originele voorstelling ornamenten werden toegevoegd, in veel gevallen kronen of leeuwen. Zo ontstonden gevelstenen met opschriften als “De Gekroonde Waterhont”, “’t Gekroonde Kalf”, “De Gekroonde Laars” en “De Gouden Leeuw”. Ook kon het gebeuren dat in een straat drie bakkerijen stonden, herkenbaar aan de gevelstenen “De Grauwe Olifant”, “De Jonge Grauwe Olifant” en “De Witte Vette Olifant”.

Stedelingen, die niet tot de neringdoenden behoorden, maar zich toch van hun medeburgers wilden onderscheiden, kozen veelal voor gevelstenen met aan het Dierenrijk ontleende emblemen en teksten. De desbetreffende namen gingen bij de invoering van de Burgerlijke Stand in de Napoleontische Tijd dikwijls over in familienamen, zoals – om er maar enkele te noemen – Adelaar, De Haan, De Haas, De Hond(t), (Van der) Valk, Den Uyl en (De) Zwaan.

Hoewel in de loop der jaren tal van gevelstenen te loorgegaan zijn, telt ons land er naar schatting nog tienduizend, aanzienlijk meer dan in de ons omringende landen. De stenen zijn ongelijk verdeeld. Zo zijn er naar verhouding veel op panden in Amsterdam (zestienhonderd) en Maastricht (zeshonderd) aangebracht. In het centrum van de Zweedse hoofdstad Stockholm bevindt zich een curiosum: een gevelsteen met een oudhollands opschrift.

Bijzondere gevelstenen

Gevelstenen, waarin of waarop uitsluitend een jaartal of een naam staat, worden jaar- respectievelijk naamstenen genoemd. Tot de eerste categorie behoren de stenen, die worden ingemetseld bij de eerstesteenlegging of de renovatie van gebouwen in de publieke en de private sector. In het eerste geval worden op de steen meestal de datum van de eerstesteenlegging en de naam van de daarbij betrokken autoriteit(en) dan wel de eigenaar of eigenaren van het gebouw vermeld. In het tweede geval betreft het hoofdzakelijk naamstenen van overheidsgebouwen, in het

1 In het meesterwerk “Gloed” van de van origine Hongaarse winnaar van de Nobelprijs voor de literatuur Sandor Márai (1900-1989) komt een herberg voor met de naam “De Witte Adelaar”.

bijzonder kazernes, legerplaatsen en andere verdedigingswerken, en buitenplaatsen, villa's, hofsteden en daarmee vergelijkbare onder architectuur gebouwde huizen.

De toepassing van “gevelstenen oude stijl” is met het vorderen van de tijd in de meeste delen van ons land meer en meer in onbruik geraakt. Dat geldt niet voor eerstesteenleggingen. Deze trend heeft ertoe geleid dat er nu meer jaarstenen dan originele gevelstenen zijn.

Gevelstenen met Bijbelse afbeeldingen

“In het hele land kan men op oude huizen gevelstenen met Bijbelse afbeeldingen vinden, die gebruikt zijn als reclame voor de handel of als adressaanduiding. Er bestonden tot ongeveer 1800 immers nog geen huisnummers! Vooral na de Kerkhervorming² beschikten de mensen over een enorme Bijbelken- nis, die ze graag aanwendden voor commerciële doeleinden. Zo was menig bedrijf voorzien van een uithangbord³ of gevelsteen met een Bijbelse afbeel- ding, samenhangend met het bedrijf. Bakkers kozen bijvoorbeeld de wonderbaarlijke spijziging, boekver- kopers de vier evangelisten en groentehandelaren de paradijsappel”.

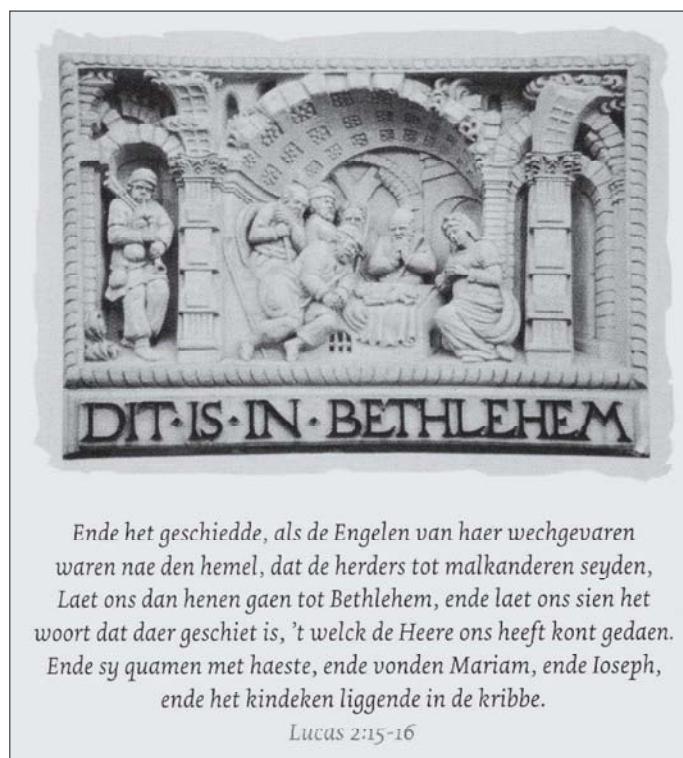
Dit is een van de eerste tekstgedeelten van het in 2008 bij de Uitgeverij NBG te Heerenveen versche- nen boek “Bijbels in steen. Vroomheid aan Neder- landse gevels” van Herman Souer. In deze publicatie heeft de enkele jaren geleden overleden Amsterdam- se gevelstenenkenner een “bonte verzameling gevel- stenen bijeengebracht, te vinden in 25 plaatsen in Nederland, vergezeld van toepasselijke Bijbelteksten, overgenomen uit de Statenvertaling, omdat ook het gedachtengoed en de woordspelingen van onze voor- vaders daardoor grotendeels bepaald werden”.

De afbeeldingen en teksten van Herman Souer zijn als volgt over de geselecteerde plaatsen verdeeld: Amsterdam (27 x), Haarlem (4x), Dordrecht, Maas- tricht, Monnickendam, Naarden en Stompvoren (al- le 2 x), Brielle, Delfshaven, Gorinchem, Gouda, 's- Hertogenbosch, Heusden, Hindeloopen, Hoorn, Leerdam, Leiden, Medemblik, Nieuwpoort, Scher- merhorn, Sittard, Utrecht, Vlaardingen, Woudrichem en Zwolle (alle 1 x).

Waar het gaat om het overnemen van de resultaten van het speurwerk van Herman Souer heb ik ervoor gekozen om dicht bij huis te blijven. Zo doende treft u hieronder de afbeeldingen en de desbetreffende teksten aan van drie gevelstenen, achtereenvolgens behorende bij de panden Gasthuisstraat 25 te Gorin-

chem, Loosdorp 44 te Leerdam en Binnenhaven 37 te Nieuwpoort.

Gorinchem, Gasthuisstraat 25



Bethlehem

Bethlehem was reeds in de Middeleeuwen en bleef ook later een geliefde voorstelling. De naam werd niet al- leen aan kloosters en godshuizen van verschillende aard gegeven, maar ook menigeen vond er voor zijn gemoed iets strelends in, al was het dan maar figuur- lijk, in Bethlehem te wonen. Nog blijkt dit uit menig voorbeeld. In de Gasthuisstraat te Gorinchem, wijk C. no11, staat voor een huis:

DIT IS IN BETHLEHEM
Vreest den Heer,
Doet hem eer,
Want den dach van sterven haest hem zeer.
1566

De stad Bethlehem ligt zeven kilometer ten zuiden van Jeruzalem, waar ook David vandaan kwam, en Jeruzalem wordt daarom ook wel de “stad van David” genoemd.

De hier afgebeelde steen is een replica, die in 1985 ter plaatse is aangebracht. De originele steen, gehakt door beeldhouwer A.M. Mooy, was te zeer aangetast door de tand des tijds en wordt bewaard in het mu- seum van de vereniging “Oud Gorcum”, dat daar ge- vestigd is.

Het is wel een erg luxe steen die we hier zien. Het heeft meer weg van een paleis. Er is zelfs een doedel- zakspeler aanwezig.

2 De Kerkhervorming of Reformatie is de beweging, waarmee Maarten Lu- ther, Johannes Calvijn en andere vroege protestanten in de zestiende eeuw een schisma (= scheuring) bewerkstelligden binnen het westerse Christen- dom.

3 De functie van uithangborden was gelijk aan die van gevelstenen. Ze werden veelal bevestigd boven of bij de entree van herbergen, logementen, uitspan- ningen, tapperijen en daarmee vergelijkbare etablissementen.



Zo volg ik hem, en maak mee schepen, net en schoon, 't zij vaartuig klein of groot, als men mij geeft goet loon. En zelfs een spijkermaker op de Reguliersbreestraat in Amsterdam plaatste de ark voor zijn luifel en gaf er de navolgende zeer logische grond voor op:

Noach maakte de Ark,
Bijzonder groot en sterk,
't Is niet volbracht
zonder spijkermakerswerk.

Noach was de enige rechtvaardige in een verdorven wereld. Volgens Gods instructies bouwde hij een ark van honderdvijftig meter lang en drie verdiepingen hoog, waarin hij met zijn gezin behouden bleef tijdens de zondvloed. Na de zondvloed sloot God een verbond met hem en stelde de regenboog tot een teken dat hij de wereld niet meer door water zou vernietigen.

Genesis 6 : 14

Maeckt u eene Arke van Gopher-hout, met kameren sult ghy dese Arke maken ende ghy sult se bepecken, van binnen ende van buyten met peck.

Gevelstenen in Ameide en Tienhoven

(Foto's gemaakt door André Tukker)

Dam 1, Ameide

Na de omzwervingen elders in de regio bepaal ik me vanaf nu tot de beschrijving van de gevelstenen (+ het ene uithangbord), die in Ameide en Tienhoven te zien zijn. Het gaat hierbij uiteraard in de eerste plaats om de bekende jaarsteen, die aan de kant van de Voorstraat is ingemetseld aan de westelijke gevel van het oude stadhuis op de Dam in Ameide. Op deze steen staat de volgende tekst:

Leerdam, Loosdorp 44

DE HOOP DER RECHTVAARDIGEN

Deze mooie steen met een spreuk van koning Salomo en het jaartal 1815 is te zien op een oude boerderij. We zien hier de traditionele afbeelding van de hoop: een vrouw in een Grieks gewaad met een anker, die ons herinnert aan de woorden van de apostel Paulus in Hebreeën 6.

De tekst op de steen slaat dus op zowel het Oude als het Nieuwe Testament.

In 1795 voerde de Bataafse Republiek in opdracht van Napoleon de huisnummering in. Deze steen is dus van na die tijd en als huisnummering eigenlijk overbodig.

Het was natuurlijk niet verboden om via een gevelsteen dankbaarheid, godsvrucht of iets anders uit te drukken.

Spreuken 10 : 28

De hope der rechtvaardigen is blijdschap: maer de verwachting der godtloosen sal vergaen.

Nieuwpoort, Binnenhaven 37

IN DE AERKE NOEVWE

Ook voor scheepstimmerwerven maakte de Ark, als het eerste bekende schip, een zeer bekwaam figuur. Op één daarvan, de Saardam, hing de Arke Noachs uit, met deze rijmen:

Toen Noach 't eerste schip liet drijven op de baren,
Door Gods bevel, om d'heele wereld te bewaren,



*Anno een dvisent ses hondertveertich en vier
Heeft Jo.^{r4} Hendryck van Breed'rode drossart⁵ alhier.
Op den Sevenden April met syn edle hant Den eersten
steen van dit Stadthvis geplant.*

In dit blad is genoegzaam aandacht besteed aan de geschiedenis van het adellijke geslacht van de Brederodes in het algemeen en de afkomst en de positie van de op de gevelsteen vermelde Hendrik van Brederode in het bijzonder⁶. Daarom kan ik er hier kort over zijn.

Reinoud III van Brederode (1492-1556), Burggraaf van Utrecht, Heer van Vianen, Ameide, enz., had naast tien kinderen uit zijn huwelijk met Philippote van der Marck, naar wordt aangenomen ook nog zo'n zeven tot tien onwettige kinderen (bastards). De drie kinderen, die hij bij Catharine van Holten verwekte, droegen na verkregen toestemming van Karel V de naam "Brederode van Bolsweert" (Bolsweert, later Bolswaard, was de naam van een uiterwaard ter hoogte van Lexmond).

Een van de drie onwettige kinderen, die evenals zijn vader Reinoud heette en leefde van 1548 tot 1633, was gehuwd met Josina van Arkel, Asperen en Vuren. De legger van de eerste steen van het stadhuis te Ameide was een zoon van dit echtpaar. Hij werd geboren in 1592, overleed in 1669 en diende als officier in de rang van eerste luitenant in de garde van de koning van Frankrijk. Van 1618 tot 1663 was hij drossaard van Ameide en Tienhoven, alwaar hij resideerde in het kasteel "Herlaer".

Voorstraat 1, Ameide

De meest grootstedse straat van Ameide is zonder enige twijfel de Voorstraat, waarvan de bebouwing in de Amsterdamse grachtengordel niet zou misstaan. Het gaat in dit geval om tien herenhuizen, die op één na de status van Rijksmonument bezitten. Hiertoe behoren onder andere de panden Voorstraat 5, het vroegere Logement van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden oftewel het Waterschapshuis, en Voorstraat 7, de voormalige



ambtswoning van de burgemeester van Ameide en Tienhoven, inmiddels al weer vele jaren het hoofdkantoor van het Aannemingsbedrijf Koninklijke Woudenberg Ameide.

De uitzondering wordt gevormd door het imposante pand Voorstraat 1, dat aan het eind van de negentiende eeuw werd gebouwd in opdracht van Willem Adrianus van Kekem, een zoon van Adrianus Willem van Kekem, in hun tijd verreweg de grootste plaatselijke werkgevers. Ze hadden tientallen werknemers in dienst: eerst vrijwel uitsluitend mandenmakers, later ook appel-, peren- en kersenplukkers en griendwerkers.

Zoals in die tijd te doen gebruikelijk was, namen beiden ook een prominente plaats in op kerkelijk, politiek en maatschappelijk gebied. Van Kekem sr was van 1881 tot 1895 president-kerkvoogd van de Hervormde Kerk van Ameide en van 1871 tot aan zijn overlijden in 1906 lid van de gemeenteraad namens de Antirevolutionaire Partij (ARP), in welke periode hij van 1895 tot 1903 tevens wethouder was. Adrianus Willem van Kekem was verder onder andere bestuurslid van de Kerkelijke Kiesvereniging "Waarheid en Recht" en "aandeelhouder, begunstiger en penningmeester" (van 1889 tot 1906) van de "School met den Bijbel".

Adrianus Willem van Kekem trad in menig opzicht in de voetsporen van zijn vader. Zo maakte hij van 1906 tot 1935 deel uit van de gemeenteraad van Ameide en was hij wethouder van 1911 tot 1931- het jaar, waarin hij brak met de ARP vanwege "kritiek op zijn levenswandel". In de daaraan voorafgaande jaren was de "jonge meneer Van Kekem" kerkelijk ontvanger en penningmeester van het bestuur van de "School met den Bijbel". De mandenmakerspatroon overleed in 1941.

Van Kekem jr was gehuwd met een dochter van ds. E.S. Postma, die van 1893 tot 1901 als predikant in Ameide stond. Zijn schoonvader behoorde tot de orthodoxe vleugel van de Nederlands Hervormde Kerk en was de opvolger van ds. J.J. de Klerk en de voorganger van ds. M. van Grieken. Hij was overigens niet zo'n scherpshijper als zijn beide collega's. Het pand Voorstraat 1 deed na de Tweede Wereldoorlog dienst als gemeensecretarie en ten tijde van de renovatie van het oude stadhuis op de Dam ook als

⁴ Jo.R = Jonkheer

⁵ Drossart = drossaard = overheidsdienaar, in het bijzonder belast met de handhaving van de openbare orde..

⁶ Zie de edities 2007-II en III, 2009-II, 2011-III, 2012-II, 2013-II, 2014-IV en 2018-I.

trouwlocatie. Hieraan kwam een einde op 1 januari 1986 - de datum van het ontstaan van de gemeente Zederik door de samenvoeging van Ameide, Hei- en Boeicop, Leerbroek, Lexmond, Meerkerk, Nieuwland en Tienhoven. Sindsdien wordt het herenhuis particulier bewoond.

Voorstraat 2, Ameide

De jaarsteen van het Rijksmonument Voorstraat 2 is bijzonder in die zin dat deze gevelsteen in eerste instantie niet bij de bouw van dit pand werd ingemetseld, maar op de eerste juli van het jaar 1763 bij de eerstesteenlegging van één van de zeven watermolens van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, die in het begin van de jaren zeventig van de achttiende eeuw binnendijks werden gebouwd op Achthoven, ten oosten van Ameide.



De lotgevallen van de steen, die met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid na de sloop van de molens in 1826 naar Ameide is overgebracht, zijn "en détail" beschreven in de edities

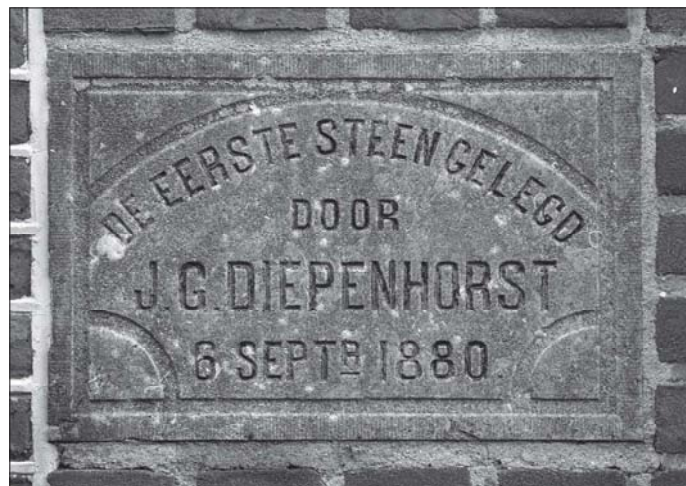
2006-III en 2019-III van dit blad, zodat ik me "veroorloof daarheen te verwijzen", zoals dat vroeger in ambtelijke taal heette. Hetzelfde geldt voor de rol, die landmeter Jan Kuyk, bierbrouwer-grootgrondbezitter Jan van den Andel en aannemer Cornelis de Jong in dit opzicht hebben gespeeld.

Het uit het begin van de zeventiende eeuw daterende pand Voorstraat 2 kent ook wat betreft het recente verleden een veelbewogen historie. Zo woonden er slager Jacob Meyer en zijn vrouw Anna Meyer-Wolf totdat dit Joodse echtpaar in de maand mei van het jaar 1943 werd gedeporteerd naar en omgebracht in het vernietigingskamp Sobibor⁷. Nadien was het de woning van het echtpaar Bor, waarvan Willem Bor graanhandelaar en in het midden van de vorige eeuw namens de ARP lid van de gemeenteraad van Ameide was. In het begin van de jaren zestig kreeg het pand een geheel andere bestemming, toen er een filiaal van de Twentsche Bank⁸ in werd gevestigd. De bank was geen "blijvertje" in het straatbeeld, ook al prijkte het logo van de ABN nog enige tijd op de voorgevel. Het pand heeft al lang weer een woonbestemming.

⁷ Zie Nieuwsblad HV A + T, editie 2015-I.

⁸ De in 1841 opgerichte Twentsche Bank fuseerde in 1964 met de Nederlandse Handel-Maatschappij tot de Algemene Bank Nederland (ABN), waaruit in 1991 door de samenvoeging met de AMRO Bank de huidige ABN AMRO ontstond.

Fransestraat 12, Ameide



De geschiedenis van het Rijksmonument Fransestraat 12, het destijds tot in de verre omgeving bekende vroegere logement en latere hotel-café-restaurant "t Fortuin", is uitgebreid beschreven in de edities 2005-II, 2006-V en 2008-II van dit blad. Het pand was van de jaren zestig van de zeventiende eeuw tot 1967 in eigendom van de familie Diepenhorst. De eerste uitbater was de in de jaren dertig van de zeventiende eeuw in Nieuwerkerk aan den IJssel geboren en op 21 januari 1704 in Ameide overleden en "aldaar in den kerk begraven Jan Willemsen Diepenhorst, de laatste was Leendert Hermanus (Leen) Diepenhorst. Zijn vader Johannes Gerrit Diepenhorst legde op 6 september 1880 de hierboven afgebeelde eerste steen voor een nieuwbouw van "t Fortuin".

Fransestraat 28, Ameide



"Als in 1906 de hoofdonderwijzerswoning zorgen baart ("t was bijna geen woning meer voor een meester") zegt mej. H. Krielaart⁹ toe voor een geheel nieuw onderwijzershuis te zullen zorgen. In de muur van het pand Fransestraat 26 is te zien dat de eerste steen nog in datzelfde jaar is gelegd".

⁹ Zie Nieuwsblad HV A + T, editie 2016-III.

Dit is een passage uit het gedenkboekje “Eeuw uit, eeuw in”, dat in de maand mei van het jaar 1990 verscheen ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de School met den Bijbel te Ameide. Het werd samengesteld door Riks Smith en Paul Will¹⁰.

Terzijde: de eerste steen van het schoolhuis werd op 6 juli 1905 gelegd door de drie jaar oude Chris(tiaan) Streefkerk, een jong overleden zoon van Arie Streefkerk en Cornelia van Zessen, de pleegdochter van de gezusters Krielaart. Zijn vader was van 1913 tot 1940 voorzitter van het bestuur van de School met den Bijbel en werd als zodanig opgevolgd door zijn broer Nicolaas (Klaas), die deze functie vervulde van 1940 tot aan zijn overlijden in 1946.

Klaas Streefkerk, die van beroep manufacturier was en een winkel had aan de Fransestraat, speelde jarenlang een belangrijke rol in de lokale gemeenschap. Zo behoorde hij tot de notabelen van de hervormde gemeente en was hij in zijn geboorteplaats geruime tijd raadslid en wethouder.

De nieuwe woning was bestemd voor Lodewijk Blok, die van 1892 tot 1914 “Hoofd der School met den Bijbel te Ameide” was. Volgens de samenstellers werd zijn vertrek (naar Delft) ervaren “als een groot verlies voor de gemeenschap, want dit actieve hoofd had diverse kerkelijke verenigingen¹¹ helpen oprichten en de school als vergaderplaats aangeboden. Sommigen beweren dat hij door deze activiteiten zorg heeft gedragen voor de “kerstening” van Ameide”.

De opvolgers van meester Blok waren Pieter Lyklema (1914-1921), Evert de Kuiper (1921-1928), Marius de Kuiper (1928-1949) en Jan de Haan (1949-1979).

Meester De Haan (Oude Pekela, 1914 – Ameide, 1997) was in Ameide en Tienhoven en directe omgeving een begrip. Dat was niet zozeer het gevolg van de lange duur van zijn verbintenis met de plaatselijke School met den Bijbel (zeven jaar als leerkracht en dertig jaar als hoofd), als wel van de uitnemende relaties met zijn leerlingen en oud-leerlingen, die hem op handen droegen. De heer De Haan was Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Fransestraat 29, Ameide

In het pand Fransestraat 29 was gedurende een periode van meer dan tachtig jaar - om precies te zijn: van 1914 tot 1997 - de slagerij van de uit Schoonhoven afkomstige familie Van der Hek gevestigd, die eerst als “Vleeschhouwerij en Spekslagerij J. van der Hek” en later als “Slagerij Van der Hek” te boek stond. Het was het domein van achtereenvolgens Jan van der Hek, zijn zoon Adriaan en kleinzoon Jan, van



wie de eerstgenoemde een slagerij op de Dam had (Dam 11), voordat hij naar de Fransestraat vertrok. De eerste steen voor de nieuwe slagerij werd op 6 maart 1915 gelegd door zijn oudste zoon Hendrik, die niet in de voetsporen van zijn vader trad, maar zich met zijn gezin in Utrecht vestigde.

Van der Hek sr. was een markante figuur, die niet zozeer als prominente middenstander, maar vooral als raadslid/wethouder en kerk- en schoolbestuurder jarenlang mede vorm en inhoud gaf aan de lokale samenleving¹².

Molenstraat 2, Ameide



Zoals God volgens de bekende schrijver Geert Mak in de tweede helft van de vorige eeuw verdween uit Jorwerd, verdween het boerengeslacht De Jongh in dezelfde periode uit Tienhoven. De laatste telg van het geslacht was de vrijgezel Cees de Jongh, die wijd en zijd bekend stond als kenner en liefhebber van paarden. Hij was jarenlang voorzitter van de “Vereniging tot Instandhouding van de Ameidese Paardenmarkt”, de voorganger van de “Stichting Paardenmarkt Ameide”, en op nationaal niveau bestuurslid van de “Vereniging ter bevordering der Landbouw-tuigpaardfokkerij in Nederland”.

10 Riks Smith en Paul Will waren in de beginjaren beiden lid van het bestuur van de HV Ameide en Tienhoven, zie ook de edities 2012-IV en 2013-IV van het Nieuwsblad.

11 Tot deze verenigingen behoorde de christelijke muziekvereniging “Crescendo”.

12 Zie Nieuwsblad HV A+ T, editie 2022-IV.

Zijn oudoom Teunis de Jongh, wiens boerderij net als die van zijn achterneef aan de binnenzijde van de Lekdijk stond, legde op 20 augustus 1938 in zijn hoedanigheid van voorzitter van het bestuur van de Coöperatieve Boerenleenbank Ameide de eerste steen voor de bouw van het pand Molenstraat 2, het “bankgebouw”. Hij vervulde deze functie vanaf de oprichting van de bank in 1918 tot aan het einde van de Tweede Wereldoorlog en maakte daarnaast jarenlang deel uit van de gemeenteraad van Tienhoven.

Het pand Molenstraat 2 was niet het eerste en ook niet het laatste onderkomen van de Boerenleenbank in Ameide. De lokale bancaire activiteiten vonden vóór 1938 eerst plaats in een pand aan de “Franschestraat” en later bij de kruidenierswinkel van kassier Lee de Jong op de Dam en tot aan de opheffing van het filiaal van de “Rabobank Alblasserwaard Noord en Oost U. A.” op 1 januari 2014 in het winkelcentrum aan de Paramasiebaan¹³.

Molenstraat 39, Ameide



“Gebruikelijk is dat een gevelsteen in de voorgevel wordt geplaatst, veelal in de buurt van de voordeur of in de topgevel. Wat bij het pand Molenstraat 39 opvalt is dat de steen met het jaartal “1739” in de zijgevel is geplaatst. Wellicht had degene die de steen plaatste enige schroom vanwege het feit dat deze afkomstig lijkt te zijn uit een ander pand”. Deze tekst van Nico den Oudsten is ontleend aan het in de editie 2022-IV van dit blad gepubliceerde artikel in de serie “In Ameide staat een huis”.

Zijn medeauteur Sam Janse houdt het voor waarschijnlijk dat de bewuste steen aanvankelijk ingemetseld was in een van de vijf buitendijkse molens, die in het jaar 1739 werden gebouwd bij de buurtschap Sluis en in de jaren twintig van de negentiende eeuw werden afgebroken, omdat ze volgens de toen heersende inzichten op waterstaatkundig gebied overbodig waren geworden.

J.W. van Puttestraat, Ameide



Daar waar de J.W. van Puttestraat de Lekdijk kruist, op de grens van Ameide en Tienhoven, staat aan de binnenkant van de dijk de Amelia's Hoeve, een beeldbepalende, ruim bemeten voormalige boerderij. Het gebouw bestaat uit twee delen, waarvan het ene zich evenwijdig aan de dijk uitstrekt en het andere daar loodrecht op staat. Het eerste deel (= de zijgevel) is volgens kenners van de structuur van metselwerk van een veel oudere datum dan het tweede (= de kopse gevel).

In zowel de zijgevel als de kopse gevel is een gedenksteen aangebracht. In het eerste geval gaat het om een steen, waarop tweemaal de naam “Verhagen” staat. Dit herinnert aan Warnardus Verhagen, die leefde van 1754 tot 1832 en afkomstig was uit het Land van Heusden en Altena. De geboren magistraat vervulde het ambt van burgemeester van Ameide van 1 januari 1812 tot aan zijn overlijden op 22 augustus 1832, eerst in de Franse Tijd als “Maire” van de “Commune d'Ameiden” en na het ontstaan van het Koninkrijk der Nederlanden in 1813 als “Schepen” respectievelijk “Burgemeester”. Na de verzelfstandiging van Ameide en Tienhoven in 1817 werd hij burgemeester van de beide gemeenten.

Het aan de J.W. van Puttestraat grenzende deel van de boerderij werd ruim een eeuw na het eerste deel gebouwd in opdracht van jonkheer Augustinus Frederik Karel Graswinckel (Zalk, 1863 - Breda, 1937), luitenant-generaal der infanterie titulair (14). Hij was de echtgenoot van Anna Elisabeth van Eeten (Utrecht, 1861 - Breda, 1944). Het echtpaar had drie kinderen: twee zonen, jonkheer dr. Dirk Petrus Ma-

¹³ Zie Nieuwsblad HV A + T, editie 2014-I.

rius Graswinckel (Utrecht, 1888 – Den Haag, 1960) en jonkheer August Ernest Frederik Graswinckel (1892 – Den Haag - 1953), en een dochter, jonkvrouw Johanna Amelia Graswinckel (Den Haag, 1892 – Breda, 1973), die gehuwd was met Hugo Charles Gustav baron van Lawick (Batavia (Nederlandsch Oost-Indië), 1882 – Breda, 1965), luitenant-generaal der cavalerie titulair en Gouverneur van de Koninklijke Militaire Academie (KMA) te Breda. De jongste van de twee broers en zijn zuster vormden een tweeling.

Generaal Graswinckel liet niet alleen in Ameide, maar ook in Polsbroek en Jaarsveld boerderijen (ver)bouwen, genoemd naar achtereenvolgens zijn dochter, zijn oudste zoon en zijn jongste zoon. In het eerste geval prijkt de naam van de boerderij op een gedenksteen, die is aangebracht in de kopse gevel, vlak onder het middelste bovenraam.

In de in 1993 door de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven uitgegeven brochure “Nijver Ameide” van Aart de Wit en Paul Will, waarin nog wordt verondersteld dat de Amelia’s Hoeve “oorspronkelijk door de Van Eetens is gebouwd”, worden de namen gememoreerd van de boeren, die de hoeve in de periode 1930 – 1980 hebben gepacht. Het betreft de naar de Achthovensedijk onder Lexmond vertrokken Daan Kool, Kees Verboom en Teun van den Broek. Aan het einde van deze periode werd de boerderij, waarvan het eigendom inmiddels was overgedragen aan de gemeente Ameide, gekocht door de familie Blom om er een antiekzaak te vestigen, die veertig jaar heeft bestaan. Sinds enkele jaren is in het pand het loodgietersbedrijf van Andreas Streefkerk gehuisvest.

Broekseweg 2, Ameide



In de nadagen van zijn carrière legde Cornelis Willem (Cees) Luyendijk (Den Bommel, 1892 - Amsterdam, 1978), van 1924 tot 1957 burgemeester van Ameide en Tienhoven, op 2 juni 1956 op de locatie Broekseweg 2 de eerste steen voor de bouw van een nieuw onderkomen voor de plaatselijke afdeling van

Het Groene Kruis¹⁴ ter vervanging van de oude beuizing aan de J.W. van Puttestraat, naast de “Janido” sigarenfabriek van Klaas den Oudsten. De opzet van het gebouw was zeker voor die tijd modern, met een behandelruimte en magazijnen op de parterre en woonruimte voor de wijkverpleegster en de beheerder op de eerste verdieping. Het pand wordt inmiddels al vele jaren particulier bewoond, na ook nog ruimte te hebben geboden aan een slijterij.

Burgemeester Luyendijk was ontegenzeggelijk een kleurrijke magistraat, ook al deed zijn uiterlijk voorkomen - hij droeg in alle jaargetijden een driedelig donkerblauw kostuum en een geklede jas en bij speciale gelegenheden een jacquet – anders vermoeden. Zo waren zijn ambtsverrichtingen, ook voor politiek gelijkgezinden, bij tijd en wijle onnavolgbaar en was hij een gepassioneerd sportvlieger, die de “regels voor de luchtvaart” niet zelden vrij interpreteerde. Het is dan ook geen wonder dat “de vliegende burgervader” in de kolommen van dit blad regelmatig de revue passeerde¹⁵.

Burgemeester Wesselsplein, Ameide



Op de website “Mens & Dier in Steen & Brons” staat de volgende tekst:

Beschrijving: “Bakstenen bank met ronde bloembak, met in de achterzijde een steen met de volgende tekst: Burgemeester Wesselsveld D. Wessels Burgemeester van 1-7-1966 tot 7-12-1977”

Locatie: N.B. 51°57'16” – O.L. 4°57'46” (Satellietfoto: Google Maps).

Opmerkingen: “De bank staat in de hoek van een grasveld, dat naar burgemeester Wessels vernoemd is, en waarnaar de steen in de bank verwijst”.

Ik teken hierbij aan dat de bank en de steen in het begin van deze eeuw teloorgingen bij de transitie van het Wesselsveld naar het Wesselsplein, op de hoek van de Prinsengracht en de Paramasiebaan. Ter vervanging werd ter plekke de hierboven afgebeelde gedenkplaat aangebracht.

¹⁴ Voor de jongeren onder ons: Het Groene Kruis was een in 1900 opgerichte, neutrale landelijke vereniging voor wijkverpleging en thuiszorg.

¹⁵ Zie Nieuwsblad HV A + T, de edities 2007-I (2x), 2012-II, 2013-I (3x), 2019-III en 2022-IV.

Dirk Wessels werd op 3 november 1917 geboren in Rijssen, ging in 1945 werken op het gemeentesecretarie van Driebergen-Rijssenburg en werd daar in 1955 benoemd tot gemeentesecretaris. Hij overleed op 7 december 1977 gedurende zijn tweede ambtsperiode als burgemeester van Ameide en Tienhoven.

Hogewaard 4, Tienhoven



“Wie het in- en het exterieur van het complex in ogenschouw neemt, komt onder de indruk van de zorg, waarmee de bewoners door de eeuwen heen niet alleen de boerderij, maar ook de andere opstallen, de tuin en de boomgaard hebben onderhouden”. Deze passage uit het in de editie 2006-I van dit blad gepubliceerde artikel “De geschiedenis van de Rijksmonumenten op de Hogewaard in Tienhoven” heeft betrekking op een Rijksmonument in viervoud: de hofstede, de schuur, de wagenschuur en de overtuin (boomgaard) van het Rijksmonument Hogewaard 4 van de familie Spek.

De geschiedenis van zowel het geslacht Spek als hun boerderij is uitgebreid in dit blad beschreven, en wel in de al vermelde editie 2006-I en de editie 2020-IV. Daarom zal ik me nu beperken tot het aangeven van enkele hoofdlijnen.

Eind december 1842 verleende Zacharias de Kleijn (1899-1871), secretaris en lid van de gemeenteraad van Ameide en burgemeester van de gemeente Jaarsveld, opdracht tot het “amoveeren¹⁶ van het woonhuis met den kelder, staande op den hoogewaard onder Tienhoven, en het daar ter plaatse opbouwen van een nieuw woonhuis met kelder”. De werkzaamheden werden uitgevoerd door onder anderen Frederik Diepenhorst Hermanuszoon (timmerman) en Gijsbert de Bruin (schilder), beiden gevestigd te Ameide. Bijna zeventig jaar later, om wat preciezer te zijn: in het jaar 1909, was het begin van de Tienhovense kant van de Hogewaard wederom het toneel van bouwactiviteiten. Het ging ditmaal om een ingrijpende verbouwing van de boerderij, met inbegrip van de bouw van een “achterhuis of schuur”, waaraan



andermaal het nodige “amoveerwerk” voorafging. De opdrachtgever was Pieter Eliza Johannis Cornelis de Kleijn (1839-1918), de jongste van de drie zonen van Zacharias de Kleijn. De eerste steen werd bij die gelegenheid gelegd door Govert Hermen (Goof) Spek (1900-1984), een kleinzoon van de opdrachtgever.

De werkzaamheden werden traditiegetrouw uitgevoerd door aannemers uit Ameide, te weten de gebroeders Bunschoten (metselaars), Hermanus Diepenhorst Jzn (timmerman), Andries Vermeulen (smid), Gerrit Bouter (loodgieter) en Leendert van den Hoven (schilder).

Hogewaard 12, Tienhoven



Op een steenworp afstand van de boerderij van de familie Spek staat aan dezelfde kant van de Hogewaard de Warnarda en Jacobshoeve. Anders dan nogal eens wordt verondersteld, betreft het hier geen Rijksmonument, ook al is het pand bijna honderdvijftig jaar oud. Het werd namelijk gebouwd in 1878, naar mag worden aangenomen in opdracht van Cornelis Mathildus Begram (1823-1890), die in 1877 van bouwman¹⁷ Cornelis van den Berg een perceel grond had gekocht, waaraan kadastraal achtereenvolgens de nummers 700, 848, 1131, 1141, 1143 en 1000 zijn toegekend. De naam van grootgrondbezitter Begram zal de trouwe lezers van dit blad wellicht nog bekend

¹⁶ Amoveren = verwijderen, slopen.

¹⁷ Bouwman = oude benaming van een landbouwer of boer.

voorkomen, want in de edities 2004-IV en 2007-II wordt aandacht besteed aan zijn familierelaties en carrière.

Na het overlijden van Begram, die geen nakomelingen had, viel de hoeve toe aan zijn zuster Johanna Begram (1829-1901), die gehuwd was met Johannes Christoffel van Eeten (1820-1895). Na de dood van Johanna erfde haar schoonzoon ir. Christiaan Joannes Vaillant (1856-1932) erf en grond en vond na diens overlijden een verdeling plaats tussen zijn weduwe Frederica Adolphina Amelia van Eeten (2/3 deel) en zijn kinderen Warnarda Cornelia Mathilda en mr. Jacobus Andreas (beiden 1/6 deel). Op basis van deze gegevens ligt het voor de hand dat de gevelsteen boven de entree van de Warnarda en Jacobshoeve in het begin van de vorige eeuw is aangebracht.

Het zal de opmerkelijke lezer niet ontgaan dat de familienaam Van Eeten in dit artikel al eerder ter sprake kwam, en wel in het tekstgedeelte over de Amelia's Hoeve. De daar vermelde Anna Elisabeth Graswinckel-van Eeten was de jongere zuster van Frederica Adolphina Amelia Vaillant-van Eeten.

Het was alom bekend dat “de Van Eetens rijk waren”. Veel minder bekend was dat menige telg van dit geslacht zich bekommerde om het lot van minderbedeelden. In de in de editie 2010-IV van dit blad besproken, postuum gepubliceerde dissertatie “Macht en armoede aan de rivier. Ameide en Tienhoven 1870-1940” van Carla Jonker wordt er gewag van gemaakt dat de oudste en de jongste broer van de beide zusters, dr. Lodewijk Philippus en Hendrik (Henry) van Eeten, in het begin van de vorige eeuw “vaak werden gezien in de stulp der armen” en in Ameide en Tienhoven regelmatig brood, gort en steenkolen lieten uitdelen. De laatstgenoemde was van 1900 tot aan zijn overlijden in 1924 burgemeester van de beide gemeenten.

Bij een openbare verkoping in 1941 verwierf Willem Bouter de hoeve met de daarbij behorende grond in eigendom. In het daaropvolgende oorlogsjaar werd Jacobus Hermanus Bouter eigenaar, aanvankelijk samen met Jan Cornelis Eikelenboom voor de helft en later als enige. Twee jaar verder in de tijd, in 1944 dus, kwam het bezit op naam te staan van de gebroeders Cornelis (Cees) en Nicolaas (Niek) Terlouw, van wie de eerste van 1906 tot 1976 en de tweede van 1909 tot 1987 leefde. In het jaar van de overdracht woonde Nicolaas (Klaas) den Oudsten (1896-1964) met zijn echtgenote Willemijntje Terlouw (1896-1962), een halfzuster van Cees en Niek Terlouw, en hun elf kinderen al negen jaar in het herenhuis. In het achterhuis oefende de familie Versluis toentertijd het boerenbedrijf uit.

In 1947 werd Klaas den Oudsten eigenaar van het herenhuis. De boerderij was in het laatste oorlogsjaar

al overgedaan aan Gijsbert (Gijs) Versluis, wiens zoon Cornelis (Cees) het bedrijf later voortzette. Den Oudsten oefende zijn beroep overigens niet uit in Tienhoven, maar in Ameide, waar hij aan de J. W. van Puttestraat, de vroegere Achterweg, tot in de jaren zestig de sigarenfabriek “Janido” exploiteerde.

Cornelis (Cor) den Oudsten, de vierde van de tien zonen van het echtpaar Den Oudsten-Terlouw, werd in 1966 eigenaar van zijn ouderlijk huis. Hij was gehuwd met Johanna Maria (Annie) Verheij. Het echtpaar had, evenals de ouders van Cor den Oudsten, elf kinderen, van wie het zesde, Gerrit den Oudsten, sinds 2006 eigenaar-bewoner van het herenhuis is.

Lekdijk Tienhoven



▲ Cees de Jongh 1923-2003.

die in Tienhoven decennialang belangrijke posities bekleedden. Hiertoe behoorden de eerder vermelde Teunis de Jongh en zijn achterneef Cees de Jongh.

Het duiden van de relaties van dit tweetal met andere leden van het geslacht De Jongh vergt zoveel tekstruimte dat dit artikel er door uit het lood zou raken. Daarom heb ik aan de geschiedenis van dit geslacht een afzonderlijk artikel gewijd dat u aansluitend aan dit artikel aantreft. In die context wordt ook aandacht besteed aan de gevelstenen van twee aan de binnenzijde van de Lekdijk gelegen boerderijen (Lekdijk 17 en Lekdijk 25), die eertijds eigendom waren van de familie De Jongh.

Slot

Het is allerm minst uitgesloten dat zich in Ameide en Tienhoven, op minder zichtbare of minder toegankelijke locaties, nog een of meer gevelstenen bevinden. Mocht u daarvan op de hoogte zijn, wil dan contact met me opnemen (hansheuvel2@planet.nl of 079-3629809).

18 Eigenverfde boer/landbouwer = boer/landbouwer met eigen erf, grondeigenaar in een polder.

Kort voor het ter perse gaan van deze editie van het Nieuwsblad ontving de redactie van ons lid Liesbeth Kruyt uit Amsterdam een welkome bijdrage aan dit artikel. Het gaat om een foto van de eerste steen, die haar vader Hendrik Adrianus Kruyt (1933 – 1978) en oom Adrianus (Eddy) Kruijt (1927 – 1980) op 31 december 1949 hebben gelegd bij de aanvang van de bouw van het imposante complex van de “N.V. Veevoeder- en Meelfabriek voorheen Firma A. Kruijt”, dat de “skyline” van Ameide meer dan een halve eeuw domineerde.”



Hoewel de meelfabriek tot het “industriële erfgoed” behoorde, werd het complex enkele jaren geleden gesloopt om aan de Benedendijk ruimte te scheppen voor woningbouw. Het is Liesbeth toen gelukt te voorkomen dat de steen teloor zou gaan.

Cornelis de Jongh en Lijsje van Lomwel hadden zes kinderen, een dochter en vijf zoons, die allen in Tienhoven ter wereld kwamen. Vermeldenswaardig is dat alle zoons in Ameide, Tienhoven of Lexmond een aantal jaren werkzaam waren in een of meer vrije beroepen: bouwman (4 x), aannemer van publieke werken (3 x), koopman en korenmolenaar.

Arie de Jongh, de oudste zoon, werd geboren op 17 december 1793 en overleed in zijn geboorteplaats op 31 december 1863. Hij trad op 30 april 1819 in Vianen in het huwelijk met de daar geboren Bertje Kortenhoeven, dochter van Jacobus Kortenhoeven en Maagje van Eck. Zij overleed evenals haar man in Tienhoven, en wel op 26 augustus 1844.

Het echtpaar De Jongh-Kortenhoeven had zes kinderen, drie dochters en drie zoons, van wie Jacobus de middelste en Daniel de jongste was.

Van de eerste is bekend dat hij op 26 juli 1825 werd geboren in Tienhoven en op 10 december 1847 in Ameide in het huwelijk trad met de daar op 1 mei 1828 geboren Trijntje Diepenhorst, dochter van Frank Arieszoon Diepenhorst en Maaïke de Jongh. Haar broer Leendert Hermanus Diepenhorst was net als zijn vader eigenaar van de herberg “t Fortuin”, het huidige Rijksmonument, aan de Fransestraat in Ameide, waar in de maand april van het jaar 1876 de eerder in dit blad beschreven openbare verkoping van de Ambachtsheerlijkheid Ameide plaatsvond¹. Jacobus de Jongh volgde het voorbeeld van zijn schoonvader en zijn zwager in die zin dat hij, na in Tienhoven en Ameide eerst bouwman te zijn geweest, in Vianen als kastelein, voerman en stalhouder actief was.

Daniel de Jongh, de jongste van de drie broers, werd op 27 oktober 1830 in Tienhoven geboren en overleed aldaar op 23 april 1917. Hij trad op 8 februari 1856 in Langerak in het huwelijk met de daar op 19 februari 1837 geboren en op 28 februari 1910 in Tienhoven overleden Teuntje Demper, dochter van Gerrit Demper en Engeltje Oosterhout.

Uit het huwelijk van Daniel de Jongh en Teuntje Demper werden, in alle gevallen in Tienhoven, zeventien kinderen geboren, tien dochters en zeven zoons, van wie er zes (zeer) jong overleden. De familie De Jongh mocht in die tijd met recht een “boerenfamilie” worden genoemd, want de zoons en schoonzons van het echtpaar waren zonder uitzondering als zelfstandige werkzaam in wat later de “agrarische sector” is gaan heten, overigens niet alleen in Tienhoven en Ameide, maar ook in Benschop, Bleskensgraaf, Hedel, Hoogblokland, Leerbroek, Lekkerkerk, Meerkerk, Noordeloos, Ottoland of Streefkerk.

Daniel de Jongh, “bouwman te Tienhoven”, behoorde in zijn tijd tot de zeer beperkte groep kiesgerechtigde inwoners van die gemeente op grond van zijn ge-

DE GESCHIEDENIS VAN HET GESLACHT DE JONGH

Hans van den Heuvel

De oervader van het geslacht De Jongh was Pieter Pietersz de Jong, gedoopt op 7 februari 1684 in Ameide en aldaar op zondag (!) 3 april 1707 gehuwd met Maria Jansdr van Alom, dochter van Jan Gerritsz van Alom en Lijsbeth Danielsdr van Verre. Het echtpaar had vijf dochters en vier zoons, van wie Daniel de Jongh het achtste kind en de jongste zoon was. Hij werd op 13 december 1722 gedoopt in Ameide en trad daar op 16 mei 1756 in het huwelijk met de in Jaarsveld geboren Lydia den Uijl.

Let wel: de achternaam “De Jongh” werd dus al geïntroduceerd in het eerste kwartaal van de achttiende eeuw.

Het echtpaar De Jongh-den Uijl had eveneens negen kinderen (drie dochters en zes zoons), van wie de op 3 maart 1765 in Ameide gedoopte Cornelis de Jongh het zesde kind en de op één na jongste zoon was. Hij trad op 15 mei 1791 in Tienhoven in het huwelijk met de 12 juni 1763 in Ameide gedoopte Lijsje van Lomwel, dochter van Arie van Lomwel en Merrigje Jacobsdr Borst. Cornelis de Jongh overleed op 12 oktober 1811 in Tienhoven, alwaar zijn vrouw op 30 november 1809 was begraven.

¹ Zie Nieuwsblad HV A + T, editie 2006-III + speciale editie (september 2022).

slacht en zijn financiële gegoedheid, omdat hij behoorde tot de selecte club van “Hoogstaangeslagenen in ’s Rijks directe belastingen”². Zo kon het gebeuren dat hij als “voorman van de liberale boeren” gedurende een periode van niet minder dan veertig jaar wethouder was, waarmee deze herenboer in dit opzicht “de kroon spande”, zoals Carla Jonker dat noemde.

Zijn op 18 december 1879 geboren jongste zoon Teunis, eerder vermeld als voorzitter van het bestuur van de Coöperatieve Boerenleenbank Ameide, trad in de voetsporen van zijn vader in die zin dat hij zestien jaar wethouder was (van 1915 tot 1923 namens de liberalen en van 1923 tot 1931 namens de antirevolutionairen) en aansluitend van 1931 tot 1934 namens de laatstgenoemde politieke groepering in de gemeenteraad zat. In de periode 1923 - 1927 had hij in de raad gezelschap van zijn achterneef Daan de Jongh - een representant van de liberale boeren. Verderop in dit artikel kom ik op beiden terug.

Van de oudere kinderen van het echtpaar De Jongh-Demper noem ik:

1. Engeltje,
2. Maria Arigje en
3. Cornelis.

De eerstgenoemde werd op 19 oktober 1858 in Tienhoven geboren en trad aldaar op 2 november 1882 in het huwelijk met de op 4 november 1857 in Hagestein geboren Frederik Kool, zoon van Frederik Kool en Josina van der Vlist. Uit dit huwelijk werd op 18 april 1885 in Ameide Daniel (Daan) Kool geboren, die evenals zijn vader landbouwer was en als zodanig eerder in dit artikel werd vermeld als bewoner van de “Amalia’s Hoeve” aan de J.W. van Puttestraat in Ameide en een boerderij aan de Achthovensedijk onder Lexmond, alwaar hij op 17 juni 1977 overleed. Zijn beide ouders overleden in Ameide: zijn vader op 29 juni 1923 en zijn moeder op 1 november 1924.

De op 15 september 1868 in Tienhoven geboren Maria Arigje de Jongh was de vrouw van de op 12 september 1870 in Leerbroek ter wereld gekomen landbouwer Jan de Bruin, zoon van Floris de Bruin en Maria de Jong, met wie op 7 april 1893 in haar geboorteplaats in het huwelijk was getreden. Beiden overleden in Leerbroek, de man op 30 augustus 1932 en de vrouw op 6 april 1941.

Cornelis de Jongh, twaalfde kind en vierde zoon van Daniel de Jongh en Grietje Demper, werd op 8 maart 1872 in Tienhoven geboren en overleed aldaar op 13 maart 1935. Hij was op 14 december 1894 in zijn geboorteplaats gehuwd met Cornelia Heijboer (Tienhoven, 7 oktober 1873 - Ermelo, 8 januari 1932), dochter van Pieter Johannes Heijkoop en Klaasje Vermaat. Het echtpaar had twee kinderen: de in de vorige alinea vermelde Daniel (Daan), geboren op 27 mei 1895 in Lopik en op 27 mei 1959 overleden in

Utrecht, en zijn zuster Klaasje, geboren op 30 mei 1899 in Langerak, wier datum en plaats van overlijden ik niet in de annalen heb aangetroffen.

Daniel de Jongh trad op 22 februari 1923 in Meerkerk in het huwelijk met de aldaar op 2 oktober 1897 geboren Cornelia Stijntje Engelina van der Leun, dochter van Willem van der Leun en Eigje Benschop, van wie de datum en de plaats van overlijden evenmin voorkomen in de mij ter beschikking staande gegevens. Het echtpaar had drie kinderen:

1. Cornelis (Cees), geboren op 2 september 1923 in Tienhoven en aldaar overleden op 17 juni 2003. Hij werd in dit artikel eerder gememoreerd als laatste in Tienhoven wonende telg van het oude geslacht De Jongh. De steunpilaar van de Ameide Paardenmarkt was Lid in de Orde van Oranje-Nassau.
2. Engelina Adriaantje (Ella), geboren op 7 januari 1925 in Tienhoven en overleden op 6 september 2014 in Ameide, en
3. Cornelia (Corry), geboren op 30 april 1934 in Ameide en overleden op 19 augustus 2007 in Utrecht.

De gezusters De Jongh overleefden hun echtgenoten: Johan Adriaan Bax, de man van Ella, overleed in 1998, en Izaäk de Stigter, de man van Corry, in 1984.

Tienhoven, Lekdijk 17



De gevelsteen van de hofstede Lekdijk 17 werd op 21 mei 1923 ingemetseld door Daniel Gerrit de Jongh, een op 23 januari 1906 in Ameide geboren zoon van de al eerder gememoreerde Teunis de Jongh en Lijse Jongkind (Ameide, 28 januari 1885 - Tienhoven, 31 augustus 1937), dochter van Arie Jongkind en Bertje Cornelia Rietveld. Hij nam in de familie De Jongh een aparte positie in vanwege zijn atypische beroepskeuze. Hij studeerde namelijk geneeskunde en werd arts, wat in zijn tijd voor een boerenzoon hoogst ongebruikelijk was.

Dankzij de speurzin van Cees Broekman en Cees van der Grijn Jacobuszoon, erelid respectievelijk eindredacteur van het Nieuwsblad van onze vereniging, en de zeer gewaardeerde medewerking van mevrouw Linda Polderman van de redactie van “De Silehammer”, het verenigingsorgaan van de Historische Ver-

² Ter illustratie: Tienhoven telde in 1887 25 en tien jaar later 47 kiesgerechtigden.

eniging “IJsselham”, heb ik de volgende informatie kunnen vergaren over deze telg van het geslacht De Jongh.

Daniel Gerrit de Jongh trad op 28 augustus 1934 in het huwelijk met de op 24 februari 1906 in Ammerstol geboren Adriana Louise Faas, een dochter van Adriaan Faas en Adriana Louise Zanen. Het huwelijk werd voltrokken in Leiden, wat doet vermoeden dat de bruidegom aan de oudste universiteit van ons land afstudeerde.

Het echtpaar De Jongh-Faas kreeg drie kinderen: Louise (Loes), Teunis Adriaan (Teus) en Adriaan (Ad). De oudste dochter werd op 6 juni 1935 geboren in Kuinre³, haar broer kwam daar op 19 augustus 1938 ter wereld. De geboortedatum en de geboorteplaats van de jongste zoon heb ik niet kunnen achterhalen. Dokter De Jong bereikte geen hoge leeftijd: hij stierf op 15 oktober 1957 in Amsterdam. Zijn vrouw overleed daar op 22 september 1971.

Afgaande op de inhoud van een bericht in “Hepkemas Courant, Nieuwsblad van Friesland” verleenden “de Raden der gemeenten Kuinre en Blankenham op 28 februari 1934 eervol ontslag als gemeente-geneesheer aan dr. P. Pel, arts alhier, onder gelijktijdige benoeming in gelijke functie van den heer D.G. de Jongh te Tienhoven”. Het is zo goed als zeker dat dokter De Jongh deze functie heeft vervuld tot 1 juni 1942, de datum van zijn indiensttreding als controlerend gemeente-geneesheer van Rotterdam, waarvan gewag wordt gemaakt in het “Rotterdamsch Nieuwsblad” van 19 mei van dat jaar.

³ Kuinre is een oud Zuiderzeestadje in de Kop van Overijssel en maakt deel uit van de gemeente Steenwijkerland.

De boerderij Lekdijk 17 is langdurig van de familie De Jongh gepacht door achtereenvolgens Piet Beijen en diens zoon Wim, van wie de eerste van 1949 tot 1970 namens de Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP) zitting had in de gemeenteraad van Tienhoven en ook kerkelijk actief was. Inmiddels is ter plaatse al jarenlang de stalhouderij van de familie Reedijk gevestigd.

Tienhoven, Lekdijk 25



De boerderij Lekdijk 25 is gedurende een lange reeks van jaren geëxploiteerd door leden van de eerder beschreven andere tak van het geslacht De Jongh: Daniel, zijn zoon Cornelis, kleinzoon Daniel (Daan) en achterkleinzoon Cornelis (Cees).

De hofstede en een deel van de bedrijfsgebouwen zijn ruim tien jaar geleden door brand verwoest. Het complex is herbouwd en heeft een woonbestemming gekregen.

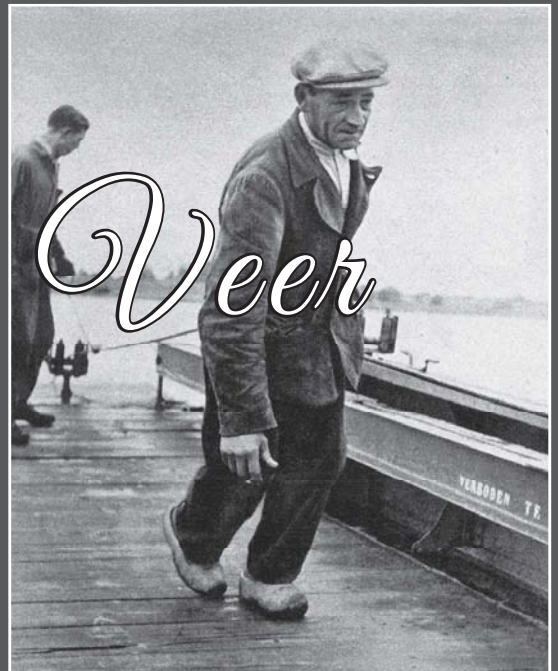


Tienhoven, Lekdijk 25

Het klachtenboek van het

Tienhovense Veer

De veerman op de Lek tussen Tienhoven en Lopik is Janus van den Berg, die dagelijks vele malen de 230 meter brede rivier (op deze plaats) oversteekt met zijn veer. Het betreft een gierpont die door de kracht van de stroom wordt overgetrokken.



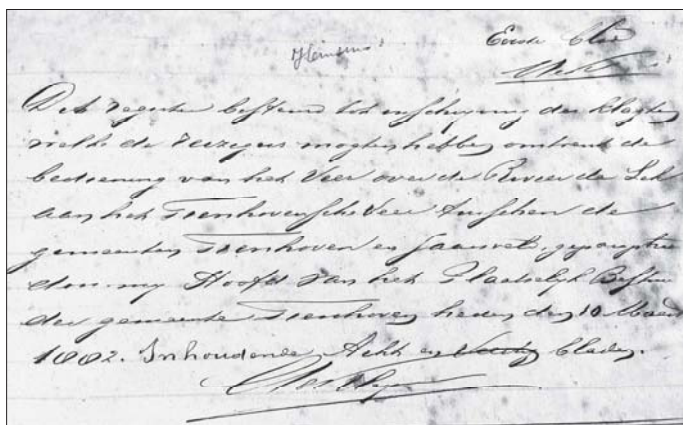
Dick Roodhorst

Over het “Tienhovense Veer” zijn al diverse artikelen in ons Nieuwsblad verschenen. Via via kreeg ik te horen dat Addy van den Berg, woonachtig in Zeewolde, nog het een en ander aan attributen heeft van zijn opa Janus van den Berg over de pont, te weten de originele kniptang, de kassa (een gewone portemonnee), kaartjes voor als je had betaald en een klachtenboek. Dat laatste leek wel interessant, wat viel er in die tijd zoal te klagen over het pontveer...!



◀ De originele kniptang, de kassa (een gewone portemonnee) en kaartjes voor als je had betaald.

Het boekwerkje begint in 1882 met de volgende aanhef van de toenmalige burgemeester De Kleijn:



Transcriptie: “Dit register bestand tot ontheffing der klachten welke de reizigers mogten hebben omtrent de bestemming van het veer over de rivier de Lek aan het Tienhovensche veer tusschen de gemeenten Tienhoven en Jaarsveld, geparafeerd¹ (?) door mij: Hoofd van het Plaatselijk bestuur der gemeente Tienhoven, heden den 10^e maart 1882. Inhoudende acht en veertig bladen”.

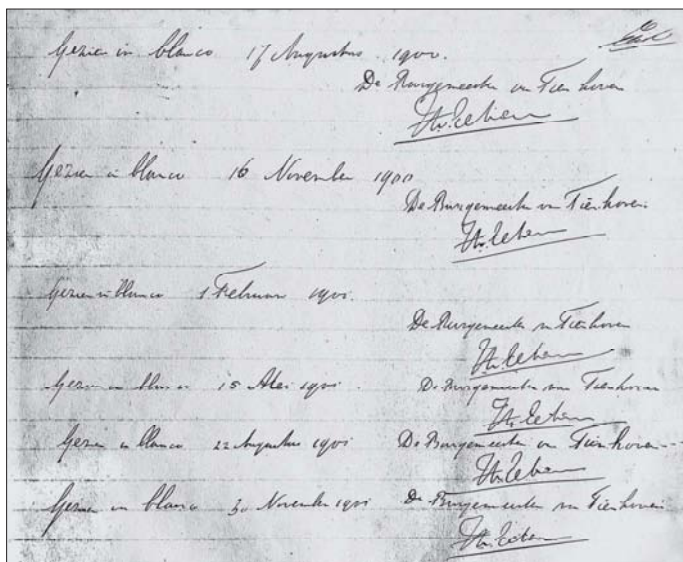
Niet duidelijk is of er volgens de destijds bestaande wetgeving een klachtenboek moest worden bijgehouden of dat dit plaats vond op basis van een “lokaal decreet”, dan wel dat er sprake was van een afspraak tussen de burgemeester en de pontschipper.

✂ Het aantal klachten bedroeg gedurende de eerdergenoemde periode van 83 jaar exact... nul.

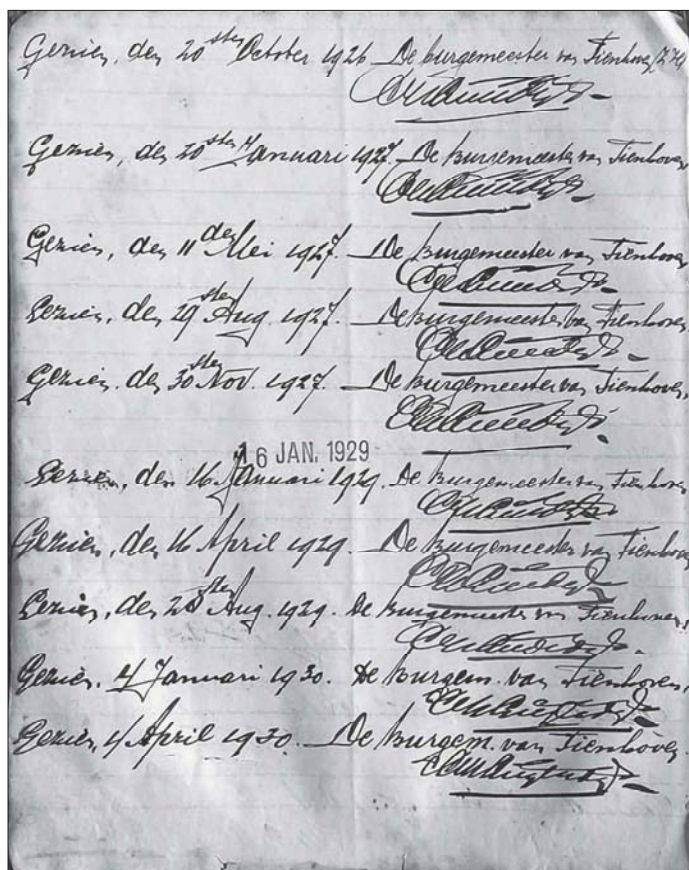
Het laatste “klachtenjaar” was 1965, dat wil zeggen dat gedurende een lange periode van 83 jaar de klachten zijn bijgehouden. Op de televisie was recent in het journaal een reportage over hoe het er in 2024 aan toe gaat in de treinen. Ter bescherming van de reizigers zijn inmiddels beveiligingsmedewerkers werkzaam in de trein, wat een triest feit! Voor wat betreft de klachten van de reizigers die gedurende die periode van 83 jaar gebruik maakten van de pont val ik al bladerend in het boekwerkje van de ene verbazing in de andere. Het aantal klachten bedroeg gedurende de eerdergenoemde periode van 83 jaar exact... nul.

Het is niet duidelijk welke kwalificaties er gevraagd werden om in die tijd pontmedewerker te worden.

1 Zie foto met de aanhef van de toenmalige burgemeester De Kleijn. In het artikel staat in de aanhef het woord geparafeerd met een vraagteken. Niet zeker is of dit het juiste woord is. Wie schept duidelijkheid?



▲ Bladzijde uit het Klachtenboek van 1900 t/m 1901, ondertekend door Henri van Eeten, burgemeester van Ameide en Tienhoven van 18 juli 1900 tot 21 augustus 1924.



▲ Bladzijde uit het Klachtenboek van 1926 t/m 1930, ondertekend door burgemeester C.W. Luijendijk.

Waren zij geboren of gekwalificeerde mediators, maakte er nagenoeg niemand gebruik van de pont of eindigend met een retorische vraag... is de mentaliteit van de reiziger nogal ingrijpend veranderd sinds die tijd?

Zoals bekend werd het veer uiteindelijk met ingang van 1 januari 1966 uit de vaart genomen. Daar maakten de burgers zich best zorgen om, dat blijkt wel uit een artikel in de Wegwijzer van oktober 1965 (zie pagina 33). En ook op bestuurlijk niveau heeft zich

Geen financieel offer voor veer

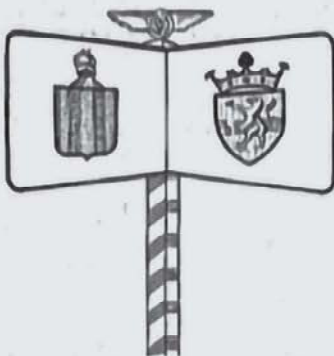
Tienhoven. — De stelling dat het pontveer Tienhoven—Jaarsveld, als gevolg van het tariefvoorstel van Ged. Staten als autoveer als het ware zal worden instandgehouden door een financieel offer van het langzame verkeer, komt geduputeerden niet juist voor. Per week worden in dit veer nog gemiddeld 200 auto's overgezet. De pont is tot op f 2.400.— afgeschreven. De door het autovervoer opgebrachte veergelden overtreffen de besparing, welke zou worden verkregen door het buiten gebruik stellen van de pont en het laten varen van een alleen voor voetgangers, fietsers en bromfietzers geschikt vaarttuig, aldus Ged. Staten in hun antwoord aan de commissie. Het langzame verkeer over het veer is financieel gebaat bij het handhaven — met het bestaande materiaal — van dit veer als pontveer.

De verwachting, dat het verkeer over dit veer enige toeneming zal vertonen, is gebaseerd zowel op de vermeerdering van het aantal autos en motorrijwielen in het algemeen, als op de omstandigheid, dat de omgeving van het veer bij redelijk zomerweer aantrekkelijk blijkt te zijn voor recreatiedoeleinden.

Voor de berekening van de prijs van de weekabonnementen volgens het tariefschema wordt uitgegaan van 12 overtochten per week, omdat de vrije zaterdag bij bepaalde bedrijven en instellingen (nog) niet is ingevoerd. Ten voordele van de geregelde veergebruikers wordt in het voorgestelde tarief inderdaad, wat de abonnementen betreft, afgeweken van het tariefschema. Ondanks de verhoging van het enkele-reis-tarief wordt de bestaande prijs van de weekkaarten gehandhaafd. De veerondernemer heeft niet om verhoging van de weekkaart-prijzen verzocht en zodanige verhoging is ook niet vereist ter verkrijging van de noodzakelijke hogere opbrengst van de veergelden.

Aan schoolabonnementen bestaat in dit veer geen behoefte, zo besluiten Ged. Staten.

het een en ander afgespeeld voordat het pontveer definitief beëindigd werd. Dat blijkt wel uit het krantenartikel (zie boven), waarvan overigens onduidelijk is in welke krant dit gepubliceerd is geweest. De beide artikelen zijn aangereikt door Ingrid van Gijzel, kleindochter van veerman Janus van den Berg.



UITGAVE: DRUKKERIJ CREZÉE, AMEIDE

OKTOBER 1965

Versijnt maandelijks

Oplage 4500 exemplaren

Wegwijzer



Wordt gratis verspreid in Ameide, Tienhoven, Langerak, Nieuwpoort, Goudriaan, Noordeloos, Hoornaar, Hoogblokland, Meerkerk, Lexmond, Hel- en Boelcop, Leerbroek en Nieuwland

Gaat er een veerpont verdwijnen

Dit geachte lezers is niet alleen voor u en voor ons een vraag. Alles wijst er tot nu toe op, dat dit helemaal geen vraag meer is, maar tot de realiteit zal gaan behoren.

Daarom lijkt het ons goed een ingekomen schrijven te plaatsen van een lezer van ons blad, die blijkbaar zelf ook dit probleem zeer goed ziet.

Wij laten hieronder het schrijven in zijn geheel volgen.

DE WEGWIJZERS WEG

Ja, niet alleen de veerman in Tienhoven zal op 1 januari 1966 de pont voorgoed hebben vastgelegd, maar al spoedig zullen de gevolgen merkbaar zijn.

Al snel daarna zullen de mensen van de A.N.W.B. komen en de wegwijzers aan weerszijden van de Lek weghalen.

Door deze handeling, die onlosmakelijk aan 't opheffen van het veer is verbonden, zal het pas goed gevoeld worden wat er is gebeurd.

Niet alleen zal er een schip worden stilgelegd, maar de verbinding zal zijn verbroken. Een verbinding waarvan zo velen gebruik hebben gemaakt en nog maken.

Een verbinding waardoor jongens en meisjes elkaar hebben leren kennen.

Een verbinding waardoor verbindingsen tot stand zijn gekomen.

Een verbinding die de recreatie in onze streken heeft bevorderd, maar vooral een verbinding, die de leefbaarheid in onze streken mede mogelijk heeft gemaakt, waardoor het isolement werd teruggedrongen.

Een verbinding waardoor handel en nijverheid werden bevorderd.

En juist in onze tijd waarin zo sterk de behoefte aan verbindingsen wordt gevoeld.

Zal er nu een bestaande verbin-

ding worden verbroken zonder dat er een nieuwe hiervoor in de plaats komt?

Nog wordt er niet over gesproken waar de wegwijzers zullen verdwijnen.

Provinciale Staten hebben er nog niet over gesproken. In de Gemeenteraden is er nog niet over gepraat. Maar streekgenoten „let op Uw Saack“.

Een verbinding zal worden verbroken.

De wegwijzers zullen worden weggehaald.

Een stukje van onze leefbaarheid zal worden weggenomen.

Handel en nijverheid zullen worden verijd.

Een nieuwe verbinding zal er niet komen.

Streekgenoten „let op Uw Saack“.

Een wegwijzer.

Naar afdeling van dit ingezonden stuk zijn er natuurlijk allerlei vragen.

Wat is nu de oorzaak?

Met het bestaande materiaal is het niet doenbaar om dit door één man te laten bedienen.

De oorzaak van het opheffen van het bedrijf is natuurlijk nu gekomen doordat de heer v. d. Berg Sr. van een welverdiende rust gaat genieten.

De heer A. v. d. Berg Jr. kan dus onmogelijk het veerbedrijf alleen voortzetten.

Wij geloven, dat de familie v. d. Berg het zeer ter harte gaat, dat dit onvermijdelijke nu in 1966 zal moeten gebeuren.

Ons rest nu nog alleen de vraag, moet dit nu werkelijk? Is hier niets aan te doen?

Wanneer het rijk of de provincie niet willen, omdat het niet rendabel is, dan zullen wij graag vernemen welke veerbedrijven in ons land wel rendabel zijn?

Dan echter is onze hoop gevestigd

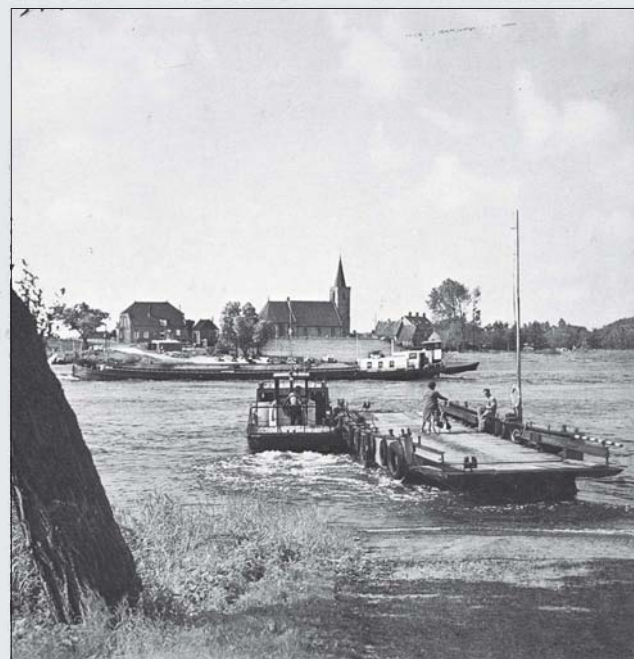
op de gemeentebesturen van de betrokken gemeenten, te weten Tienhoven en Lopik.

Onze gedachten gaan dan uit naar ander en moderner materiaal, dat door één man kan worden bediend.

Natuurlijk is dit een kostbare

zaak, doch wanneer v. d. Berg Jr. met een boot wil blijven varen, die door één man kan worden bediend, dan moet dit toch op de weg van de betrokken gemeenten liggen, dit te onderzoeken?

Nog drie maanden en dan????



SLAGROOMTAARTEN NAJAARSAKTIE

t.m. zaterdag 16 oktober a.s.

De firma's Van Toor, J. Verhoeven, H. Verhoef, N. Pek & Zoon en B. Crezée verstrekken bij ieder contant bestede vijf gulden een bon, 40 bonnen geven recht op een heerlijke Slagroomtaart



Tel. 01837-401 - Meerkerk

TEXTIEL - CONFECTIE - MEUBELN

Onze speciale meubelzaak wordt verplaatst naar

DORPSPLEIN 7

Meubeltoonzaal wordt Tolstraat 17, 1e etage

Het is ons gelukt een allround vakman aan te trekken Over ca. 4 weken zullen wij U nader informeren

Wij doen ons uiterste best de achterstand zo snel mogelijk in te halen



De veerman

Zijn dagelijks werk was
haaks op de stroom
over te varen en over
Tienhoven → Jaarsveld → Tienhoven
boeren en burgers en kleinvee
voeren zijn moeite niet metende mee
over en weer en over
Tienhoven → Jaarsveld → Tienhoven

's avonds de boot vast gemaakt
moe in zijn leunstoel geraakt
nog in zijn oren 't eentonig staccato
of plots de zweepslag omhoog van het water
worstelt hij tot in zijn droom
met de krachten van wind en stroom
een man alleen in een kleine boot
oog in oog met een diepere nood
dan de zorg om het dagelijks brood

zondag, de boot ligt leeg aan de kant
en hij, naar gedegen oud-hollandse trant
gekleed in zondagse broek en buis
gaat al bijtijds in de morgen van huis,
volgt te voet de weg langs de kronkeldijk,
het water links aan zijn zijde
en in de verte, aartsvaderlijk
uitziend de kerk van Ameide

de kerk die de tijd verdurende ligt
aan het water met wisselend zicht,
glanzend verglijdend zilver en puur
gloeiend van aan de zon ontvonkt vuur

boven donkere diepten slapend
of tot de tanden toe gewapend
blindelings voortijlend,
naar welk verschiet...
hij kent de weg van het water niet
het water, zijn begeleider
op weg naar de kerk van Ameide

daar, zo lezen we in de taal
van die tijd zat aan aan het avondmaal
dat hem zijn Heer bereidde
Leendert zich noemend de veerman van
Tienhoven onder Ameide

daar viel als eens naar zijn Meesters wil
de stem van de wind en het water stil
daar at hij het brood en dronk hij de wijn
die tot verzoening geschonken zijn
daar wist hij zijn naam voor het leven
heen en weer heen naar de overkant
in de zo diep als ver reikende hand
van de Heer van het water geschreven

Nel Veerman



▲ Het Veerhuis en pontveer in Tienhoven.



▲ Veerman op de Lek tussen Tienhoven en Lopik is Janus van den Berg (op de foto derde van links). Wie is de eigenaar van deze mooie bromfiets, een Batavis Bilonet G50 Toerist? De foto is gemaakt ca. 1960.

Werkgroep Genealogie

Boeiend Monnikenwerk

In gesprek met:

- Cees van der Grijn Jacobuszoon,
- Cees Broekman,
- Gert Groenendijk (vanaf zijn verhuizing naar Wageningen geen lid meer van de werkgroep) en
- Georges de Wit
- (Linda van der Lem afwezig)

Dick Roodhorst

Als voorbereiding op het gesprek met leden van onze werkgroep Genealogie had ik mij natuurlijk wat voorbereid. De term genealogie, afkomstig uit het Grieks, betekent geslachtskunde en duidt op de leer van familiestambomen. En, enige tijd geleden heb ik een poging gewaagd de stamboom van mijn vrouw en mijzelf in beeld te brengen, dus ik meende “iets” van de activiteiten van de werkgroep te weten..., de werkelijkheid bleek echter wel een “beetje” anders te zijn.

In algemene zin zou je kunnen zeggen dat de leden van de werkgroep veel tijd steken in het toegankelijk maken van de doop-, trouw- en begraafboeken van Ameide en Tienhoven, trouwens ook van de overige voormalige kernen van de gemeente Zederik (Meerkerk, Lexmond, Hei- en Boeicop, Leerbroek en Nieuwland).

De werkgroep bestaat vanaf begin 2000 en is door de voormalige bestuursleden Paul Will en Gert Groenendijk in gang gezet. Onduidelijk is wie er op dat moment lid waren van de werkgroep. Het is voor Georges en Gert begonnen met een bezoek aan het Rijksarchief in Den Haag (heet nu het Nationaal Archief). De aldaar aanwezige doop-, trouw- en begraafboeken van Ameide en Tienhoven, vanaf ca. 1609 tot en met 1811, werden letterlijk gekopieerd (dit waren kerkregisters, daarna ontstond de Burgerlijke Stand), wat een monnikenwerk! Al deze informatie over doop, huwelijk en overlijden van de inwoners van Ameide en Tienhoven zijn in een Excel-bestand geplaatst. In een tijdsbestek van ongeveer 5 jaar was deze klus ge-

klaard. Daarna is contact gezocht met de genealogische vereniging “De Stamboom” in Sliedrecht. Zij hebben de werkgroep geholpen met het kopiëren en inbinden van al deze gegevens tot handzame boekwerken. Maar ja, dan zijn er wel boekwerken, maar hoe maak je die boekwerken toegankelijk voor een breder publiek? Om dit te bevorderen werd er door de werkgroep een CD-rom gemaakt. Tijdens de Open Monumentendag in 2005 is het eerste exemplaar van deze CD-rom door Gert feestelijk overhandigd aan de toenmalige wethouder Jory Verwolf. Niet onvermeld mag blijven dat ons erelid Ruud Tieman aan deze werkzaamheden een forse bijdrage heeft geleverd. Hij woonde in Meerkerksbroek en is in 2019 overleden.

Zoals gezegd worden de gegevens nog steeds geactualiseerd, waarbij in het kader van de privacywetgeving, publicatie pas is toegestaan bij geboorte na 100 jaar, huwelijk na 75 jaar en overlijden na 50 jaar. Publiceren mag dus niet voordat de betreffende data zijn bereikt. Inzien van gegevens mag en kan wel. Wilt u de gegevens bekijken, neem dan contact op met één van de leden van de werkgroep.


Al deze informatie over doop, huwelijk en overlijden van de inwoners van Ameide en Tienhoven zijn in een bestand geplaatst. In een tijdsbestek van 5 jaar was deze klus geklaard.

Een andere grote klus die de werkgroep heeft opgepakt is het controleren van alle gedigitaliseerde aktes van de voormalige gemeente Zederik. Destijds heeft de gemeente Zederik alle aktes laten scannen en moest de juiste akte aan de juiste persoon “gelinkt” worden. De werkgroep is op verzoek van de gemeente aan de slag gegaan en heeft alle aktes gecontroleerd, en waar nodig de fouten eruit gehaald.

In 2016 is er een overzicht gemaakt en waren er, niet te geloven, ongeveer 47.000 aktes nagekeken, zono-



▲ Werkgroep Genealogie, vlnr.: Cees van der Grijn Jacobuszoon, Gert Groendijk, Cees Broekman en Georges de Wit.

dig verbeterd (niet alle gegevens stonden juist vermeld) en opgenomen in een database. Volgens de leden is dat aantal nu inmiddels gegroeid naar ca. 50.000. En er blijft natuurlijk altijd werk te doen. De werkgroep zou eigenlijk de gegevens tot en met het jaar 2000, ondanks de bestaande termijnen, willen bewerken en daarna de werkzaamheden willen overhevelen naar de gemeente Vijfheerenlanden. Zover is het echter nog niet en dat vraagt trouwens ook meer bevoegdheden voor de werkgroepleden in verband met de privacywetgeving. De werkzaamheden van de werkgroep zouden daarna kunnen bestaan uit het maken van een aparte database voor Ameide en Tienhoven.

Niet onvermeld mag blijven dat de werkgroep ook geboorte-, trouw- en rouwkaarten verzameld. Van deze kaarten wordt ook een Excel lijst gemaakt en de kaartjes worden in mappen bewaard. **Kaartjes zijn dan ook van harte welkom!**

Lange tijd is ook het fotograferen van grafzerken een activiteit geweest. Deze foto's werden 5 jaar na de datum van het overlijden gepubliceerd. Dat gebeurt overigens nog steeds, maar niet meer door de werkgroep Genealogie. Deze gegevens zijn te vinden op de website www.begraafplaatsen.nl. Voor zover bekend worden er van crematies geen gegevens bijgehouden.

Ook op onze website <https://ameide-tienhoven.nl> zijn trouwens veel gegevens te vinden, kijk eens bij Collecties – DTB-boeken. Daar vindt u bijvoorbeeld informatie over doop- en trouwinschrijvingen. Linda van der Lem is ook heel actief bezig met het beschrijven van de familieverbanden in Ameide en Tienho-

ven. Zij heeft haar hele bestand ter beschikking gesteld aan onze vereniging. Hoe en wanneer dit gepubliceerd kan worden is nog een punt van aandacht voor de werkgroep.

Heeft u interesse in het maken van een eigen stamboom, kijk dan eens op www.aldfaer.net. Aldfaer is een gratis, krachtig, gebruikersvriendelijk en zeer uitgebreid Nederlandstalig Windows-programma voor het vastleggen van stamboomgegevens. En, regionaal vermeldenswaardig, Hans Zijderveld uit Nieuwland heeft aan de basis gestaan van dit programma, waar inmiddels de gegevens van ruim 180.000 regio-bewoners verzameld zijn. De werkgroep zou in Aldfaer nog graag een aparte database van de doop-, trouw- en begraafgegevens van de inwoners van Ameide en Tienhoven willen maken, wie weet komt het er ooit nog eens van...

De werkgroep Genealogie presenteert zich op 14 september a.s. tijdens de jaarlijkse Open Monumentendag. Op deze dag kunnen de verzamelde Aldfear-gegevens worden ingezien en kunt u een print van de beschikbare eigen gegevens, voor zover deze openbaar zijn, meenemen. Deze dag kunt u alvast in de agenda noteren.

Vindt u het leuk mee te werken aan de grote puzzel waar de werkgroep Genealogie mee bezig is, neem dan contact op met één van de leden Georges de Wit (georgesdewit1952@gmail.com), Cees Broekman (cees-broekman@hotmail.com) of Cees van der Grijn (cvdgrijn2@gmail.com).

De werkgroep Genealogie presenteert zich op 14 september a.s. tijdens de jaarlijkse Open Monumentendag. Op deze dag kunnen de verzamelde Aldfear-gegevens worden ingezien en uitgeprint.

DE GESCHIEDENIS VAN HET BANKWEZEN

Hans van den Heuvel

IN AMEIDE EN TIENHOVEN

Inleiding

Het moderne bankwezen is ontstaan uit onderling sterk verschillende vormen van bankieren, die in de loop der eeuwen op tal van plaatsen in de wereld zijn toegepast. Het zou veel te ver voeren om binnen het bestek van dit artikel over de geschiedenis van het bankwezen in Ameide en Tienhoven uitgebreid op dit onderwerp in te gaan, omdat in dat geval de bomen het zicht op het bos zouden benemen. Daarom volsta ik met het aangeven van enkele hoofdlijnen.

Geschiedenis (algemeen)

De naam bank is afgeleid van de tafel of bank (banco), waarop geldwisselaars in de Middeleeuwen op (jaar)markten of andere plaatsen in het publieke domein hun weegschalen opstelden voor het afwegen van muntstukken. Deze beroepsbeoefenaren waren de wegbereiders van de latere banken en op hun beurt de opvolgers van de wisselaars, die al bij de Egyptenaren, de Babyloniërs, de Grieken, de Romeinen en andere volkeren in de Oudheid voorkwamen. Hun werkzaamheden hielden verband met de veelheid van en de vaak grote verschillen tussen de geldstukken, die met grote tussenpozen in omloop werden gebracht. Zo kenden de Grieken en de Romeinen al een centraal geregeld muntstelsel met een soort zilveren standaard, die in het tweede geval teloorving bij de van het Romeinse Rijk.

Het duurde tot het einde van de achtste eeuw voor en aler Karel de Grote er in slaagde om munthervormingen door te voeren, die ook in Engeland navolging vonden. Het effect van deze maatregelen werd tenietgedaan door de daaropvolgende feodale versplintering van Europa, die leidde tot de introductie van allerlei niet op elkaar afgestemde muntsoorten.

De toenmalige geldwisselaars beschikten over de expertise om munten te toetsen op echtheid en metaalgehalte (het zogenaamde “essayeren” ter voorkoming van muntverzwakking) en het gewicht ervan vast te stellen. Ook waren ze in staat om wisselkoersen te bepalen en munten van uiteenlopende aard en herkomst te wisselen.

Gedurende de twaalfde en de dertiende eeuw ontstonden in Italië op ruime schaal activiteiten, die een impuls gaven aan de ontwikkeling van het bank-

wezen. Het ging in eerste aanleg om in Genua gevestigde “bancherii”, zo genoemd naar de toonbank waarachter ze stonden, die ten behoeve van hun cliënten geldbedragen inden en in bewaring namen, betalingen verrichtten en – veelal op beperkte schaal – kredieten verstrekten. In een later stadium breidden de Lombarden deze activiteiten uit – niet alleen in Italië, maar ook buiten de eigen landsgrenzen (zie onderstaand kader). Dat het bankwezen van Italiaanse origine is, blijkt ook uit de vele Italiaanse begrippen, die nog altijd in deze sector worden gehanteerd als conto, disconto, deposito, promesse en giro.

De Lombarden waren uit Bergamo, Brescia, Como en andere steden in de Noord-Italiaanse regio Lombardije afkomstige geldhandelaren, die in de late Middeleeuwen uitzwermden over West- en Midden-Europa en Engeland, waarbij het wat ons land betreft met name ging om de Graafschappen Holland en Zeeland. Zij waren door hun specifieke kennis van geldzaken en aanzienlijke liquide middelen superieur aan hun autochtone collega's, wat tot jaloezie en - niet zelden - vijandigheid leidde.

De Italiaanse geldhandelaren lieten hun sporen na in de landen, waar zij lang geleden gevestigd waren. Dat geldt niet alleen voor hun “know-how”, maar ook op taalkundig en topografisch gebied, waarvan ik hieronder enkele voorbeelden geef.

Nederland

- taal: lommerd (houder van een pandhuis, waar goederen in onderpand worden gegeven om krediet te kunnen verkrijgen) + het daarvan afgeleide gezegde “daar geeft de lommerd geen geld voor” (= daar heb ik niets aan);
- straatnamen: Lombardstraat (een zijstraat van de Voorstraat in Vianen), Lombardplein (Leeuwarden) en Korte Lombardstraat (Den Haag) + Lombardijen (stadswijk in Rotterdam).

Engeland

- straatnaam: Lombard Street, het in 1598 gestichte centrum van het Engelse bankwezen in Londen, waar de Lombarden eertijds waren neergestreken.

Duitsland

- taal: Lombardkredit (= voorschot tegen borgstelling).

Zo'n twee eeuwen later traden de Florentijnen, de bankiers uit Florence¹, in de voetsporen van hun collega's uit Lombardije. Ze legden zich toe op de financiële dienstverlening aan de "machtingen der aarde": leden van vorstenhuizen ("keizers, koningen en prinses") en andere staatshoofden, hoge kerkelijke autoriteiten, gefortuneerde zakenlieden en grootgrondbezitters. Deze positie bracht met zich mee dat deze bankiers op den duur niet alleen in de economie, maar ook in de politiek tot de elite gingen behoren.

De bekendste uit Florence stammende bankiersfamilie was die van de Medici, waarvan representanten tot in de zestiende eeuw als geldschietster fungeerden van de koningen van Engeland en Frankrijk en de hertogen van Bourgondië.

Parallel daaraan gelukte het een aantal stedelijke overheden om publieke banken op te richten. Het ging daarbij onder andere om de Cassa di San Giorgio (Genua, 1408), de Banca Monte dei Paschi di Siena (Siena, 1472)², de Banco di Rialto en de Banco del Giro (Venetië, respectievelijk 1587 en 1619) en de Banco di Sant'Ambrogio (Milaan, 1593). Ter vergelijking: de eerste Nederlandse Bank, de Amsterdamsche Wisselbank, kwam van de grond in 1609, gevolgd door de eveneens Amsterdamse Hamburgerbank in 1619.

Een andere belangrijke ontwikkeling was de totstandkoming van centrale banken, waaraan in grote lijnen geleidelijk de volgende taken werden opgedragen:

1. de verwezenlijking van het monetaire beleid van een land of een groep van landen;
2. het in omloop brengen en controleren van de kwaliteit van betaalmiddelen;
3. het toezicht op financiële instellingen en
4. de bevordering van het betalingsverkeer.

De oudste centrale bank is de Bank of England (bijnaam: "The old lady of Threadneedle Street"), die in 1694 in Londen werd opgericht. De Nederlandsche Bank, waarvan de hoofdzetel in Amsterdam is gevestigd, werd in 1814 opgericht op initiatief van Koning Willem I en is daarmee aanzienlijk ouder dan de Deutsche Bundesbank, die uit 1957 dateert en vaak wordt verward met de uit 1870 daterende Deutsche Bank, de eveneens in Frankfurt aan de Main gevestigde grootste commerciële bankinstelling van onze Oosterburen. De centrale bank van de Verenigde Staten is de Federal Reserve (kortweg "Fed") in Washington, die is gefundeerd op de in 1791 opgerichte First Bank of The United States.

1 De eerste Nederlandse gulden (gulden = "gouden") werd florijn genoemd, naar de Florentijnse lelie uit het wapen van de stad Florence, waar in het jaar 1252 de eerste belangrijke gouden munt ("gouden florijn") sinds de tijd van Karel de Grote werd geslagen. Dit verklaart de herkomst van het nog altijd gebruikte f-teken voor de gulden en de aanduiding fl.

2 De Banca Monte dei Paschi di Siena, waarvan de basis werd gelegd in de Republiek Siena, is de oudste nog bestaande bank ter wereld. De hoofdzetel is al eeuwenlang gevestigd in het Palazzo Salimbeni op het gelijknamige plein in de stad Siena.

Het moderne bankwezen kwam in de loop van de zeventiende eeuw tot ontplooiing door de oprichting van een groot aantal banken met een vennootschappelijke structuur. Met de oprichting van de Société Générale de Belgique in het jaar 1822 was België het eerste land, waar deze ontwikkeling zich voordeed. Engeland volgde in 1826 en Nederland in 1860. De activiteiten van de banken van dit type bleven in de beginperiode beperkt tot het verlenen van handelskredieten en het in omloop brengen van geld.

Sommige bewogen zich ook op het terrein van de financiering van industriële ondernemingen, maar de resultaten daarvan vielen in de meeste gevallen tegen. In zowel Duitsland als Frankrijk bleven de vennootschappelijke handelsbanken lange tijd in de schaduw staan van banken, die met een groot eigen vermogen opereerden.

In het begin van de twintigste eeuw kwam er door de turbulente ontwikkelingen op sociaaleconomisch gebied (meer) ruimte voor Coöperatieve banken, spaarbanken, middenstandsbanken, girodiensten en andere financiële instellingen. Daarnaast vonden in verscheidene landen bankconcentraties en anderzootige structuurwijzigingen plaats, vaak in samenhang met allerlei vormen van internationale samenwerking (de latere globalisering).

Zwitserland neemt in de internationale bankwereld van oudsher in positieve zin een bijzondere positie in. Anders dan nogal eens wordt verondersteld, is de voornaamste oorzaak hiervan niet langer gelegen in het befaamde en lang gekoesterde bankgeheim (zie onderstaand kader) als wel in de strikte neutraliteitspolitiek en de daar nauw mee samenhangende financieel-economische stabiliteit van dit land. Ook de zeer moderne infrastructuur en de hoge levensstandaard, waarop de Zwitsers kunnen bogen, spelen in dit opzicht een niet te onderschatten rol. De genoemde financiële instellingen van dit Alpenland zijn voor vermogende beleggers van over de gehele wereld dan ook "the places to be", ook al veroorzaakte de teloorgang van de Credit Suisse en de daaropvolgende gedwongen overname van deze bank door de UBS³ in de lente van het jaar 2003 in dit opzicht een lelijke kras op het blazoën.

Dit artikel zou incompleet zijn als er geen aandacht zou worden besteed aan de bancaire activiteiten van de puissant rijke familie Rothschild. Opeenvolgende generaties van deze van origine Duits-Joodse familie vervulden de laatste twee eeuwen namelijk een hoofdrol in de "haute finance"⁴ van verscheidene Europese landen.

Mayer Amschel Rothschild (1744-1812) wordt algemeen beschouwd als te zijn de stamvader van de familie. Hij werd in het getto van Frankfurt aan de Main geboren als zoon van de Joodse geldwisselaar

3 De UBS is de grootste bank van Zwitserland. De Credit Suisse was de tweede in grootte.

4 Haute finance = de absolute top van de financiële wereld.

Het bankgeheim is een op nauw omschreven principes gebaseerde werkwijze, waarbij banken persoonlijke gegevens van klanten over het gebruik van hun bankrekening beschermen door middel van nummerrekeningen of anderszins. Het bankgeheim had in Zwitserland al een lange traditie, voordat het in 1934 bij wet werd geformaliseerd.

Op basis van deze wetgeving mogen Zwitserse banken geen gegevens uitwisselen met anderen dan de rekeninghouders zelf. Zo beschermt het bankgeheim de privacy van rekeninghouders, maar wordt tegelijkertijd de deur opengezet voor minder scrupuleuze beleggers, die bij een of meer van deze banken een rekening openen om in eigen land de belasting te ontduiken of “zwart geld te stallen”.

Sinds het begin van de eeuwwisseling dringen de Verenigde Staten en een aantal Europese landen, waaronder Nederland, er bij de Zwitserse autoriteiten op aan om maatregelen te nemen, waarmee aan deze dubieuze praktijken een eind kan worden gemaakt. Dit heeft inmiddels geleid tot het aanbrengen van wijzigingen in de wet uit 1934, waardoor de geheimhouding sterk aan betekenis heeft ingeboet. Dit laat onverlet dat verscheidene fiscale experts van oordeel zijn dat de bestaande situatie nog altijd veel te wensen overlaat.

Amsel Moses Rothschild, maar wist zich op te werken in de bankierswereld. Zijn activiteiten breidden zich uit over Europa via zijn vijf zonen, die hij aan het werk zette in vijf grote steden. Het ging achtereenvolgens om:

- Amschel Mayer Rothschild (1773 -1855): Frankfurt aan de Main;
- Salomon Mayer Rothschild (1774 - 1855): Wenen;
- Nathan Mayer Rothschild (1777- 1836): Londen;
- Calmann Mayer Rothschild (1788 - 1855): Napels, en
- Jakob Mayer Rothschild (1792 - 1868): Parijs.

Mayer Amschel Rothschild zag erop toe dat de controle over alle onderdelen van de onderneming bij de familie bleef berusten, ook door middel van strategisch gesloten huwelijken met telgen van andere vermogende bankiers.

Volgens de overlevering ontleent de Rothschild-dynastie haar naam aan de kleur van het uithangbord, dat in Duitsland aan de gevel van het huis van een van de voorouders was bevestigd. Het wapenschild van de familie toont een gesloten vuist, met daaromheen vijf pijlen, die verwijzen naar de vijf zonen van Mayer Amschel Rothschild. Het devies van de familie is “Concordia, Integras, Industria” (= “Harmonie, Integriteit, Bedrijvigheid”). Verscheidene telgen van het geslacht werden in het Verenigd Koninkrijk of Oostenrijk in de adelstand verheven, waarna ze voortaan als “Baron” of “Freiherr” door het leven gingen. De wijldvertakte bankiersfamilie financierde de acti-

viteiten van de “machtigen der aarde”, zoals de Florentijnen dat in vroeger tijden deden. Zo waren hun banken betrokken bij de grondvesting en de uitbreiding van het Afrikaanse imperium van Cecil Rhodes⁵, de aanleg van het Suezkanaal en de mijnbouw in Zuid-Afrika (als voornaamste aandeelhouders van het diamantbedrijf De Beers). Daarnaast maakte de familie fortuin in het vastgoed, de wijnbouw en de kunstwereld.

Voor zover ik heb kunnen nagaan, is het in ons land nooit gekomen tot aansprekende (bancaire) transacties van de familie Rothschild. Toch verdient het vermelding dat de herbouw van het uit de twaalfde eeuw daterende kasteel “De Haar” bij Haarzuilens in de provincie Utrecht aan het eind van de negentiende eeuw mogelijk was dankzij het fortuin van Hélène barones de Rothschild (1863 -1947), een erfgename uit de Franse tak van de Rothschilds, de echtgenote van Etienne baron van Zuylen van Nyevelt van de Haar (1860 -1934).

Meer dan een eeuw later kwam de familie De Rothschild in ons land wederom in het nieuws, en wel in het begin van het jaar 2015. De aanleiding was het door de Franse en de Nederlandse regering gezamenlijk genomen besluit om de door Rembrandt geschilderde huwelijksportretten van Marten Soolmans en Oopjen Coppit in eigendom te verwerven, waarmee een bedrag van 160 miljoen euro was gemoeid. De schilderijen werden namelijk overgedragen door Eric de Rothschild, een nazaat van Baron Gustave de Rothschild (1829 -1911), die beide werken in 1877 van een Nederlandse verzamelaar had gekocht. Pikt detail: de portretten van Marten en Oopjen hadden jarenlang in een van de slaapvertrekken gehangen van het onderkomen van Eric de Rothschild in Parijs.

Geschiedenis (Nederland)

Voordat ik toekom aan de beschrijving van de geschiedenis van het bankwezen in Ameide en Tienhoven, ga ik in op het ontstaan en de structuur van een klein aantal Nederlandse banken. Ik heb andermaal voor een beperkte opzet gekozen om te voorkomen dat dit artikel al te zeer uitwaaiert. Dit zo zijnde, ligt het voor de hand om me te concentreren op de vier systeembanken⁶, die ons land volgens de Nederlandse Bank rijk is:

- de ING (Bank),
- ABN AMRO,
- de Volksbank en
- de Rabobank.

5 Cecil John Rhodes (1853 -1902) was een imperialistisch opererende, gefortuineerde Britse ondernemer. Hij was de stichter van de naar hem genoemde kolonie Rhodesië en het monopolistische Zuid-Afrikaanse diamantbedrijf De Beers.

6 Een systeembank is een bank, die voor de financieel-economische positie van een land van zoveel belang is dat aan een faillissement onverantwoord grote risico's zijn verbonden. In het vakjargon heet het dat een dergelijke bank “too big to fail” (= “te groot om failliet te gaan”) is.

Ik besteed met name aandacht aan de Rabobank, omdat deze bank anders dan de andere in Ameide en Tienhoven nogal wat sporen heeft nagelaten.

ING Bank

De ING Bank is een van oorsprong Nederlandse, internationaal opererende bank, waarvan de ontstaansgeschiedenis dermate complex is dat ik uitsluitend de hoofdlijnen behandel. De bank heeft in ons land ongeveer acht miljoen rekeninghouders (particulieren, kleine en grote ondernemingen, instellingen en overheden) en 235 kantoren. ING Bank N.V., kortweg

Hoewel de vergelijking net als elke andere mank gaat, mag er niet aan voorbij worden gegaan dat niet alleen de Rabobank, maar ook twee andere banken in Ameide en Tienhoven zaken hebben gedaan of nog zakendoen. In het eerste geval gaat het om de Twentsche Bank, in het tweede geval om de Regiobank.



▲ Begin jaren zestig was in dit pand, Voorstraat 2, een bank gevestigd, een dependance van de Twentsche Bank.

De activiteiten van de Twentsche Bank waren naar verhouding van korte duur. Het betrof de vestiging van een dependance van het Gorinchemse

kantoor van de bank in het Rijksmonument Voorstraat 2 in het begin van de jaren zestig. De tekst op de aan de voorgevel van het pand bevestigde naamplaat werd geactualiseerd, nadat in 1964 de Algemene Bank Nederland (ABN) was ontstaan door het samengaan van de Twentsche Bank en de Nederlandsche Handel-Maatschappij, maar behoefde in 1991 bij de fusie van de ABN en de AMRO Bank tot ABN AMRO niet te worden aangepast, omdat de dependance inmiddels was opgeheven.

De Regiobank heeft anders dan de beide andere banken in Ameide nog altijd voet aan de grond. De cliënten van de bank kunnen terecht in het kantoor van het Verzekeringsagentschap Veldsink-Den Hartog, op de hoek van de Prinsengracht en de Molenstraat, de voortzetting van Den Hartog Administratie en Verzekeringen BV, ontstaan uit het Administratie- en Assurantiekantoor Den Hartog, dat was gevestigd in het Rijksmonument Voorstraat 6.



▲ De Regiobank heeft anders dan de beide andere banken in Ameide nog altijd voet aan de grond en is gevestigd op de hoek van de Prinsengracht en de Molenstraat.

Nederlanden (NN) behoorde. De buiten Nederland gevestigde takken van ING hebben de status van dochtermaatschappij.

De voornaamste voorgangers van ING waren de Rijkspostspaarbank (RPS), die in 1881 begon als spaarbedrijf van de overheid, en de in 1927 opgerichte Nederlandsche Middenstandsbank (NMB), die zich in de beginfase hoofdzakelijk op kleine bedrijven richtte. De RPS werd in 1977 samengevoegd met de in 1918, eveneens door de Rijksoverheid, opgerichte Postcheque- en Girodienst (PCGD), waardoor in 1986 de Postbank ontstond, die op haar beurt in 1989 met de NMB fuseerde tot de NMB Postbank Groep.



Postbank

Twee jaar later voltrok zich de volgende fusie, die van de NMB Postbank Groep met de Nationale Nederlanden, wat resulteerde in de Internationale Nederlanden Groep, met als statutaire naam ING Groep N.V. Na de in de vorige alinea gememoreerde afsplitsing van de verzekeringsmaatschappij bleef uiteindelijk ING als grootste bank van Nederland over.

ING, is in de nasleep van de kredietcrisis zo'n tien jaar geleden afgezonderd van de ING Groep, waartoe ook de bekende verzekeringsmaatschappij Nationale

ABN AMRO

De Volksbank

De Rabobank



ABN AMRO

De (ontstaans)geschiedenis van ABN AMRO is net zo complex als die van ING, zo niet complexer. Daarom zijn hieronder de in dit verband belangrijkste jaartallen op een rij gezet, voorafgaand aan een beknopte beschrijving van de dramatische ontwikkelingen, die zich in de laatste decennia te dien aanzien hebben voorgedaan.

- 1824: oprichting van de Nederlandsche Handelsmaatschappij (NHM) bij Koninklijk Besluit van Koning Willem I;
- 1841: oprichting van de Twentsche Bank;
- 1863: oprichting van de Rotterdamsche Bank;
- 1871: oprichting van de Amsterdamsche Bank;
- 1964: fusieprocessen leidden tot het ontstaan van de Algemene Bank Nederland (ABN) uit de NHM en de Twentsche Bank en de AMRO Bank uit de Amsterdamsche Bank en de Rotterdamsche Bank;
- 1991: de ABN en de AMRO Bank werden samengevoegd tot ABN AMRO.

Aan het eind van de vorige eeuw oordeelde de ambitieuze Raad van Bestuur van ABN AMRO dat de tijd was aangebroken om de vleugels wijder uit te slaan. Dat gebeurde onder meer door “een aanmerkelijk belang te nemen in of te fuseren met banken” in achtereenvolgens de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Australië, Brazilië en Italië. De uitvoering van dit beleid ging gepaard met een grillig proces met tal van hoogte- en dieptepunten, dat uiteindelijk op een mislukking uitliep: ABN AMRO viel in 2007 in delen uiteen door toedoen van een door het Belgische Fortis, de Schotse Royal Bank of Scotland en de Spaanse Banco Santander gevormd consortium, dat de bank eerder had overgenomen. Bij deze operatie was bepaald dat Fortis de naam ABN AMRO vooralsnog in Nederland zou handhaven.

Dit voornemen kon niet worden waargemaakt, omdat Fortis net als ING ten tijde van de kredietcrisis in zwaar weer raakte en van staatswege overleefd moest worden gehouden. Daarna brak na veel verwikkelingen een periode van herstel aan, die uitmondde in de vorming van de huidige ABN AMRO Bank N.V. - een beursgenoteerde bank, waarin de Staat der Nederlanden tot op de dag van vandaag een meerderheidsbelang heeft en die qua balanstotaal in ons land de derde plaats inneemt.

De Volksbank

De Volksbank omvat de ASN Bank, BLG Wonen, de Regio Bank en SNS. De geschiedenis van (het ontstaan van) deze bankorganisatie is niet minder complex dan die van ING en ABN AMRO. Daarom past ook hier een beknopte beschrijving.

De wordingsgeschiedenis van de Volksbank gaat terug tot het 1817 - het jaar van de oprichting van de eerste Nederlandse spaarbank, de Nutsspaarbank. Het aantal spaarbanken nam pas in het begin van de vorige eeuw aanmerkelijk toe, vooral door het ontstaan van banken op lokaal niveau. In de loop van de jaren zeventig kwam het tot verschillende vormen van samenwerking tussen eerst lokale en later ook regionale banken. In dit beeld past de fusie tussen van de Gelders-Utrechtse Spaarbank met de Limburgse Spaarbank tot de Samenwerkende Nederlandse Spaarbedrijven (SNS), die zich in 1987 voltrok en waarbij zich in de jaren negentig een aantal regionale spaarbanken aansloot.

Parallel daaraan werd in de tweede helft van de vorige eeuw de samenwerking geconcretiseerd tussen spaarbanken en verzekeringsmaatschappijen van enerzijds socialistische en anderzijds rooms-katholieke huize, met als sluitstuk de vorming van de Reaal Groep in 1990. Deze groep was gevestigd op twee pijlers, waarbij het in eerste geval om de Centrale en in het tweede geval om Concordia ging.

De in 1904 opgerichte Centrale Arbeidersverzekerings- en Depositobank (kortweg de Centrale), waarbij zich in de loop van de vorige eeuw de Hollandse Koopmansbank en de Algemene Spaarbank voor Nederland aansloten, was nauw gelieerd aan de sociaal-democratische vakverenigingen, die opgingen in het Nederlands Verbond van Vakverenigingen (NVV).

De vier jaar later geformeerde Coöperatieve Levensverzekeringsmaatschappij Concordia was een instelling van achtereenvolgens de Rooms-Katholieke Werkliedenvereniging, de Katholieke Arbeiders Beweging (KAB) en het Nederlands Katholiek Vakverbond (NKV).

Een volgende stap in het almaar voortgaande fusieproces was het samengaan van de Samenwerkende Nederlandse Spaarbedrijven (SNS) en de Reaal Groep in 1997, wat de vorming van de SNS Reaal

Groep inhield. Hieraan was overigens een schier eindeloze reeks fusies met en overnames van andere spaarbanken, zoals de Regio Bank, en verzekeringsmaatschappijen, waartoe onder andere Hooge Huys en Zürich Verzekeringen behoorden, voorafgegaan.

De rust keerde daarna niet terug aan het fusiefront. Het tegendeel was het geval: ook rond de eeuwwisseling en in de daaropvolgende jaren tuimelden, mede door de kredietcrisis, in dit segment van de financiële sector de afsplitsingen, deelnemingen, fusies en overnames over elkaar heen. Het is om voor de hand liggende redenen verre van mij om een enigermate getrouw, laat staan compleet, beeld van deze episode te schetsen. Daarom sluit ik deze alinea af met de vermelding van het eindresultaat: de in het begin van dit hoofdstuk al voor het voetlicht gebrachte Volksbank - een bankorganisatie in handen van de Nederlandse Staat, die de ASN Bank, BLG Wonen, de Regio Bank en SNS omvat, zich richt op “het aanbieden van hypotheek-, betaal- en spaarproducten aan particulieren” en waar het gaat om het balanstotaal de vierde bank van ons land is.

De Rabobank

Volgens de gangbare opvattingen is Friedrich Wilhelm Raiffeisen de geestelijke vader van het coöperatief bankieren. Dit principe ligt mede ten grondslag aan de structuur van de Rabobank, zodat het in de rede ligt om stil te staan bij de historische betekenis van deze Duitser, die leefde van 1818 tot 1888 en burgemeester was van Heddesdorf en een aantal andere dorpen in het Westerwald, een laaggebergte in de deelstaten Rijnland-Palts, Noordrijn-Westfalen en Hessen.



▲ F.W. Raiffaisen (1818-1888).

Het Westerwald is heden ten dage zeer in trek als natuur- en recreatiegebied, maar werd in de tijd van Raiffeisen bevolkt door overwegend arme boeren. In zijn hoedanigheid van burgemeester zette hij zich in om hun welstand te verhogen door middel van een liefdadigheidsvereniging, maar dat sorteerde onvolgende effect. Dat werd anders én beter, toen hij er vermogende tijdgenoten toe wist te bewegen krediet te verlenen aan boeren om hun bedrijfsvoering te verbeteren, waarmee de basis werd gelegd voor de eerste coöperatieve voorschotbank.

De inzichten van Raiffeisen vonden ook in Nederland weerklank. Dat kwam tot uiting in de oprichting van de Nederlandse Boerenbond (in 1896) en Boerenleenbanken in Geldrop en drie andere gemeenten (in 1897). Een jaar later ontstonden er twee centrale organisatorische verbanden, de Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Bank (Utrecht) en de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank (Eindhoven), die al spoedig met elkaar wedijverden op het punt van de uitbreiding van het werkgebied. Ter vergelijking: in 1905 waren bij de Utrechtse Centrale 170 en bij de

Eindhovense Centrale 154 lokale banken aangesloten. In 1925 was de landelijke spreiding met in totaal niet minder dan 1247 banken vrijwel voltooid.

Tot in de jaren vijftig waren de coöperatieve banken vooral actief ten plattelande, ten behoeve van in eerste aanleg boeren en later in toenemende mate ook middenstanders. Het bezit van een bankrekening was in die tijd nog geen algemeen goed, maar veelal voorbehouden aan vermogende particulieren. De situatie op dit gebied veranderde in de jaren zestig, doordat de uitbetaling van lonen, salarissen en uitkeringen niet langer in contanten, maar op rekening plaatsvond en de kredietverlening in tal van opzichten werd verruimd.

De toename van de omvang en de complexiteit van het financiële verkeer was in 1972 de voornaamste drijfveer voor de fusie van de Coöperatieve Centrale Raiffeisenbank en de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank tot de Coöperatieve Centrale Raiffeisenbank-Boerenleenbank, waarvan de structuur in 2016 een wijziging onderging door de samenvoeging van de Rabobank Nederland en 106 lokale banken tot de Coöperatieve Rabobank, zoals we die nu kennen. Deze bank, die meestal kortweg Rabobank wordt genoemd, is in grootte - na ING en ABN AMRO, maar voor de Volksbank - de derde bank van ons land.

Geschiedenis (Ameide en Tienhoven)

Het is de verdienste van mijn oud-klasgenoot (van de School met den Bijbel in Ameide en de Christelijke HBS “Oude Hoven” in Gorinchem) Teunis Bikker dat hij in zijn in de editie 2016-III van dit blad

☞ Een boeiende inkijk in de kredietverlening in Ameide, voordat ter plaatse sprake was van de vestiging van een bankinstelling.

gepubliceerde artikel over de “erfenis van de dames Kriellaart” een boeiende inkijk geeft in de kredietverlening in Ameide, voordat ter plaatse sprake was van de vestiging van een bankinstelling.

De huidige inwoner van Culemborg maakt er gewag van dat de ongehuwde dames, van wie Helena (Leentje) van 1838 tot 1924 en Susanna Regarda (San) van 1842 tot 1898 leefde, “naar hedendaagse begrippen een bank van lening voerden”. Volgens hem behoorden de beide zusters, die in de Fransestraat een winkel in manufacturen hadden, in hun tijd tot de “rijkste en invloedrijkste inwoners van Ameide”.

De zoekslag van Teunis Bikker in oude documenten leverde een rijke oogst aan informatie op over de omvang van het vermogen en de bancaire activiteiten van de dames. Het lijkt geen twijfel dat ze, ongeacht de aangelegde normen, in onze tijd miljonair geweest



▲ Manufacturenwinkel van de dames Kriellaart in de Fransestraat. De zaak van de gezusters San (rechts) en Leentje is later voortgezet door Klaas Streefkerk. Met name Helena - haar zus is veel eerder overleden - is een steunpilaar geweest op zowel economisch (hielp veel kleine ondernemers met geld) als op sociaal- (armenzorg) en op schoolgebied: diverse leningen en schenkingen hebben er voor gezorgd dat onder andere het hoofdenhuis er in 1906 kwam en in 1928 het Verenigingsgebouw.

zouden zijn, maar daar volstrekt niet naar leefden: de aloude lofzang “zuinigheid met vlijt bouwt huizen als kastelen” was in alle opzichten op hen van toepassing.

Het bijeengebrachte feiten- en cijfermateriaal geeft een intrigerend beeld van sociaaleconomische verhoudingen, zoals die in de tweede helft van de negentiende en in het begin van de twintigste eeuw met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet alleen in Ameide en Tienhoven, maar ook elders in ons land bestonden: een verstarde samenleving met grote verschillen in welstand. Wat daarbij met name opvalt, is dat de dames Kriellaart hun financiële en ongetwijfeld ook hun andere zaken vakkundig, we zeggen nu meestal “professioneel”, hadden geregeld, zoals zal blijken in de volgende alinea's.

De winkeliersters, want ook de zaak in de Fransestraat bleef aldoor een bron van inkomsten, hadden hun vermogen volgens de regels van de kunst gespreid belegd, dat wil zeggen: in roerende en onroerende goederen, uitstaande leningen, effecten en contanten. Hoewel ik me gelet op de aard van dit artikel in het bijzonder richt op de leningen, wil ik niet nalaten enkele opmerkingen te maken over de andere categorieën beleggingen, te weten:

- roerende goederen: drie binnenvaartschepen (twee boeieraken en een zeilschip, verhuurd aan schippers uit Ameide), winkelvoorraden en inboedelgoederen;
- onroerende goederen (het woon- en winkelpand in de Fransestraat en woonhuizen op de Dam en in de Fransestraat, de Kerkstraat, de Molenstraat en de Nieuwstraat en weilanden en grienden in Ameide en Tienhoven en op Achthoven);
- effecten, onderverdeeld in obligaties, aandelen, certificaten, pandbrieven, schuldbekentenissen en twee loten van de Stad Antwerpen (!) Bij de obligaties valt op dat deze voor het merendeel

van buitenlandse herkomst waren, waarbij Rusland (vóór de val van het Huis Romanov in 1917) een prominente plaats innam.

Ik kom nu toe aan de leningen, die bij het overlijden van Helena Kriellaart, de oudste van de twee zusters, in 1924 een bedrag van om en nabij 110.000 gulden beliepen, wat overeenkomt met ruim 2.215.000 euro volgens de huidige omrekeningskoers. Het ging bij de bank van lening van het tweetal dus niet om een kleinsteedse financiële instelling, temeer daar de leningen uitstonden op naam van meer dan vijftig bedrijven en particulieren, die hun domicilie niet alleen in Ameide of Tienhoven, maar ook in onder andere Den Haag, Nijmegen en Rotterdam hadden.

⌘ Bij het overlijden van Helena Kriellaart, de oudste van de twee zusters, in 1924 een bedrag van om en nabij 110.000 gulden beliepen, wat overeenkomt met ruim 2.215.000 euro volgens de huidige omrekeningskoers.

De leningen werden niet “om niet” verstrekt. Integendeel, er moest rente worden betaald, gemiddeld zo'n vier procent per jaar. Volgens de overlevering of volgens de spreekwoordelijke “boze tongen”, dat laat ik maar in het midden, brachten de dames bij hun geloofsgenoten niet zelden een wat lagere rente in rekening dan bij andersdenkenden. Zoveel is zeker dat ze ten tijde van de Schoolstrijd¹ in hun hoedanigheid van vooraanstaande leden van de Gereformeerde Bond, de orthodoxe vleugel van de Nederlands Hervormde Kerk, nadrukkelijk partij kozen voor de “Christelijke School” en daar ook meermalen aanzienlijke bedragen aan schonken.

Zo komen in het in mei 1990 ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de School met den Bijbel te Ameide uitgegeven gedenkboek “Eeuw uit, eeuw in” de volgende passages voor:

“Aan het begin van de eeuw staan rond de school zeven huisjes (hoek Franschestraat – Achterweg), eigendom van de weduwe A. van der Linden. Mej. H. Kriellaart geeft de penningmeester der Schoolvereniging opdracht deze te kopen: vier huisjes voor de school voor f. 2.424,10 en drie huisjes voor H. Kriellaart. Het geld leent men bij H. Kriellaart à drie procent, en voor 't gemak maakt zij er maar f. 2.400,- van”.

“In 1910 gaat men opnieuw lenen, tweeduizend gulden maar liefst. Men doet dit bij voorkeur in eigen kring, maar als dit onmogelijk blijkt bij de Landbouwbank te Gorinchem. Als men in 1915 een zesde

1 Schoolstrijd = het ideologisch geladen conflict over de vormgeving en bekostiging van het onderwijsbestel in de periode 1806 - 1917 tussen voorstanders van het openbaar onderwijs enerzijds en voorstanders van het bijzonder (= christelijk) onderwijs anderzijds.



▲ Het bankgebouw met kassierswoning aan de Molenstraat 1938 - 1970.

lokaal moet gaan aanbouwen, wordt nogmaals f. 2.350,- geleend à vier procent, tot in 1917 (alwéér!) mej. H. Kriellaart een schuld van f. 3.500,- kwijtscheldt!”

In ”Macht en armoede aan de rivier. Ameide en Tienhoven 1870 – 1940”, de in 2010 postuum gepubliceerde dissertatie van mevrouw drs. Carla Jonker, is het oordeel over de dames Kriellaart aanzienlijk minder positief dan in het gedenkboek van de School met den Bijbel het geval is. Zo wordt daar een voorstander van het openbaar onderwijs aangehaald, die stelt dat de dames weliswaar de “enigen waren, van wie een kleine handelaar of schipper baar geld kon lenen”, maar dat degenen die niet ter kerke gingen daarvoor een hoge rente moesten betalen. Er wordt in dit verband overigens melding van gemaakt dat ook sommige “grootgrondbezitters en grote eigenerfde boeren” wel geld uitleenden, maar bijzonderheden daarover ontbreken.

Coöperatieve Boerenleenbank (oprichting)

Helena Kriellaart maakte nog mee dat in Ameide - later dan in Groot-Ammers (1904), Leerbroek (1906) en Lexmond (1917), maar eerder dan in Meerkerk (1931) - in 1918 een Coöperatieve Boerenleenbank werd opgericht. Sterker nog, zij was daar nauw bij betrokken in die zin dat zij zich borg stelde voor de eerste kassier van de bank - de heer Pieter Lyklema, het hoofd van de plaatselijke School met den Bijbel. De borgstelling hield in dat “zij zich verbond om op

de eerste vordering van het Bestuur van de Boerenleenbank te zullen betalen al hetgeen door Schuld of nalatigheid van genoemden kassier mocht blijken schuldig te zijn”. De heer Lyklema, die “uit een driel tal gegadigden na stemming was benoemd”, hield kantoor in het schoolhuis in de Fransestraat, waar éénmaal per week een “avondzitting” werd gehouden, zodat met recht van een “nevenfunctie” mocht worden gesproken. Hij ontving een aanvangssalaris van honderdvijftig gulden op jaarbasis.

Terzijde: “Mejuffrouw Kriellaart”, zoals zij in de officiële documenten werd aangeduid, was weliswaar bevoegd om zich borg stellen voor de kassier, maar dat hield geenszins in dat zij lid, laat staan bestuurslid, mocht worden van de nieuwe bank. Het een zowel als het ander was nadrukkelijk voorbehouden aan mannen.

Aan de vestiging van de bank gingen de nodige organisatorische voorbereidingen vooraf, waarbij de heer A.G. van Gent een belangrijke rol speelde. Arie van Gent had een mandenmakerij aan het eind van de Prinsengracht en pachtte jaarlijks tot in de wijde omgeving van zijn woonplaats fruitboomgaarden. Zijn bedrijf werd aan het eind van de jaren zestig beëindigd door zijn gelijknamige kleinzoon, omdat de productie van manden onrendabel was geworden door de onstuitbare opkomst van moderne verpakkingsmiddelen. Van Gent sr had van 1919 tot 1931 zitting in de gemeenteraad van Ameide namens de Antirevolutionaire Partij (ARP).

Coöperatieve Boerenleenbank (bestuur)

Het eerste bestuur van de bank trad aan op de derde april van het jaar 1918 tijdens een drukbezochte, in de bovenzaal van café “Lekzicht” aan de Lekdijk gehouden Algemene Vergadering en bestond, geheel overeenkomstig de ter vergadering genomen besluiten, uit “drie boeren en twee burgers”, omdat de agrarische sector in Ameide toen nog een belangrijke plaats innam. De op voordracht van een Oprichtingscomité gekozen bestuursleden passeren hieronder de revue.

Voorzitter Teunis de Jongh, geboren in 1879 in Tienhoven, stamde uit een oud geslacht van herenboeren. Zijn in 2003 overleden achterneef Cornelis (Cees) was de laatste in Tienhoven wonende telg van dit geslacht. Beiden waren in het bezit van een aan de binnenzijde van de Lekdijk gelegen boerenbedrijf.

Teunis de Jongh bekleedde de voorzittersfunctie tot het midden van de jaren veertig. Daarnaast was hij van 1915 tot 1931 in zijn geboorteplaats wethouder, eerst twee termijnen van vier jaar namens de Liberale Partij en daarna gedurende eenzelfde periode namens de ARP, voor welke partij hij aansluitend tot 1934 raadslid was.

Het profiel van Leendert Spek (1874 - Tienhoven - 1955), die vanaf de oprichting tot aan zijn overlijden secretaris was, komt op een aantal punten overeen met dat van voorzitter De Jongh. Hij had in zijn geboorteplaats namelijk een boerenbedrijf aan de binnenzijde van de Lekdijk en was daar ruim veertig jaar wethouder.

Leendert Spek vervulde bovendien verscheidene bestuursfuncties op kerkelijk en maatschappelijk gebied. Zo stelde hij zich jarenlang (als president-kerkvoogd, secretaris en ouderling) in dienst van de Nederlands Hervormde Gemeente van Tienhoven en was hij verbonden aan het Hoogheemraadschap “De Overwaard”.

Arie Spek (Hoogblokland, 1871 - Tienhoven, 1948), de oudste broer van Leendert Spek, maakte eveneens deel uit van de leiding van de bank, en wel als secretaris van de Raad van Toezicht, wat hij gelijk zijn broer bleef tot aan zijn overlijden. Hij bestierde net als de voorzitter en de secretaris van het bestuur een boerderij in Tienhoven, eerst aan de Lekdijk en later op de Hogewaard.² Tot zijn nevenfuncties behoorde voorts het penningmeesterschap van het bestuur van de School met den Bijbel te Ameide (van 1908 tot 1948).

Terug nu naar de samenstelling van het bestuur van de Coöperatieve Boerenleenbank Ameide, van wie Teunis de Jongh en Leendert Spek al zijn genoemd. De anderen waren A.F. Kool en A.P. de Jong en A. Kruijt, die samen het “burgerement” in het bestuur vertegenwoordigde.

A.F. (Frerik) Kool A.F. zn. was de derde boer in het bestuur van de bank. Zijn bedrijf stond op de Hogewaard, tussen de hofsteden van Kees Versluis en Anton Kool.

A.P. (Andries of Dries) de Jong woonde in het pand Dam 5, dat werd geflankeerd door de kruidenierswinkel van De Jong en de boekhandel annex drukkerij van Hansum. Hij volgde het schoolhoofd Lyklema in 1921 op als kassier, zodat mag worden aangenomen dat hij niet meer dan drie jaar bestuurslid is geweest vanwege de onverenigbaarheid van de twee functies. Andries de Jong, geen familie van kruidenier De Jong en uiteraard ook niet van de in Tienhoven wonende De Jongh'en, overleed in 1927, waardoor hij ook als kassier niet lang aan de bank verbonden is geweest.

Adrianus (Janus) Kruijt (Ameide, 1872 – Utrecht, 1950) genoot van de bestuursleden de meeste bekendheid, niet alleen in Ameide en Tienhoven, maar ook daarbuiten. Hij was de stichter van de “Firma A. Kruijt”, later de “N.V. Veevoeder- en Meelfabriek voorheen Firma A. Kruijt”, na de Tweede Wereldoorlog jarenlang verreweg de grootste werkgever ter plaatse. De ondernemer was voor de oorlog een aantal jaren lid van de gemeenteraad van Ameide.

De Raad van Toezicht van de Bank bestond uit Arie van Gent, Leendert Spek, A.N. Oskam en C. van IJzeren, van wie de eerste twee al aan de orde kwamen.

N.A. (Amel) Oskam woonde in Ameide aan de Paramasiebaan. Hij was van beroep varkenshandelaar. C(ornelis) van IJzeren behoorde evenals Teunis de Jongh, Leendert en Arie Spek en Frerik Kool tot de boerenstand. Hij kwam uit Meerkerksbroek.

De door het overlijden van Andries de Jong ontstane vacature werd in het jaar van diens overlijden vervuld door de benoeming van zijn buurman, de 1881 in Ameide geboren kruidenier Leonard (Lee) de Jong.³ Door de grote toename van het “sparen en lenen” ontstonden er in zijn pand al snel ruimtelijke problemen, die provisorisch werden opgelost door de ontruiming van een slaapkamer en het medegebruik van de keuken van de familie De Jong als wachtkamer.

Toen de situatie niet langer houdbaar bleek te zijn, koos het bestuur voor een drastische oplossing: er verrees een zeker voor die tijd riant bankgebouw aan het begin van de Molenstraat. Met de bouw, waarvoor de eerste steen op 20 augustus 1937 werd gelegd door voorzitter Teunis de Jongh, was een bedrag van 8.500 gulden gemoeid. De bouwkosten bleven binnen de perken, omdat de lonen en de kosten van bouwmaterialen ten tijde van de grote economische crisis naar verhouding laag waren. Het bankgebouw beschikte over een kantoor, een wachtkamer en een kluis. De overige vertrekken werden verhuurd aan de kassier, die daarvoor wekelijks vijf gulden betaalde.

2 Zie ook het artikel over het geslacht Spek in de editie 2020-IV van het Nieuwsblad HV Ameide + Tienhoven.

3 Zie ook het artikel over het winkelbedrijf van de familie De Jong in de editie 2016-I van het Nieuwsblad HV Ameide + Tienhoven.



▲ Lee de Jong,
kassier 1927 - 1955.

Op de huur werd f. 1,50 in minde-
ring gebracht voor het schoonma-
ken van het kantoor.

Lee de Jong bleef in functie tot
1955. Sommige ouderen onder
ons zullen mogelijk nog herinne-
ringen aan hem bewaren vanwege
zijn wellevendheid en zijn gelijk-
matige, sierlijke handschrift (nota
bene: tot aan het jaar 1968 kwam
aan de administratie van de bank
geen schrijfmachine te pas). De
heer De Jong was ook actief ook
maatschappelijk gebied: hij behoorde in 1936 tot de
oprichters van de plaatselijke Oranjevereniging en
was voorzitter van de oudste vereniging van Ameide,
de in 1881 opgerichte IJscub "Hollandia".

De overgang naar het onderkomen in de Molenstraat
markeerde het begin van een nieuw tijdperk in de
geschiedenis van de Coöperatieve Boerenleenbank
Ameide. De leden van het Bestuur en de Raad van
Toezicht hadden dat kennelijk ook zo ervaren, want
ze lieten een fraai tegeltableau vervaardigen. Op dit
tableau werd de volgende tekst aangebracht:

Coöperatieve Boerenleenbank

Ameide 6 maart 1939

Bestuur

T. de Jongh, voorz.
Adr. Kruijt, 2^e voorz.
L. Spek, secr.
N. Streefkerk, 2^e secr.
F. Kool, A.F. zn.

Raad van Toezicht

Corn. Van IJzeren, voorz.
A. Spek, secr.
Herm. Diepenhorst Joh. zn.
Kassier
L. de Jong

Uit deze tekst kan worden afgeleid dat zich in de tus-
senliggende periode in de samenstelling van het Be-
stuur en de Raad van Toezicht twee mutaties hadden
voorgedaan:

Nicolaas (Klaas) Streefkerk had in het bestuur de
plaats ingenomen van de in 1927 overleden Andries
de Jong. De nieuwe tweede secretaris, die in 1890 in
Ameide was geboren, vervulde deze functie tot hij in
1946 in zijn woonplaats overleed. Hij fungeerde kort
na de Tweede Wereldoorlog na het terugtreden van
Teunis de Jongh ook enige tijd als bestuursvoorzitter.

Klaas Streefkerk nam destijds in Ameide op zowel
kerkelijk als politiek-maatschappelijk terrein een
belangrijke positie in. Zo behoorde hij jarenlang tot
de notabelen van de Nederlands Hervormde Kerk en
was hij van 1940 tot 1946 voorzitter van het bestuur
van de School met den Bijbel en voor de oorlog wet-
houder en lid van de gemeenteraad namens de ARP.

De hoofdfunctie van de heer Streefkerk was manu-
facturier. Zijn in de Fransestraat gevestigde onderne-
ming, die eerder toebehoorde aan de "winkeliers
Kriellaart", bestaat niet meer.

Hermanus (Manus) Diepenhorst had in de Raad van
Toezicht in 1932 de plaats ingenomen van varkens-
handelaar Abel Oskam. Hij woonde aan de Achter-
weg (de tegenwoordige J.W. van Puttestraat) en was
van beroep timmerman/aannemer en ook huizen-
bezitter. Hij was politiek actief in die zin dat hij als
voorman van de liberalen in 1927 raadslid en in 1935
tevens wethouder werd.

In de editie 2014-I van dit blad is vrij uitgebreid be-
schreven hoe het tegeltableau op 2 december 2013
namens de directie van de Rabobank Alblasserwaard
Noord en Oost U.A. werd overdragen aan het be-
stuur van de Historische Vereniging Ameide en
Tienhoven en sindsdien is aangebracht boven de bur-
gemeesterskast op de parterre van het oude stadhuis
op de Dam in Ameide. De overdracht hield direct
verband met de opheffing van het aan de Paramasie-
baan in Ameide gevestigde filiaal van de bank, die op
1 januari 2014 haar beslag kreeg.

Ik keer nu terug naar het midden van de vorige eeuw,
mede om te voorkomen dat mijn relaas onoverzicht-
lijk wordt. Welaan dan, ik pak de draad weer op waar
ik gebleven was: bij de personele bezetting van de
leiding van de bank in het jaar 1939. Het heeft weinig
zin om een volledig overzicht te presenteren van de
mutaties, die zich in de daaropvolgende decennia in
dit gremium hebben voorgedaan. Dat zou namelijk
niet alleen te veel tekstruimte vergen, maar tegen be-
ter weten in ook veronderstellen dat de lezers van dit
blad de verschillende telgen van het boerengeslacht
Kool uit elkaar kunnen houden, die in de loop der
jaren mede verantwoordelijkheid hebben gedragen
voor de gang van zaken bij de bank. Dat het laatste
bepaald geen sinecure is, bleek me eens te meer, toen
ik in een oud verslag van de bank las dat "de heer
Frederik Kool, bestuurslid sinds 1918, in 1945 werd
opgevolgd door de heer A.F. Kool M. zn., die op zijn
beurt als lid van de Raad van Toezicht werd opge-
volgd door de heer A.F. Kool F. zn."



▲ Het fraaie tegeltableau, dat eertijds in het bankgebouw in de
Molenstraat hing.

Dit zo zijnde, beperk ik me op enkele uitzonderingen na tot het vermelden van wetenswaardigheden over ingezetenen van Ameide en Tienhoven, die sinds het jaar 1939 voorzitter of secretaris van het Bestuur of de Raad van Toezicht van de bank waren.

Cornelis van IJzeren, voorzitter van de Raad van Toezicht sinds de oprichting, werd in 1945 gekozen tot bestuursvoorzitter in de vacature, die was ontstaan na het terugtreden van Teunis de Jongh. Hij trad pas aan in het daaropvolgende jaar, nadat Klaas Streefkerk de functie gedurende een korte periode had waargenomen. De veehouder uit Meerkerksbroek bleef aan tot het jaar 1962 en “kreeg bij zijn vertrek een Koninklijke Onderscheiding op grond van zijn 44-jarige verbintenis met de bank”.

Cornelis Anthonij Marius (Anton) Kruijt (Ameide, 1899 – Utrecht, 1986), de zoon van Adrianus Kruijt, directeur-eigenaar van de “N. V. Veevoeder- en Meelfabriek voorheen Firma A. Kruijt”, werd de nieuwe voorzitter. De zakenman “pur sang” vervulde de functie tot 1970 en werd in dat jaar opgevolgd door Cornelis (Cees) Terlouw (1906 - Ameide - 1976), die samen met zijn broer Nicolaas (Niek) eigenaar was van de “Fruit- en Eierenhandel G.C. Terlouw & Zonen”.⁴ Bij diens vertrek trad Hendrik Adrianus (Henk) Kruyt (Utrecht, 1933 – Tienhoven, 1978), de jongste zoon van Anton Kruijt, in 1976 in de voetsporen van zijn vader. Hij was tot aan zijn benoeming, als opvolger van veehouder Cornelis (Cees) Versluis, secretaris van het bestuur van de bank en tweede voorzitter van de Kamer van Koophandel te Dordrecht.

Er bestond in de vorige eeuw een grote mate van verwevenheid van het Tienhovense boerengeslacht Spek met de Coöperatieve Boerenleenbank Ameide. Rangschikking van de meest betrokkenen naar anciënniteit levert het volgende beeld op:

- Arie Spek (Hoogblokland, 1871 - Tienhoven, 1948), lid van de Raad van Toezicht van 1918 tot 1947; opvolger: Klaas Buijserd, veehouder en veehandelaar te Tienhoven;
- Leendert Spek (1874 - Tienhoven – 1955), jongere broer van Arie, secretaris van het bestuur van 1918 tot 1955; opvolger: A.F. Kool F. zn.;
- Goof Spek (1900 – Tienhoven – 1985), zoon van Arie Spek, functies, als vermeld in de volgende alinea;
- Hermen Spek (1910 - Tienhoven – 1988), oomzegger van Arie Spek, lid van de Raad van Toezicht in de jaren vijftig, en
- Ries Spek (1928 - Tienhoven – 2023), kleinzoon van Arie Spek, functie, als vermeld in de volgende alinea.

Het volkomen onverwachte overlijden van Henk Kruyt⁵ had tot gevolg dat de voorzittersfunctie al na twee jaar vacant werd. Marinus (Ries) Spek (1928 - Tienhoven - 2023), veehouder te Tienhoven, toonde zich bereid daarin te voorzien. Hij was de zoon van Govert Hermen (Goof) Spek (1900 - Tienhoven - 1985), die in 1948 plaatsvervangend lid werd van de Raad van Toezicht en van 1962 tot 1970 secretaris van het bestuur was (zie kader).

In verband met het bereiken van de leeftijd van zeventig jaar nam Goof Spek in 1970 afscheid als secretaris van het bestuur. Zijn opvolger was Jacobus (Kobus) Verheij, die samen met zijn broer Bastiaan (Bas) aan de Prinsengracht in fruit handelde. Hij vervulde de functie tot 1987 en droeg deze over aan Jacobus (Koos) van Vliet van de op het Ameidese deel van de Hogewaard gevestigde Timmerfabriek Van Vliet Ameide BV. De volgende secretaris was Leendert (Leen) van Dieren, veehouder aan de Lekdijk te Tienhoven, die in 1991 aantrad.

Coöperatieve Boerenleenbank (sociaaleconomische en financiële aspecten)

De gang van zaken bij de Coöperatieve Boerenleenbank stond, hoe kan het ook anders, van meet af aan, en zeker in de begintijd, in het teken van het wel en wee van de boerenstand.

Deze samenhang weerspiegelt zich in de hoofdstukken “Rabobank Ameide van 1918 tot 1998” en “Ontwikkelingen in de economie van 1918 tot en met 1945 en 1947 tot 1996”, die zijn opgenomen in het “Jubileumboek 100 jaar Muziekverenigingen, 80 jaar Boerenleenbank-Rabobank, 50 jaar Lichtweken”, dat in 1998 werd uitgegeven door de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven.

De volgende, hier en daar enigszins bewerkte alinea’s zijn ontleend aan het eerste van de twee hoofdstukken.

“Nadat in 1929 de beurs in New York drastisch was gekelderd, kwamen er problemen. Wereldwijd waren de gevolgen te merken, ook in Nederland, dat voor de opbrengst van de agrarische producten afhankelijk was van de exportprijzen. Het aantal slachtingen van baconvarkens daalde van twintigduizend tot vier- à zesduizend per week. De boeren ontvingen toen acht à negen cent per pond en dat was minder dan de helft van de productiekosten. Een ander artikel, waar de crisis grote gevolgen voor had, was de boter. Kort na de crisis zakte de prijs af naar een peil, waar niemand voor kon produceren. Deze slechte prijzen gingen jaren door. De boeren gingen gelukkig niet massaal failliet, maar de reserves moesten op deze wijze natuurlijk wel worden aangesproken”.

“Er is een gezegde: “Als het de boer goed gaat, gaat het iedereen goed”. In een overwegend agrarische omgeving zit hier veel waarheid in. Als het de boer

4 Zie ook het artikel over het geslacht Terlouw in de editie 2011-II van het Nieuwsblad HV Ameide + Tienhoven.

5 Door een verschrijving bij de Burgerlijke Stand droegen Henk Kruyt en zijn nakomelingen de achternaam “Kruyt” in plaats van “Kruijt”.

goed gaat, is er immers geld om te investeren, als het hem slecht gaat, is dat geld er niet. Er wordt dan niet gebouwd, er worden geen nieuwe machines aangeschaft en over nieuwe meubels wordt al helemaal niet gepraat. De ambachtslieden hadden het ten gevolge van de crisis dus ontzettend moeilijk”.

“Nu was Ameide niet alleen een dorp van boeren, evenmin als Tienhoven, maar vanouds waren hier ook honderden mensen werkzaam in de manden- en hoepmakerijen. In de crisis verliep de export van de gemaakte producten echter moeizaam en toen de tarieven werden verlaagd, was een staking van de mandenbreiers het gevolg. Dat was voor Ameide iets nieuws! Maandenlang duurde de staking voort tot men tenslotte weer aan het werk ging. De bazen waren er niet rouwig om, want de voorraad aan manden was eindelijk wat geslonken”.

“Na de jaren dertig met zijn vele problemen kwamen de jaren veertig, die gestempeld werden door de oorlog. In het begin was daar niet zo ontzettend veel van te merken. De prijzen gingen zelfs omhoog, omdat er veel export naar Duitsland kwam en de Duitsers bestaande structuren soms ongemoeid in stand hielden. Veel boeren kwamen daardoor weer op adem”.

“Op een gegeven moment, zo na 1943, werd de voedselsituatie in ons land steeds nijpender en gingen de prijzen omhoog. Toen na september 1944 de treinen niet meer reden, werden de prijzen voor voedsel zelfs schrikbarend hoog en dook hier en daar de figuur van de oorlogswinstmakers op: lieden, die van de enorme voedselschaarste in de steden profiteerden. Sommige mensen bezaten daardoor veel meer geld dan vóór die tijd het geval was, waardoor de saldi van spaarrekeningen soms stegen op een wijze, die op basis van normale activiteiten niet verklaarbaar was. Zo werd er in het boekjaar 1944 een bedrag van f. 358.479,11 ingelegd en werd er een bedrag van f. 135.020,02 terugbetaald, waarbij de winst van de bank⁶ dat jaar f. 652,80 bedroeg”.

De situatie in de financiële sector was in de oorlogsjaren in ons land dermate ontregeld dat de Regering het nodig vond om medio 1945 tot een grootscheepse geldsanering over te gaan. Er werden geen halve maatregelen genomen: de bankbiljetten moesten worden ingeleverd (eerst die van honderd gulden en later alle andere) en de banktegoeden werden geblokkeerd. Deze operatie leidde ertoe dat op landelijk niveau voor een bedrag van niet minder dan 3.381 miljoen gulden aan “honderdjes” werd ingeleverd, waarvan een niet onaanzienlijk deel (ten bedrage van 702, 65 miljoen) afkomstig was van Boerenleenbanken. In Ameide en Tienhoven ging het om een gezamenlijk bedrag van f. 539.600,-.

Dat het een bewogen tijd was, kan ook worden afgeleid uit het grillige verloop van het hieronder weergegeven bewaard gebleven cijfermateriaal van de Coöperatieve Boerenleenbank Ameide.

6 Ik neem aan dat met “de bank” de Coöperatieve Boerenleenbank Ameide wordt bedoeld.

Boekjaar 1944

In het voorlaatste oorlogsjaar werd er f. 358.479,11 ingelegd en f. 135.020,02 uitgezet.⁷ De winst bleef beperkt tot een bedrag van f. 652,80.

Boekjaar 1945

In het jaar 1945 werd van 1 januari tot en met 30 juni f. 170.525,70, maar van 1 juli tot en met 31 december f. 1.164.281,56 ingelegd. De winst beliep dat jaar een bedrag van f. 8.534,96. Het aantal rekeningen-courant en spaarrekeningen nam in deze periode toe van ongeveer negenhonderd tot ongeveer vijftienhonderd.

Boekjaar 1946

Het jaar 1946 gaf een geheel ander beeld te zien: met de inleg was een bedrag van f. 339.197,79 en met de uitzettingen een bedrag van f. 878.646,25 gemoeid. Voor de vergoeding van rente bestond in die tijd de volgende regeling:

- Leden: 1 % rente voor bedragen tot vijfduizend gulden, daarboven: geen rente;
- Niet-leden: 1 % rente voor bedragen tot duizend gulden, daarboven: geen rente.

Boekjaar 1947

Het jaar 1947 stond volgens de bankverslagen in het teken van de terugkeer van een zeker evenwicht, ook al was “de toestand nog niet helemaal normaal”. Er werd voor een bedrag van f. 241.485,15 aan gelden ingelegd, de uitzettingen beliepen een bedrag van f. 243.027,44, maar er waren nog altijd 318 rekeningen geblokkeerd.

In de tweede helft van de jaren veertig en de jaren vijftig kwam de economie geleidelijk weer op gang, met name invloed van de impulsen, die uitgingen van de Marshallhulp.⁸ Dit gold ook voor Ameide en Tienhoven, waar veel kredieten werden verstrekt voor de bouw van woningen en bedrijfsgebouwen.

Lee de Jong, sinds 1927 kassier van bank, maakte deze ontwikkeling maar ten dele mee. Hij werd in 1955 namelijk opgevolgd door de in 1924 in Ameide geboren Jan den Oudsten, wiens functie na een aantal jaren werd opgewaardeerd tot “directeur”. Ik heb in de verslagen niet kunnen achterhalen wat zijn aanvangssalaris was, wél dat het jaarsalaris van zijn voorganger in de periode van 1927 tot 1938 toenam van f. 900,- tot f. 1.050,-.

In de inleiding van het aan de geschiedenis van de

7 Uitzetten is een in de bankwereld gebruikelijke term voor het verlenen van kredieten. Het daarvan afgeleide zelfstandig naamwoord is “uitzetting”.

8 De Marshallhulp was een vorm van hulpverlening van de Verenigde Staten aan landen, die in de Tweede Wereldoorlog zwaar hadden geleden. De hulp was genoemd naar de Amerikaanse generaal George Marshall (1880-1959), die na zijn militaire carrière eerst minister van Defensie en later minister van Buitenlandse Zaken was.

Rabobank gewijde deel van dit artikel is al gememoreerd dat de situatie in de bancaire sector van ons land in de jaren zestig veranderde in die zin dat steeds meer particulieren de beschikking kregen over een bankrekening, omdat de uitbetaling van lonen, salarissen en uitkeringen niet langer in contacten, maar op rekening plaatsvond. Een belangrijke verandering was ook dat de bodes voor het ophalen van de “huurpenningen” en de bijdragen voor de levering van gas, water en licht steeds meer uit het straatbeeld verdwenen. Voor het platteland kwam daar bij dat de melkrijders uit veiligheidsoverwegingen niet meer werden belast met de uitbetaling van vaak grote bedragen aan “melkgeld” aan veehouders.

De toename van het aantal rekeninghouders, transacties en - niet te vergeten - spaarvormen had vanzelfsprekend ook consequenties voor de bedrijfsvoering bij de Coöperatieve Boerenleenbank Ameide. De voornaamste waren de uitbreiding van het personeelsbestand (in 1966) en de aanschaf van een boekhoudmachine (in 1968). In het eerste geval ging het om de indiensttreding van Jannet Maatkamp uit Langerak, voor de leden van onze vereniging geen onbekende, omdat ze gedurende een lange reeks van jaren deel uitmaakte van het bestuur.

De wijzigingen kwamen ook tot uiting in de hieronder vermelde jaarcijfers van de bank:

- Jaar: 1948 Balanstotaal: f. 1.569.652,83
Winst: f. 4.957,76
- Jaar: 1955
Balanstotaal: f. 1.721.715,80 Winst: f. 4.850,22
- Jaar: 1960
Balanstotaal: f. 3.229.911,26 Winst: f. 8.915,82
- Jaar: 1965
Balanstotaal: f. 6.183.136,91 Winst: f. 15.415,52
- Jaar: 1969
Balanstotaal: f. 8.615.257,98 Winst: f. 21.054,09

Aan het eind van de jaren zestig werd duidelijk dat het bankgebouw in de Molenstraat onvoldoende ruimte bood voor de almaar toenemende activiteiten. Na veel wikken en wegen werd besloten tot de bouw van een pand aan de Paramasiebaan, dat begin 1970 in gebruik werd genomen. Door de sterke toename van het betalingsverkeer waren daar al snel zes personen werkzaam, die zich in de periode 1976-1978 bekwaamden in het werken met computers om het betalingsverkeer in goede banen te leiden.

De automatiseringsgolf was beslist niet de laatste ingrijpende ontwikkeling in de bankwereld. Integendeel, de effecten daarvan waren nog niet ten volle verwerkt of de introductie van bankpassen, betaal kaarten en andere vormen van “plastic geld” zorgden andermaal voor een aanzienlijke uitbreiding en bijstelling van de werkzaamheden, ook bij wat eerst de Coöperatieve Boerenleenbank Ameide, later de Coöperatieve Raiffeisenbank “Ameide” B.A. en nog weer later de Coöperatieve Rabobank Ameide heette.

Ruim tien jaar na de opening van het bankgebouw aan de Paramasiebaan ontstonden er voor de derde

maal in de geschiedenis van de bank problemen van ruimtelijke aard, die ditmaal werden opgevangen door een uitbreiding aan de achterzijde van het gebouw. Zo werd het mogelijk om een gespreksruime, een aparte bedrijvenbalie en een gelduitgifteautomaat te realiseren.

In de jaren negentig diende zich een nieuwe fase in de bancaire activiteiten aan door de invoering van het telebankieren. Bankdirecteur Jan den Oudsten maakte deze overgang niet meer in functie mee: hij was in 1987 vervroegd uitgetreden (oftewel “met vut gegaan”) en opgevolgd door C.J.N. (Cees) Osseweijer, de eerste kassier/directeur die niet uit Ameide of Tienhoven afkomstig was. Zijn verbintenis met de bank in Ameide duurde niet zo lang als die van zijn directe voorgangers: hij werd begin 1995 opgevolgd door de in 1958 in Ameide geboren Maks van Middelkoop, die net als Jannet Maatkamp voor de leden van de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven geen onbekende is. Hij gaf in Ameide ettelijke malen leiding aan de jaarlijkse Dodenherdenking bij het monument aan de Broekseweg en is sinds 5 juli 2022 secretaris van het bestuur.

De nieuwe algemeen directeur van de Coöperatieve Rabobank Ameide kreeg bij zijn aantreden de leiding over een vestiging met vijftien personeelsleden, van wie er vijf in deeltijd werkzaam waren. De groei van het personeelsbestand manifesteerde zich ook in de hieronder gepresenteerde jaarcijfers van de bank over de periode van 1972 tot en met 1996:

- Jaar: 1972
Balanstotaal: f. 13.657.819
Winst: f. 79.072 Spaargelden: f. 10.874.717
Personeelskosten: f. 98.649
- Jaar: 1977
Balanstotaal: f. 28.252.258
Winst: f. 130.535 Spaargelden: f. 19.529.534
Personeelskosten: f. 172.253
- Jaar: 1982
Balanstotaal: f. 46.288.102
Winst: f. 225.962 Spaargelden: f. 21.662.689
Personeelskosten: f. 363.623
- Jaar: 1987
Balanstotaal: f. 66.458.794
Winst: f. 377.355 Spaargelden: f. 42.781.199
Personeelskosten: f. 596.665
- Jaar: 1992
Balanstotaal: f. 104.051.000
Winst: f. 235.000 Spaargelden: f. 57.747.000
Personeelskosten: f. 1.070.000
- Jaar: 1995
Balanstotaal: f. 104.198.000
Winst: f. 420.000
Spaargelden: f. 56.696.000
Personeelskosten: f. 1.218.000
- Jaar: 1996
Balanstotaal: f. 148.201.000
Winst: f. 220.000 Spaargelden: f. 58.949.000
Personeelskosten: f. 1.447.000.

De situatie in de bankwereld werd omstreeks de eeuwwisseling gekenmerkt door een grote mate van

turbulentie, die uitmondde in een golf van fusies. Dit proces leidde bij de Rabobank tot een drastische inkrimping van het aantal vestigingen in binnen- en buitenland. De samenvoeging van de Rabobanken in Ameide, Groot-Amers en Nieuw-Lekkerland tot de Rabobank Alblasterwaard Lekstreek, die zich eind 1998 voltrok, paste in dit beeld.

De reorganisaties hadden uiteraard personele consequenties. Zo ook voor Maks van Middelkoop, die zijn functie bij de bank in Ameide vervulde tot eind

1998 en vervolgens tot begin 2001 commercieel directeur van de fusiebank was. Voor het zover was, werd in de lente van 1998 een reeks foto's gemaakt ter gelegenheid van het tachtigjarig bestaan van de bank in Ameide. Tot de geportretteerden behoren Maks van Middelkoop (algemeen directeur), Ries Spek, Leen van Dieren en H.C. (Henk) Blom (respectievelijk voorzitter, secretaris en lid van het bestuur) en F.C. (Fred) en A. (Bram) van Vliet (respectievelijk voorzitter en lid van de Raad van Toezicht).



▲ Bestuur en Raad van Toezicht in 1958. Boven, vlnr.: G.H. Spek, H. Spek, A.F. Kool Fzn., C. Terlouw, J. den Oudsten (kassier/directeur 1955 - 1987). Onder: H. Diepenhorst, A.F. Kool M.zn., C. van IJzeren, L. De Jong (kassier van 1927 - 1955).



▲ Raad van Toezicht Rabobank Ameide Tienhoven in 1998. Boven: vlnr.: A. Mulckhuyse, J. Blokland, F. C. Wansleben (allen Raad van Toezicht). Onder: L. van Dieren, M. Spek en H. C. Blom (allen Bestuur) en M. van Middelkoop (Directeur).

Excursie naar Vianen

zaterdag 21 september 2024

De Historische Vereniging Ameide en Tienhoven organiseert een excursie naar Vianen. Dit middeleeuwse stadje met maar liefst 190 Rijksmonumenten herbergt een rijke geschiedenis. Tijdens deze excursie zullen we bij ons bezoek aan het stedelijk museum meer te weten komen over de verbondenheid van de invloedrijke familie Van Brederode met Vianen. Ook maken we een stadswandeling langs de mooiste plekken van de stad.

Om u een interessant, maar ook betaalbaar programma te kunnen aanbieden hebben we er dit jaar voor gekozen om een bestemming dichtbij te kiezen die met eigen of openbaar vervoer gemakkelijk bereikbaar is. Onderstaand programma start dan ook in Vianen, waar u met de fiets, auto of openbaar vervoer zelfstandig naar toe gaat.

Het programma ziet er als volgt uit:

- 10.30 uur : Verzamelen we bij het standbeeld van Brederode voor de Grote Kerk in Vianen, van waar we een korte wandeling maken over de Voorstraat naar het Stedelijk Museum.
- 10.45 uur : Begint ons bezoek aan het museum. We krijgen een rondleiding van een deskundige gids door de historische collectie. Na deze rondleiding lopen we de Voorstraat weer af naar restaurant Mamma Mia, waar om 12.00 uur een heerlijk Italiaans lunchbuffet in het Achterhuis voor ons klaar staat.
- 13.30 uur : Maken we ons gereed om te verzamelen voor een stadswandeling onder leiding van een stadsgids door Vianen met ook een bezoek aan de Grote Kerk.
- 15.30 uur : Eindigt de stadswandeling, waarna eenieder die daar zin in heeft ter afsluiting terecht kan voor een drankje (bij mooi weer op het terras) bij restaurant Mamma Mia.

De kosten voor deze excursie bedragen totaal € 36,50. Dit bedrag is exclusief vervoer, drankjes bij de lunch en een drankje ter afsluiting. Bent u in het bezit van een museumkaart, dan vervalt de entree à € 5,00 voor het museum.

AANMELDEN

U kunt zich per e-mail aanmelden voor deze excursie bij Andrea van Bruggen, andreavanbruggen6@gmail.com. Wilt u meer informatie of telefonisch aanmelden, belt u dan 06 - 537 971 36. Meld u zo spoedig mogelijk aan; het maximaal aantal deelnemers is 30 personen.

De kosten van deze excursie kunt u vooraf betalen via een overboeking naar bankrekeningnummer NL46 RABO 0301969248 t.n.v. A.C. van Bruggen of contant tijdens de lunch.

